

JAN AMOS KOMENSKÝ

CENTRUM SECURITATIS

(HLUBINA BEZPEČNOSTI)

Svět jest kolo, jenž se točí,

prudce chvěje, hlučí, zvučí.

Kdo mu v centrum neusedne,

zamotá se a vypadne.

Předmluva vydavatele k Hlubině bezpečnosti

Předmluva vydavatele k Výhostu světu

Věnování

Čtenáři křesťanský, zdráv buď!

Kap. I. - Co Bůh a co svět a jak všudy v světě jeden tvor druhým stojí, všecko pak Bohem.

Kap. II. - Že pravá bezpečnost, pokoj, trvánlivost a šťastný způsob jednoho každého tvorů v centrum záleží.

Kap. III. - Že násilí, trápení, bolest a zahynutí každého tvorů z vyvinutí se z centrum pochází; a jak se to při člověku děje.

Kap. IV. - Další vypsání motanin lidských.

Kap. V. - Že příčina a počátek našeho z centrum vystupování a tak všeho kolotání a trápení samosvojnost jest.

Kap. VI. - Že prostředek a vrch spletek našich jest jinudost (to jest jinudy než v centrum pomoci hledání); konec pak ztracení všeho a zoufání.

Kap. VII. - Že jediné jest proti bídostem našim lékařství: navrácení se do centrum, jenž jest Bůh.

Kap. VIII. - Že centrum milosrdenství Božího jest Kristus.

Kap. IX. - Že kdo do centrum milosrdenství Božího trefiti chce, ze všech tvorů, i sám z sebe vyjítí musí.

Kap. X. - O přepotěšených užitečích, z plného Bohu se odevzdání plynoucích.

Kap. XI. - Jak a čím rozum odevzdanosti brání, a jak se mu to smítati má.

Kap. XII. - O povinnostech a znameních Bohu cele oddaných srdcí.

Kap. XIII. - O prostředcích k zachování se v centrum milosrdenství Božího.

Modlitba.

Přílohy

Svět stromem

Výhost světu

Dodatek k IX. kapitole

Předmluva vydavatele k Hlubině bezpečnosti

V „Přemýšlování o dokonalosti křesťanské“ Komenský potřebu oddanosti k Bohu snaží se vyložit celé osadě věřících důvody z víry čerpanými, v „Labyrintě“ úplnou odevzdanost ve vůli Boží představuje jako jediný možný stav blaženosti lidské na světě, pro čtenáře vzdělanější na podkladě celého, názoru světového objasniti chce nezbytnost závislosti člověka na Bohu novým spisem, o němž pracovati počal dle vlastního přiznání r. 1625, patrně v Podkrkonoší, kde v té době bydlel jednak v Bílé Třemešné u Dvora Králové, jednak v Branné u Jilemnice.

V prvních dvou kapitolách na základě filosofických názorů o původu a spořádání světa vykládá poměr mezi Bohem a světem s jeho tvory: Všecky věci jsou na sobě závislé, a původem všech jest Bůh. Ale v poměru k opravdové bytosti jeho jsou jen jako zrcadlový obraz ke skutečnému zjevu, jako stín k tělu, jako kruh ke středu, jako strom ke kořenu. Toliko Bůh jest bytost podstatná, svět pouze nahodilá. Jako Bůh sám jest jediný, tak stvořil též jediný svět, ale v nesčíslných tvorech na něm zrcadlí se vlastní jeho krása. Stvořiv anděly jako bytosti sobě nejbližší odevzdal jim správu oblohy, obloze správu živlů, živlům správu věcí, které z nich povstávají, a to buď jednotlivě nebo z několika zároveň, jako rostliny a zvířata. K objasnění poměru mezi Bohem a světem hodí se zvláště přirovnání ke stromu; podobností je tu celá řada. Jako strom viditelný stojí na neviditelném základě, rovněž svět viditelný má svůj základ v neviditelném Bohu, z něhož povstal asi tak, jako strom ze svého kořene. Z tohoto základu strom bere svou sílu, potravu, povahu i zvláštnost; kořeny světa pak jsou Boží moc, moudrost a dobrota. Jako strom z dobrého kořene může plodit špatné ovoce, dostalo-li se na peň původně dobrý něco špatných roubů, rovněž je tomu ve světě, jakmile od pyšných

andělův a z neposlušnosti prvního člověka jednou zlo naň bylo vštípeno, že Bohu jako původu prostředně všechno se přičisti musí (kap. I.). Bezpečnost a pokoj každé bytosti na světě vysvětliti lze jiným přirovnáním, totiž připodobněním světa ke kolu. Při tom jest si všimati tří jeho částí: středu, obvodu, paprsků. Obvodem kola jest ovšem svět, jehož střediskem jest Bůh, paprsky pak jsou jednotliví tvorové. Z nich každý má dvojí střed, obecný, Boha, a svůj zvláštní, od Boha propůjčený jakožto svou vlastní přirozenost. Každé bytosti Bůh udělil cíl a meze přirozenosti její; dle toho vlastní její střed (centrum) jest jednak centrum bytosti, jednak centrum pobytu neboli místa. Tak centrum neboli střed ohně jest horkost, pobyt nahoře nad vzduchem, kam vždy směřuje; střed (centrum) bytosti zemské jest suchost, pobyt dole jako živlu těžkého atd. Z toho určení je patrné, že každá bytost je bezpečná, klidná, pevná jen potud, pokud stojí ve svém středu, přidržujíc se původu svého a zaujímajíc určené své místo. Pokud se týče člověka, jest při něm jako bytosti dvojité, totiž tělesné a duševní, také závislost dvojí. Tělo člověkově složeno jest ze čtyř živlů a z oblohy, protože je sám o sobě svět v malém, smíšený ze živlů mocí oblohy. Proto také při náležitém smíšení vede se tělesné jeho stránce dobře, rovněž jako na místě pobytu mezi živly a oblohou, na vzduchu. Po stránce duševní člověk má se dobře, pokud drží se Boha jako tvůrce a vzoru svého a zaujímá své původně určené místo mezi Stvořitelem a stvořením, slouží svému původci a užívá ostatního tvorstva (kap. II.). Kdykoli bytost nějaká vyšine se ze svého středu, nezbytně nastává jí násilí, bolest a zkáza; včela hyne bez medu, had bez jedu, rovněž jako anděl a člověk bez Boha (kap. III.). Život lidský otáčí se v sedmerém kole, jež člověku působí obloha, živly; zvířata, jiní lidé, ďáblové, Bůh a andělé, nejvíce arci člověk sám; vše to vzbuzuje v člověku nejistotu (kap. IV.). Příčinou však, proč člověk vystupuje ze svého středu, jest samosvojnost jeho (pův. samost), že totiž pohrdá řádem Božím chce býti svým vlastním rádcem a vůdcem, opatrovníkem a pánem, tedy téměř svým bůžkem. Toť počátek všeho zla pro člověka. Samosvojnosti té jsou dvě části: jednak přílišná samolibost, jednak přeceňování sama sebe; účinky její jsou neblahé, neboť odlučuje nás od Boha, od andělů, budí nedorozumění a sváry s lidmi, v člověku samém neklid a strážení (kap. V.). Nešťastného toho stavu ještě přibývá, hledá-li člověk ve své nesnázi pomoci někde jinde, než ve svém náležitém centru (jinudost, pův. jinost), neboť to vede ho k ztracení a zoufalství, jak patrné z několika příkladů starého i nového zákona, mimo to i na některých lidech pobožných (kap. VI.). Jedinou proti tomu pomocí jest pouze návrat k Bohu jako vlastnímu centru (kap. VII.) a ke Kristu jako viditelnému středu světa, centru milosrdenství Božího, k němuž dospíváme především věrou v zásluhy jeho ctnostným životem (kap. VIII.). Cesta, po níž se navrátíme ke

Kristu, dosti již určena jest vybočením od neblahého stavu svojnosti a jinudosti: třeba se vzdáti všeho, co člověku bylo milé, vůli svou podříditi vůli Boží. Ač tělu to bývá nesnadno, netřeba při tom vzdávati se naděje v úspěch z mnohých důvodů. Mezi přední náleží; že na rozum nelze spoléhati, protože je nedostatečný, neopatrný, slabý, člověk pak již sám v sobě nestálý a nejistý. Ani světu nelze důvěřovati, neboť upadáme tím v nebezpečství, že nám z něho ani andělé bez Boha nepomohou. Proto třeba se ztratiti samému sobě i všem tvorům jiným, z čehož nastává člověku nevýslovná blaženost (kap. IX.). Lidé takoví žijí v klidu s Bohem, ušli moci světské i živlů, vesele zírají na zmatky tohoto života; nelekaí se neštěstí, poněvadž je rádi snášejí, diví se Boží shovívavosti a netrpělivosti lidské, padají bez škody a radostně umírají (kap. X.). Námitky rozumu proti pravdě Boží člověk zbožný dovede snadno vyvrátiti, a spoléhaje na Boha věří též proti rozumu slibům jeho (kap. XI.). Odevzdání ve vůli Boží musí ovšem býti upřímné, proto spisovatel vypisuje povinnosti srdcí Bohu oddaných (v kap. XII.), k nimž připojuje rady, jak se udržeti v milosrdenství Božím. Třeba totiž bdíti u brány srdce, dbáti pokory a modlitby, již příklad na konec se připojuje (kap. XIII.).

Výklad Komenského v prvních dvou kapitolách o řádu světovém souhlasí ve hlavních rysech s novoplatonskou kosmologií. Odtud postavení živlů, nebe z nich utvořeného a země, těla člověka jako světa v malém a ducha původu božského. Odtud počátek zla z touhy náležeti sobě samému (samost-samosvojnost), jež vzdaluje od původu všeho života, který je zároveň středem světa, poněvadž veškeren pohyb ve světě je kruhový. Snad měl na ráz tohoto díla jakousi působnost i německý theosof Jakub Boehme (zemř. 1624), jehož učení právě v té době, kdy budilo dosti odporu, docházelo také uznání a mělo mnoho přívrženců. V době pobytu Komenského v Podkrkonoší nebylo nesnadno zjednat si některé zprávy o Boehmovi, když Komenský sám měl přístup do takových sbírek, jako byla slavná knihovna vlčická p. Zilvara ze Silberštejna, mimo to r. 1625 sám ve Zhořelci meškal.

Z theosofických spisů Zhořeleckého obuvníka-filosofa třeba zvláště jmenovati „Mysterium Magnum“ (kap. 3. a násl.), jehož předmluva jest datována v listopadu r. 1623; k tomu pak příslušnou epištolu 47. (Theosophische Sendbriefe), datovanou 11. listopadu 1623 Gottfriedu Freudenhammerovi a Johannu Ruferovi, dále ze spisu „Der Weg zu Christo“ zvláště část VI. „Vom übersinnlichen Leben“ a VII. „Von göttlicher Beschaulichkeit“; posléze dílo „Hohe und tiefe Gründe von dem dreifachen Leben des Menschen nach dem Geheimnuss der dreien Principien göttlicher Offenbarung“ (kap. I. a VII.), kde nacházíme učení podobné výkladu Komenského.

Duch tak pronikavý a již v prvních počátcích literární činnosti ucelený, jako byl Komenský, vyniká ovšem i v této nauce odjinud přejaté nad svou předlohu, že jasně a pochopitelně soustavu celou dovede vyložiti a své hluboké zbožnosti přizpůsobiti tou měrou, aby se s ní shodovaly ve všem příklady biblické, jež dále v díle svém uvádí.

V kapitolách III-XIII. totiž nepodává se proti jiným, starším spisům potěšným z let 1622-24 mnoho nového, nýbrž opakuje se namnoze, co již bylo pověděno, někde i téměř doslovně, jinde s nevelikými obměnami.

Vzory Komenského, jimiž se v hlavních myšlenkách řídil, poukazují tedy k tomu, že třeba spis tento klásti až na konec období literární činnosti, která připadá ještě do pobytu v Čechách, tedy v rok 1625, neb i snad ještě o rok později, ale spíše před významné setkání s prvním visionářem, jenž na něho učinil veliký dojem a jehož proroctví v několika dnech do češtiny přeložil, se šprotavským jirchárem Křištofem Kotterem.

V listě Petru Montanovi Komenský činí zmínku o znázornění grafickém obsahu této knihy (odst. VI.). Slověmu jeho porozuměti můžeme z rukopisu, který pochází z knihovny Žerotínovy a nyní chová se v městské knihovně Vratislavské. Tu na str. 6. stromem znázorněna jest závislost člověka na Bohu a na str. 8. vyobrazeno kolo, o němž právě spisovatel mluví. Rukopis celý napsán jest na 88 stránkách jedinou dovednou rukou, jež provedla i uvedené kresby. Po známé ruce Komenského není tu ani stopy, ale přece je patrné z četných míst, jež podávají lepší čtení, nežli první vydání z r. 1633, jakož i ze slov spisovatelem vynalezených, „samosvojnost“ a „jinudost“, jež tu znějí „samost“ a „jinost“, že máme v rukopise tom opis prvotního sepsání, pořízený patrně pro Žerotína před vydáním tiskem. Toto vydání pak provedeno bylo zajisté na rychlo dle nějakého opisu nedostě přesně kollacionovaného. Poznámky kritické pod textem v našem vydání objasňují podrobně, kterých míst se týká. Věnování ani předmluva tu není. Jinak odchylek od tisku je v opise tomto málo.

Vyd. I. „Centrum securitatis, t. j. světlé vymalování“ atd. (Žalm 31, v. 25.) Léta Páně 1633, b. m. (v Lešně) v 12°, str. 194 (s „Výhostem světu“). Na aversu tit. listu: „Svět jest kolo“ atd. Věnování p. Raťaeli Leszczińskému, předmluva, diagram (Rozložení traktátu tohoto.) Exempl. v univ. knihovně pražské.

Vyd. II. Centrum securitatis. To jest Hlubina bezpečnosti, aneb světlé vymalování“ atd. (Psalm. 31, v. 25). Vydáno nejprv v Lešně 1633. A nyní znovu v Amsterdamě 1663; ve 12°, str. 118 (s Výhostem). Na aversu tit. listu: „Svět se točí vůkol“ atd. Věnování Leszczińskému,

předmluva. Obsah kapitol na str. 129-130. („Pořádek věcí v traktátu tomto“) Odchytky ve znění textu nemají významu.

Vyd. III. v Kutné Hoře 1785 u Fr. V. Korce, v 8°, stran 148.

Vyd. IV. „Hlubina bezpečnosti aneb světlé vyobrazení, jak“ atd. Nové opravené vydání. V Praze-Karlíně 1864, nákl. Vinc. Paseky, m. 8°, str. 1-218.

Vyd. V. s tit. dle II. vyd. v Praze 1878, nákl. Spolku Komenského, v m. 8°, str. 132. (Českoobrátské bibliotcky č. 4.)

Výňatek s názvem „Svět se točí“: „Že Bůh sám všecko jest“ v ukázkách Fr. Slaměníka „Komenský ve svých spisech“ (č. 4.). Kap. 6. u L. B. Kašpara ve sbírce ukázek „Památce Komenského“, na str. 45-46.

Německý překlad Ondř. Machra vydán r. 1737 s názvem: J. A. Comenii Centrum securitatis, oder Grund der wahren Sicherheit. Das ist: Eine deutliche Vorstellung, wie in dem einigen Gott und in einer demüthigen Ergebung in allen seinen Willen eintzig und allein die wahre Ruhe, Sicherheit und Vergnügen dieses gegenwärtigen Lebens bestehe. Ehemals in böhmischer Sprache herausgegeben, nunmehr aber ins Deutsche übersetzt von einem Liebhaber der Comenischen Schriften: Leipzig, Verlegts Sam. Benj. Walther 1737. 8°, stran 195 a 10 str. rejstříku. Věnov. pruskému králi Fridrichu Vilémovi a choti jeho Žofii Dorotě od Ondřeje Machera, kazatele při evang. osadě berlínské.

Vydání toto podává se dle tisku z r. 1633, různocnění rukopisu (r) a vydání II. (A) položena jsou v poznámkách kritických.

Jan N. Novák.

Předmluva vydavatele k Výhostu světu

Dodatkem k IX. kapitole „Hlubiny bezpečnosti“ jest vyznání toto, v němž člověk neštěstím stíhaný, vrátiv se opět v centrum smilování Božího, z něhož vyšel, odřiká se veřejně před světem a lidstvem všeho spojení s nepravostmi a děkuje Bohu za pomoc, jíž mu poskytl při povznesení z nízkosti obyčejného světa. Přirozeno je, že ve vyznání takovém leckde se užívá výrazů silnějších a příkřejších nežli v pouhém uvažování.

Poměr k Centru patrný jest již z nápisu, mimo to však užil tu Komenský Andreaeova spisu „Veri christianismi solidaeque philosophiae libertas ac oppositum ei mundi servitium“ (vyd.

ve Štrasburku r. 1618), kde zvláště v části III., na str. 146-162. spisovatel vyčítá 37 slabostí tohoto světa.

Vydání I.-III., a V. při „Hlubině bezpečnosti“:

Vyd. I. v Lešně 1633, ve 12°, na str. 195-208.

Vyd. II. v Amsterdamě 1663, ve 12°, na str. 118-128.

Vyd. III. v Kutné Hoře 1785, v 8°, na str. 149-160.

Vyd. IV. v Hlasateli Jana Nejedlého, díle IV. (1819), na str. 520 sl.

Vyd. V. „Výhost světa, kterýmž jeden z utrápených, všemi metlami světa stíhaných, kolotáním rozličným zmatených, avšak do středu milosrdenství Božího již zase uvedených a Bohu na všecku jeho vůli cele oddaných, nehodných Ježíše Krista služebníků, ode všech nepobožných, zemstvem zapáchajících atd. V Praze-Karlíně 1864, v m. 8° (při Hlubině bezp.), na str. 219-235.

Vyd: VI, s původním titulem, v Praze, nákl. Spolku Komenského 1878, str. 12.

Výňatek u Fr. Slaměníka ve sbírce „Komenský ve svých spisech“ XVI.: Pro vitio - Povstaň, aby soudil zemi (str. 325).

Výňatek u L. B. Kašpara, „Památce Komenského“: „Nechlubím se lidmi“ (str. 47).

Text vydání tohoto podává se podle I. vydání lešenského z r. 1633.

Jan V. Novák.

Věnování

Illustrissimo,

vere generoso, vere magnifico Domino,

Domino Raphaeli,

Comiti in Lesno,

palatino Belsensi, ducatus Czartoriensis in Russia, nec non in Wlodawa, Baranow, Romanow
et Radzimin domino hereditario, capitaneo Rubiessoviensi etc. etc.,

Damino euergetae meo et multorum benignissimo.

Illustrissime Domine, Patrone gratiose!

Non ignorat Illustrissima Magnificentia Tua (quam Deus multiplicis sapientiae spiritu adimplevit) omnium mobilium centra immota esse; mobilium dico, quae constantem et ordinatum aliquem a natura vel arte habent motum. Ita enim esse experientia constat; nec aliter esse posse ratio evincit. Magnus ipse mundus, quem ex mobilibus et immobilibus mira

arte sapientissimus complicavit Creator, exemplo est; cuius visibili caelo (quod in creaturarum suarum usum volubile esse voluit) pro immobili centro posuit terram eamque super bases suas stabilivit, ne dimoveatur in saeculum saeculi (Psalm. 104, 6). Sed quia in ipsa quoque terra (etiam per viscera eius) tum naturalis, varius et multiplex reperitur motus, tum in furore suo aliquando Deus transferre solet montes et de loco suo commovere terram columnasque eius concutere (Job. 9, 5. 6), ipsam denique terram olim fugituram, nec ei locum inventum iri oraculis sacris proditum est (Apoc. 20, 11); quia item creaturae rationales, angeli et homines, sive in terra sive in caelo constituti, in perpetua sunt agitatione (indesinenti scilicet mentis per obiecta rerum transcursatione, voluntatis in res vario assultu et resultu, virium denique ad res acquirendas vel amoliendas vario conatu se ipsas fatigantes) necessario aliud immobile, quod universis creaturis pro aeterno stet centro, quaerendum est.

Atque tale est primum illud et ultimum, summum et imum, principio, medio et fine carens, ex se, per se, in se existens, increatum, incomprehensibile, incorruptibile, aeternae beatum ENS, benedictus et adorandus Deus noster; quem sapienter sapientum quidam circulum esse dixit, cuius centrum ubique est, circumferentia vero nusquam. Id olim prophetae per visionem exhibitum fuit; qui mundum tempestuoso spiritu plenum vidit, cum coruscante igne, ex igne emicante atque huc et illuc volitante fulgure; et animalia quaedam forma mirabili; et rotas altitudinis formidabilis, undique oculis plenas, quas animalia attollendo et demittendo secum circumagebant, quoquo ibant, cum sonitu praepotente etc. Tandem vero vidit et adoravit solio gloriae insidentem DOMINUM (Ez. 1). O beatos, quibus per tot tantasque transitoriarum rerum circulationes vertiginesque tandem ad beatum illud aeternae quietis centrum penetrare datur!

De hac materia commentandi aliquid occasio mihi ante octennium data fuit, Illustrissime Domine, cum in patria adhuc exulanti et cum ceteris piis persecutionum undis agitato nec in Obadiarum speluncis, nec in silvarum antris, nec alibi usquam satis esset aut securitatis aut quietis. E varia enim mentis trepidatione et apud Deum in sanctuario suo (scriptura) quaesitis solatiis enatus tandem fuit praesens tractatus, Centrum SECURITATIS dictus; in quo id unum ad vivum exprimere et quasi palpabile reddere adnissus sum, quod propheta dixit confidendum esse Jehovae in sempiternum, quia in Jehova RUPES AETERNA est (Jes. 26, 4). Variis inquam modis legentium oculis id repraesentare sategi visibilia et temporalia omnia in perplexissima gyratione esse et ad interitum suapte tendere; nec inveniri ulli creaturae securitatem aut quietem, nisi in eo, a quo essentiae suae originem et dependentiam habent. Omnique homini unum hoc esse necessarium, ut a rerum circumferentiis sese exsolvendo

aeternitatis centro se includat; id est, omni rationis propriae vel alienae eiurato ductu, omni voluntatis propriae vel alienae evulso arbitrio, omnibus propriis vel alienis viribus confractis, illi soli se regendum committat, qui operando omnia in omnibus misericordiam operatur in iis, qui se in misericordiae sinum coniciunt. Haec est beata illa solis e schola Christi cognita sui resignatio! Ad faciendum scilicet et patiendum omnem Dei voluntatem humillime compositus animus.

Libellus hic aliquot piis gentis nostrae iam tum communicatus et passim transscriptus nunc superiorum suffragio in lucem ire iussus est. Quia vero sub Illustrissimae Magnificentiae Tuae praesentiam prelum decurrit, facere non potui, quin eum Illustrissimo nomini Tuo inscriberem, non solum privato in Magnificentiam Tuam affectu (qui tantus est profecto, ut quidquid per me vel alios possem, id omne illustri honori Tuo servire peroptem) ductus, sed et publicae gratitudinis contestandae gratia pro beneficiis in nos mundi quisquitas, Dei autem (uti humiliter confidimus) peculium collatis. Quos enim turbulentissimum mundi adversus Christum furentis mare eiecit, hos Tu, DOMINE, territoriorum Tuorum litore exceptos favoris sinu benigne fovisti fovesque. Quo christiano insigni facinore nomen Tuum, illustre quidem iam pridem, illustrius tamen longe per orbem christianum reddidisti; retributionem vero a Christo (frigidae etiam aquae poculum suo nomine suis exhibitum sine mercede non relictum iri promittente, Marc. 9, 41) TIBI et SEMINI TUO paratam confidimus. Tandem ex usu futurum videbatur, Tibi *polyglotto idoi* (quem nostra etiam non invitum legere scio) offerre talia haec, quae a tot concatenatis occupationibus aliquando ad mentis secessum revocent. Subministrabitur certe hic speculandi argumentum, quam vanae sint mortalium ubicunque praeter Deum defixae spes; quam vanae alibi quam in Deo quaesitae oblectationes; quam vani aliis quam Dei consiliis fulti conatus. Unde patebit omnes, qui per negotiorum vitae peripherias rotantur, nec in quietis centrum se recipere sciunt, non vertigine corripi, non corruere, non evanescere impossibile esse.

Accipe igitur vultu, quo soles, Magne Patrone, munusculum mole exiguum, usu excellens. Quid enim in circulo centro minus? Quod tamen universae circumferentiae basis est. Sit ergo pusillum, CENTRI instar, quod offero; basin tamen aeternae securitatis offero. Et si placet, offero pignus maiorum illorum, quae in Tuum et LESNAE Tuae honorem, si nos Deus volet vivos, moliri stat sententia. Quid illud sit, non ignoras, Domine, qui magis honorem DEI quam Tuum (sed et Tuum) eam rem concernere iam cognovisti et amplexus es. Vale, Patrone gratiosissime, centro misericordiae DEI, CHRISTO, commendatus.

Lesnae, 24. Oct. 1633.

Illustrissimae
Magnificentiae Tuae
devote addictus
I.A.C.

Čtenáři křesťanský, zdráv bud'!

Knížečka tato, před některým rokem v čas nebezpečnosti, utíkání a skrývání se v vlasti ještě sluh Božích sepsaná, nyní teprv na světlo se dává; proto že nejedněm pobožným do rukou se dostavši, k utvrzení v Bohu stálé naděje platnou býti pomocí shledána jest. A zdaž vždycky, dokud na světě jsme, v nebezpečnosti nejsme? zdali všudy, kudy chodíme, i na samých pobožnosti cestách mezi osídly nekráčíme? a to všickni bez výminky, i nejsvětější! Nebo zdali všickni svatí toho nepociťovali? Zdali sám Pán náš v našem těle na světě byv, nástrahami otáčin nebyl? Všechněm tedy vždycky a všudy o nějaký jistý a pevný základ bezpečnosti strany duše i těla starati se potřebí. Čemuž knížečka tato, pobožně z písem s. sebraná, poučí. V níž najdeš-li, čtenáři, zvláště z počátku, něco tvrdého a neobyčejného, buď v věcech neb slovích (jako dependencí, centrum, samosvojnost, jinudost, a jest-li co víc), na tom se nezastavuj; věci zvláštní zvláštními slovy musely se vypověditi, kteráž však i vysvětlena sou dostatečně, i o maličké jim přivyknutí činiti jest; porozumíš potom, že se o věcech těch zvláštních jinak nemůž jadrněji mluvit, jako tak. Bůh dejž toho srdcím dobrým dobře užiti pro slávu svou, Amen.

V Lešně Polském 16. Augusti 1633.

Kap. I.

Co Bůh a co svět a jak všudy v světě jeden tvor druhým stojí, všecko pak Bohem.

Spořádání světa, aby jedno druhým stálo.

Veleslavný Bůh, od něhož svět tento se vši svou plností vyplynul, tak v něm divně a moudře všecky všech věcí bytnosti spořádal a sprovíjel, že všecky sic od něho veřejně, obzvlášť pak jedna každá od druhé svou dependencí, to jest jako zavěšení nějaké má, na němž se drží, a neb jako základ, na němž stojí.

Základ světa Božská bytnost

Sám zajisté bytná bytnost jsa a podstatná podstata, Jehovah, sám od sebe, sebou a pro sebe, od věků na věky zůstává neobsáhlý, neskonalý, neproměnný, nepohnutelný; nepostižitelný, blahoslavený Bůh, když kromě sebe něco sohe podobného, viditelného však, učiniti chtěl (což by obrazem jeho bylo a stvořením sloulo), sebe samého tomu postavil za základ; tak že vzdělaný tento od něho svět se vším, což obsahuje, na Bohu visí a leží všecken; jakž písmo dí, že z něho, skrze něho a v něm jsou všechny věci (Řím. 11, 36), a pro vůli jeho že trvají i stvořeny jsou (Zjev. 4, 11).

Podobenství toho čtvero.

Trvají pak Bohem všechny věci nápodobně tak, jako: (1.) obraz v zrcadle oblesknutý obrazem živým, od něhož se obleskl; nebo nech ať živý tento odstoupí pryč, onen v zrcadle hned zmizí. A neb (2.) jako stín tělem, od něhož se stíní; kteréhož těla odstaviš-li v stranu, stín hned ničímž jest. A neb (3.) jako kolo circínem se dělající svým centrem, z něhož se dělá. Nebo hne-li se centrum z místa svého, okolek se hned trhá a okolkem býti přestává. A neb (4.) jako strom kořenem svým; kterýž přestane-li stromu zdržovati a jemu vláhy dodávati, on se zvrátíc uvadne a na nic přijde. Tak zajisté svět tento není nic než viditelný stín neviditelného, v světle nepřístupitelném bydlícího Boha, a viditelný, v zrcadle očí našich oblesknutý obraz té neviditelné, na věky samé sebou živé bytnosti a viditelný okolek, od neviditelného centrum se táhnoucí; a viditelný strom, z neviditelného kořene Božství vyrostlý. Kteráž podobenství patrně nám (váží-li je kdo pilně) rozdíl mezi Bohem a světem, to jest, mezi Stvořitelem a stvořením ukazují.

Rozdíl mezi stvořením a Stvořitelem.

Bůh jest sám od sebe a pro sebe bytná bytnost, kterýž, by pak žádného světa nebylo, vždycky jest a sám v sobě ten týž trvá od věků na věky. Svět pak toliko jest případně, pro vůli Boží a do vůle Boží, bytnosti sám z sebe žádné nemaje, než z Boha toliko, jehož stín a oblesknutý obraz, okolek a výrostek jest. Jediný učinil svět, proto že sám jediný jest, aniž kromě něho jaký Bůh; a však jediný ten svět rozličnými tvory naplnil, proto že nestihlá bytnosti Božské krása jedním něčím vyobražena býti nemohla.

Spojenost a svázanost tvorů

K ukázání však jednosti podstaty své tak předivně všechny tvory spojil a vespolek svázal, že se vždy jedno druhého drží a jedno druhým stojí; tak podobně jako v řetězu článek na článku visí, a neb na stromě ratolest z ratolesti vyrostá.

Sebe zajisté, jakž řečeno, za základ všemu položil, postavil nejbliž sebe angely, duchovní též bytnosti, a dal jim zprávu oblohy (jakž se namítá 4. Ezdr. 8, 22. a Platonici smýšleli, i sám Aristoteles); obloze pak poručil zprávu živlů; živlům zprávu těch věcí; kteréž se z nich rodí; což se již dlouhým páteřem táhne. Rozkázal zajisté Stvořitel, aby každý živel z sebe plod dával, a to buď samotně, do klína jiného živla, jako oheň z sebe aby dával světlo, teplo, blýskání, hřímání etc. do povětří. Voda, též do povětří; páry, mlhy, oblaky, deště, sněhy etc. Do země pak zlato, stříbro a jiné kovy, kteříž že z vody jsou, tekutost jejich svědkem jest. Země také aby dávala kamení, a neb společné scházejíce se spolu aby vyvodily jiné a jiné tvory; jako byliny a stromové. Ovšem pak životčichové z rozdílných živlů povstávají a podlé toho v rozdílných živlech byt mají. Ryby jsou z vody a v vodě. Ptactvo z větru a v větru. Zeměplazové z země a v zemi. Ohnižil (pyrausta) z ohně a v ohni etc. Všecko to však s přimíšením jiných živlů, jakž cí přirození.

Vidíme tedy, že všechny věci z Boha plynou, a však jedny skrze druhé, tak jako se z jedné studnice na mnoho stran voda po trubách rozchází.

Přirovnání k stromu.

Čemuž k plnějšimu ještě pochopení vidí mi se napřed dotknuté o stromu a kořenu jeho podobenství do šíře porozvrci; a nebude bez užitku. [viz obrázek]

1. Viditedlné stojí na neviditedlném.

Předně zajisté, co na stromu povrchně hledíc vidíme, kmen jest a neb peň, ratolesti, list, ovotce; což pak nevidíme, ale rozumíme, jest pod zemí ukrytý kořen, z něhož strom vyrostl a na němž stojí.

Tak v světě, co vidíme, jest nebe, země, moře a rozliční v nich tvorové; což pak nevidíme, ale tomu všemu za základ státi rozumíme, Bůh jest, tajná, ukrytá, smyslům nepochopitedlná bytnost, a však bez níž svět státi nemůže, ba ani se státi nemohl.

2. Všecko z neviditedlného jde.

Za tím, cokoli jest na stromě, až do toho nejmenšího pupence, všecko z kořene, ne odjinud, pochází. Z kořene zajisté nejbliž vystupuje kmen, z kmene vyrostá haluzí; haluzi se zase na ratolesti rozrostají, větší a menší; z ratolestí rostou větve; z větvoří list, květ a ovotce.

Tak z Boha, věčného toho kořene, vyplývá bytnost; ta se dělí na duchovní a tělesnou, a tak vždy dále až do té poslední osobné bytnosti jedné každé věci.

K tomu, jakož strom od kořene tři věci má:

3. Bytnost, živost, vlastnost.

1. Sílu a moc; kořenem zajisté stojí, aby se nezvrátil. 2. Vláhú a živost; z kořene zajisté mízu pije a po ratolestech rozsílá, již se ony obživují, zelenají, kvetou, rostou. 3. Přirození a vlastnost; z kořene zajisté rozchází se neviditedlná moc, listí a ovotce jednomu každému stromu formující, jak přirození jeho s sebou nese; tak že hruška vrbového, lípa fíkového, trn vinného etc. květu, listu, ovotce roditi nemůž, než své vlastní.

Tak kořenové světa a tvorů tři jsou: Moc, moudrost a dobrota Boží. Mocí zajisté jeho stojí všecko, kterouž kdyby odjal Bůh, v nic by se obrátil svět, tak jako prvé ničímž byl. Protož každá bylinka, každý kamének, každý prášek, před očima našima stojící, jest viditedlným znamením neviditedlné přítomné Boží moci, kteráž jej sebou v bytu drží. Ovšem pak živých tvorů se hmyzení, jako i vlastní naše (ne naší než Boží moci se dějící) dýchání, přítomnou neviditedlnou moc Boží nám k spatření představuje (Řím. 1, 20). Dobrota pak Boží tvory sebou zavlažuje, jednomu každému toho, což k jeho zachování a zrůstu přináleží, dodáváje. Naposledy všudy rozlitá Boží moudrost působí, aby jeden každý tvor tím byl, čímž býti má, i zase sobě podobný plodil, bez matení a míšení přirození.

Odpor s odpovědí.

Aniž mi tu kdo na odpor nastupuj, že mnohé v světě věci jinak jsou, než býti mají, a přirození jejich vyhledávalo; ku příkladu, že ďábel a člověk zlí jsou a zlé ovotce (hříchů a ohavností) přinášejí; ješto kořen života jejich, Bůh, dobrý jest. Nebť i při stromu podobnou věc vidíme, a však tím kořen nebývá vinen; jmenovitě, že když se cizí roub do stromu štípí a ujme se a vyroste, nese ovotce, ne jaké by kořen chtěl, než jakého přirození sám jest. Tak když angelé a lidé cizí símě v srdce pustili, zlost, a ta se ujala, již podlé ní ovotce nesou, ačkoli na dobrém kořenu stojí a jeho vláhú se zapájají. Co tím kořen vinen?

A to vše jedno skrze druhé jde mediate

Naposledy rozumíme také, že ačkoli Bůh všecko ve všech dělá, nedělá však immediate a zázračně nějak, než prostředkováním samých tvorů. Odkudž sic hloupým se zdá, že, což se děje, samo se děje, aneb jedni jen tvorové při druhých dělají; však i tu jest dokonalá opět k stromu tělesnému podobnost. Nebo ačkoli na stromě visící ovotce ne samého kořene se drží, a neb z něho immediate vláhú pije, než drží se větve a od ní po stopce vláhú přijímá, hloupě by se však kořene odčítalo, poněvadž z něho původně všecko plyne celému stromu. Běře zajisté jablko vláhú z nejbližší ratoléstky, ale ta odkud? Opět z jiné, již se drží; a ta opět z té, z níž vyrostá, až se přijde do kmene a naposledy do kořene, z něhož všecky ratolesti, a co na nich jest, jedno skrze druhé vláhú dostávají. Tak jest s námi tvory. Ku příkladu: Mám já a cítím v sobě život. Odkud jest ten? Z Boha mi, ne odjinud plyne; tak tím jsem jist, jako že polední

světlo z slunce (a ne z hvězd neb odjinud) pochází. Ale jak ve mně ten život působí Bůh? Zdali bez prostředků, zázračným nějakým (jako na počátku v Adama) vdechováním? Nic; ale skrze prostředky. Život zajisté ve mně drží se horkostí ohně, kterýž ve mně jest. Oheň ten drží se ve mně proto, že z mastnosti krve, kteráž ve mně jest, potravu má. Krve mi se zažíváním pokrmů a nápojů dodává. Pokrmové a nápojové vyrostají mi z živlů, z živlů pak aby ty věci vyrostaly, obloha k tomu světla, tepla, vláhý a tajné své moci dodává. Obloha pak aby to působila, poručil Bůh a ji k tomu nastrojuje (Job. 38, 33. 37). A tak tedy Bůh skrze ty věci dělá; proto že i původně všecko od něho plyne, ačkoli jedno skrze druhé, jako po trubách; i on sám všeho toho ve všech stupních tajným ředitelem zůstává (viz Job. kap. 36, 37, 38, 39 etc.). To jest, což Bůh sám dí: Já vyslyším nebesa, a ona vyslyší zemi, země pak vyslyší obilé, mest a olej, a ty věci vyslyší vás (Oze. 2, 12). Podobně cítím v sobě rozum, znám, vím a umím něco (nebo v nás, ne v hovadech složil rozumnost). Odkud to? Obloha mi dala komplexi, to jest vtip a pamět, jemnější neb mdlejší. Ale odkud to vzala obloha? Bůh prvé rozdělil planetám moci k vlévání jich v tvory nižší, a aby v den početí a narození mého tak neb tak paprskovaly, on je rozsázel (Job. 38, 33. Sirach. 43, 11). A tak tedy od něho, i že vtip mám, i že tak mnoho neb málo mám, jest; a však skrze oblohu. Rozněcuji-li v sobě rozumnost čtením knih, neb posloucháním lidí moudrých, neb přemýšlováním vlastním, i to vše od Boha. Nebo kdo k tomu chut dává? Kdo occasí a příčin naskýtá? Kdo těm, kteříž i pro mne užitečné knihy psali; vnukal? Kdo tomu, kterýž mi někdy moudře mluvil, v ústa vkládal? Kdo, pravím, než Bůh? Nebo byť pak i oni jedni od druhých brali, od koho pak nejprvnější? K studniciť se vždy přijíti musí. Kde běře rozum a řeč (ještě pravím), kdo něco užitečného mluví? Kde sluch a pozornost, kdo užitečně poslouchá? Odkud ovšem přemýšlejícímu užitečného nětco na mysl vpadá? Bůh, Bůh jest, blahoslavená a nepřevážená ta studnice, z níž bytnost, živost, rozumnost, prospěšnost naše, a cokoli který tvor má, všecko plyne. A tak summou všecky věci od Boha, jedny skrz druhé vyrostají, až do toho nejtenšího vlásku, nejdrobnějšího prášku; všecky se jeho mocí a vůlí dějí, až i do toho nejmenšího červíčka hnutí; proto že ani ten nejmenší lísteček na stromě, ani nejmenší jeho žilka od jinud než z kořene vláhý a živnosti míti nemůže.

Kap. II.

Že pravá bezpečnost, pokoj, trvanlivost a šťastný způsob jednoho každého tvorů v centrum záleží.

Přirovnání světa k kolu.

Porozuměli sme, odkud všechny věci bytnost berou; v čem pak trvanlivost a pokojné bytnosti té užívání záleží, jiná jest otázka, od oné něco rozdílná. Kteréž k vysvětlení jiné sobě podobenství vezmeme: podobenství kola. Nebo i Bůh sám Ezechielovi proroku běh světa viděním čtvernásobního kola ukázal (Ezech. 1., i Ezdrášovi na běhy světa tážícímu se odpovídaje řekl: K okršku sem připodobnil soud svůj; první se neuspíšili, a poslední se neopozdí (4. Ezdr. 5, 42): A v knize Moudrosti napsáno jest, že všecko na počet, na míru a na váhu spořádal Bůh (Moudr. 11, 21). Počet a míra tvorů k vševědoucečnosti Boží náleží. Váze tuto trošičku budeme vyrozuměti moci rozvažováním kola, poněvadž nic kolu podobnějšího není jako váha.

Centrum v kole co? okršek co? paprslkové co?

Kolo tedy tři věci v sobě má: centrum, okršek a paprslky. Centrum jest prostředního kola punkt, z něhož obveden jest okršek; okršek jest otočení okolo centrum; paprslkové jsou linie od centrum k okršku rozvedené (kteréž v vozním kolu špice, v mlýnském ramena slovou). Tak jest kolo světa. Centrum jeho jest Bůh, od věků na věky sám v sobě, nespátřitedlný; kterýž však chtěje se spatřitedlným učiniti, učinil okolo sebe viditedlný okršek, jenž jest svět tento; a naplnil jej tvory rozličnými, kteříž všickni z něho jako z centrum vynikajíce, rozcházejí se jako na prostranno, tak že se každý svou zvláštní pro sebe bytnost míti zdá.

Již pak v čem trvanlivost, pokoj a bezpečnost tvorů záleží, tato spekulací místně ukáže.

1. Kolo světa jak se točí.

Předně, kolo když se točí, okolo centrum se točí, kteréž nepohnuté u prostřed zůstává. Tak kolo světa tohoto se točí ustavičně, bez přestání; centrum pak jeho, Bůh, nepohnutedlně v bytu svém trvá. Točí se, pravím, svět trojím způsobem:

1. Vedlé místa. Nebo i obloha s hvězdami dnem nocí se vůkol točí, i vítr sem tam chodě, okolky svými se navracuje (Eccles. 1, 6). Vody do moře a z moře zase tekou. (Ibid. v. 7). I všickni summou tvorové z místa na místo přecházejí.
2. Vedlé času. Nebo vždycky jest v světě něco minulého, něco přítomného, něco budoucího; léta, měsíkové, téhodnové, dnové v kolo jdou. Což bylo, bude ještě, a co přešlo, přijde zase, jakž písmo i zkušené mluví (Eccles. 1, 9).

3. Vedlé podstaty; nebo nic nestojí v své váze. Tělesné věci počínají se, rodí, rostou a hned větší, klesají, mizejí zase. Rostou z živlů, a pobudouc v své formě trochu, rozprchají se v živly zase.

A to se ustavičně, bez přítrže děje, že jedno hyne, druhé nastává, a vždy jedno z druhého se dělá; a tak v kolo jdou živlové, skrze rozličné formy procházejíce, a vždycky se do své formy zase vracujíce. Obzvláště pak lidské pokolení s činy svými a přthodami právě v kole jest; jakž obšírněji v kapitole 4. ukázáno bude. Duchové a duše, ač se v podstatě nemění a nehynou, kolotají se však také, tím i jiným způsobem. Ale centrum naše nepohnuté jest, totiž Bůh, kterýž ani místem se nemění, proto že všudybytný jest (Deus est, řekl filosof, circulus, cuius centrum est ubique et circumferentia nusquam; Bůh (prý) jest kolo, jehož centrum jest všudy a okolek nikdež), ani časem, proto že všecko, pominulé, přítomné, budoucí, jednostejně jemu vzdálené jest, totiž všecko před očima.

Ani naposledy podstatou; proto že on ten týž jest vždycky, v moci, vůli, umění, sám v sobě na věky blahoslavený Bůh.

2. Paprslkové jak s okolkem točí?

II. Paprslkové v kole také se hýbí a točí s okrškem, a však rozdílně. Nebo čím blíže jsou centrum, tím méněji a tišeji se hýbí, čím od centrum jsou vzdálenější, tím se prudčeji a násilněji zachvacují. Tak jest s námi tvory, zvláště rozumnými. Stojíme-li v Bohu (totiž pamětí, rozumem a vůlí jeho se držíme), máme pokoj a bezpečnost; pakli se odtud vychylujeme k tvorům, nenalézáme nic než nepokoj a kolotání, čím dál, tím víc.

3. Paprslkové jak k centrum patří?

III. Každý paprslek dvojce má k centrum patření: jedno jako k svému počátku; druhé jako k svému konci. Nebo jakož z něho vybíhá k okršlku, tak od okršlku zase do něho vbíhá. Podobně všeliký tvor z Boha jest a k Bohu; z Boha vyplývá jako z studnice, a k Bohu zase směřuje jako k cíli (totiž mocí Boží všecko se děje, a všecko pro Boží slávu. Přísl. 16, 4).

4. Kolikero každý paprslek má centrum?

IV. Každý paprslek dvojce má centrum: jedno obecné to a neb společní, z něhož vybíhá a do něhož se vrací. Druhé své vlastní, u prostřed sebe, skrze něž od onoho veřejného centrum k okolku a zase k němu zpět musí (proto že jakýkoli věci prostředek centrum slove). Tak každý tvor dvojce má centrum: jedno společné, jenž jest Bůh, učinitel a zdržovatel všeho; druhé své vlastní, jenž jest přirození její, kteréž jí Bůh přivlastnil.

Vytkl zajisté Stvořitel jedné každé věci cíl a meze bytnosti její nařídív, jaká sama v sobě vnitř býti má. A tolikéž jí zevnitř místo k vlastnímu bytu ukázal, na kterémž by přirozeně

odpočívala, jinde pak, byla-li by odtud přenesena, násilně toliko se zdržovala a odtud k místu svému zase chvátala. Tak že opět toto vlastní centrum dvoje bude: Jedno centrum bytnosti, v němž přirození věci záleží; ku příkladu centrum vody jest tekutost; centrum ohně horkost; centrum země suchost; centrum včely medovatost; centrum hada jedovatost etc. A tak každá věc své vlastní přirození, povahu, moc, formu (kteráž působí, aby věc tím, čímž býti má, byla) přistvořenou sobě má; toliko že nevšecko to povrchu nám leží, nýbrž větší toho díl před očima a rozumem naším ukryto a zastříno jest. A v tom smyslu přirození každé věci centrum její slove.

Druhé vlastní centrum jest bytu, totiž mlsta neb obydlí, od Stvořitele sobě vykázaného. Ku příkladu: Dvěma těžkým živlům, zemi a vodě, přivlastněno jest místo dole, nejniže v světě; i tlačí se to obé, a cožkoli z nich jest, dolů, aniž můž zhůru, leč by proti přirození vyzdviženo bylo, ale letí to přirozeně zase dolů. Na proti tomu lehkým živlům, větru a ohni, zhůru místo ukázal; protož neumějí se než zhůru pnouti. Nebo byť oheň i do materie zemnaté zavolán jsa v ní poněkud zadržán byl, plápolá však zhůru, a kam ho přirození táhne, ukazuje. Podobně vítr pod vodou se zdržovati nedá, jakž v nádobách větrem naplněných patrné; pakli i v podzemních místech jest, násilně toliko se drží, když není, čím by sic místo prázdné vyplněno bylo (poněvadž živlům všecko sebou vyplňovati a prázdného ani nejmenšího místečka nenechávati poručeno). Sic přijde-li voda a neb země, rád on výše ustoupí. Magnésu kamenu Bůh místo jeho v půlnoční straně ukázal, tak že kamkoli se odtud po všem světě roznáší, vždycky on předce k svému centrum se ohlédá a obrací, jakž v kompasových jazýčcích magnésem potřených vídáme. Podobně ten týž kámen k železu, jako by v něm centrum své cítil, se táhne.

Bezpečnost každého tvorů v centrum státi.

Z toho tedy již nevyhnutelně a nepřemoženě jde to, že tehdáž jedna každá věc bezpečně, pokojně, libě, trvánlivě stojí, když v svém centru stojí, původu svého, odkudž jí bytnost plyne, se držíc a místa svého ostřihajíc. Dobře stojí angel, když v poslušenství Tvorce stojí; dobře stojí obloha, když u výsosti se vznášejíc, svět obchází a obleskuje. Dobře zemi u prostřed světa ležící; dobře vodě po zemi se rozlévající; dobře větru nad svrchkem se proletujícímu; dobře ohni pod oblohou; dobře stornu kořenem v zemi, ratolestmi nad zemí; dobře rybě u vodě; dobře krtici v zemi; dobře včele v medu; dobře pavouku v jedu; dobře magnésu v železu etc.

Příklad toho na člověku.

Ale co pak člověk? Při tomť se ovšem zastaviti sluší, poněvadž všecko toto jest k tomu, aby se, co člověk jest, a v čem jeho šťastný neb nešťastný způsob záleží, vyrozumělo. Dependenci jeho dvoje jest, proto že dvojí má v sobě podstatu, duchovní a tělesnou; protož i dvoje centra. Tělesná jeho podstata jest to, což se na něm vidí, tělo, kteréž z živlů a z oblohy jest, proto že jest výtah všeho světa; v něm má země svou materii, v něm voda, v něm vítr, v něm oheň, v něm obloha. Hmotnost zajisté oudů co jest než zemnatost? Krev a jiné vlhkosti co než voda? Přirozená, v těle život zdržující horkost co než oheň? Všeho pak toho spolu se držení a stemperování (odkudž vtipu, povah a obyčejů rozdílnost) co než moc oblohy? Tato tedy člověka částka tehdaž dobře stojí, když v centrum živlů a oblohy, totiž v slušném jich temperamentu stojí; to jest vnitřní těla centrum, centrum bytnosti neb podstaty. Centrum pak bytu neb obydlí jest, aby na větru bylo, ne v zemi, ne v vodě, ne v ohni. Tak stojíc dobře stojí až do vůle Stvořitele, kterýž sobě tu tvorů dependenci, kde a kdy a jak se mu líbí, přestěhovati v moci zanechal; čehož však jiným prostředkem nečiní, než skrze vynětí z centrum, jakž se v následující kapitole ukáže.

Duchovní v člověku podstata jest neviditedlné to, což v těle přebývajíc je řídí, nesmrtedlná duše, kteráž z nebe a z Boha immediate původ svůj má. Od něho zajisté na počátku jest vdechnuta a posavád nic není jiného než (jakž písmo dí) dchnutí Nejvyššího podobnými věcmi, jakož v Bohu jsou, obdařené, světlem totiž rozumu, k spatřování a rozeznávání všech věcí, a svobodou vůle, k činění a vyvolování čehokoli. Tato tedy člověka částka tehdy dobře stojí, když se Boha svého (jehož obraz, dchnutím jeho vytisknutý, jest) drží a z něho jak bytnost, tak i světlo a radu všecko myšlení a činění svých bere; to jest centrum podstaty její. Centrum pak místa jest, aby u prostřed mezi Bohem a světem stála, to jest mezi Stvořitelem a stvořením prostředkovala, Tvorci sloužíc, tvorů služby sama užívajíc. A protož v tomto centrum jest odpočívání, bezpečnost a blahoslavenství její; pokud v poddanosti Tvorce stojí a nad tvory i svým tělem panuje, potud její důstojnosti.

Kap. III.

Že násilí, trápení, bolest a zahynutí každého tvorů z vyvinutí se z centrum pochází; a jak se to při člověku děje.

Blazeť by angelům, lidem, ano i všechněm tvorům bylo, kdyby v ušlechtilém tom spořádání Božím stáli, a v svém se jeden každý centrum ostříhal; kvetlť by svět a třpytlť by se dokonalou dokonalostí, nápodobnou té, kteráž v Bohu jest, oblesknutý jeho obraz jsa.

Svět v centrum nestojící jaký?

Ale což? Rozumní tvorové začali neřád, angelé a lidé, že vystoupivše z centrum svého a je strativše, běhají a těkají bez řádu sem tam, i jiné s sebou tvory zachvacující; tak že již svět jest jako vůz, kterýž s vrchu dolů běže, jezdce stratil, a kola se rozsmýkala, a všecko s hřmotem běžíc na kusy se láme a na strany létá. A neb jako hodiny, natažený nástroj; jehož kdyby se hlavní kolo z centrum svého vysmeklo, jiné všecko bez zastavení s hřmotem běží, hrčí, bije a tluče se, i láme třeba dotud, dokudž váhy nedoběhnou. Takový, pravím, řád v světě; a pravím, že původ toho angelé jsou a lidé svým z centrum vystoupením; a však s vlastní svou škodou, trápením, bolestí a zahynutím. Což jak se děje, považme, na jiných napřed tvořích příklad vezmouce.

Příklad toho na nerozumných tvořích.

Ryba, vezmeš-li ji z vody a dáš buď na vítr neb do země, neb ovšem na oheň, trápení má a umřítí musí; proto že voda jest centrum její, jinde jest bez centrum svého. Podobně vyjmeš-li krtici z země, ptáka z povětří, ohnižila z ohně etc.

Tolikéž odejmeš-li hadu jed, včele med etc., zahynou, proto že to centrum bytnosti jejich, odtud potravu a život a tak dependenci svou mají. Vhodíš-li oheň do vody, uhasne; proto že tu z centrum vlastního, jenž jest horkost, do centrum cizího, totiž do studenosti, jest uvržen. A zase vstříkneš-li vody do ohně, zškvrkne; proto že od cizího centrum (jenž jest horkost) sehlcena bude. Vytrhni strom neb bylinu z země, ať kořenem na větru jest, hned uvadne a uschne, proto že z centrum svého vyňat jest, a dependenci přetržena.

Magnes, jakž napřed řečeno, centrum své v železu poznává, podlé čehož k němu se táhne a z něho potravu mítí chce; protož v okujinách železných chován býti musí. Vezmeš-li ho odtud pryč, zemdlí a umře; to jest moc svou stratí, tak že ani k železu, ani k půlnoci obraceti se nebude. Životčichové zemští (mezi něž i člověk tělem přináleží) centrum bytnosti své mají temperament živlů, to jest příslušné v těle suchosti a vlhkosti, horkosti a studenosti spořádání. Z toho centrum vystupuje-li tělo (totiž vystupuje-li v něm z glejchu buď horkosti neb

studenosti, vlhkosti neb vyprahlosti), není možné, než že bolest, umdlévání a smrt následuje. Podobně se děje, když se z zevnitřního svého centrum dostávají (totiž z větru; nebo zemští životčichové, kteříkoli dýchají, v větru sobě přivlastněný byt mají). Kamkoli jej tedy dáš, kdež by k němu a do něho vítr nemohl, trápení, bolest, smrt jemu způsobíš (o člověku neb hovadu mluvím). Pohřížíš-li ho do vody, zaleje se; zahrabeš-li do země, zatchne se; zavřeš-li jej v těsně (ku příkladu v truhle nějaké), kde by k němu a od něho volně vítr nemohl, to též bude; ovšem zacpá-li se neb zatahne jemu nástroj dýchání, krk, jakž v udávení a zaškrcení bývá. Kolikerým hle způsobem životčich z centrum svého vystrčen, vyňat, vylouzen býti může, tolikerým jemu způsobem zemdlení, bolest, smrt přichází.

Potud o tělesných tvořích.

Duchovní bolest a smrt co?

Duchovní, když se z centrum svého vytočí, duchovní také jistou mají bolest a smrt. Jest pak duchovní smrt stracení naděje k napravení toho; obé to nevymluvně těžší, než tělesná bolest a smrt.

Příklad na angelích.

V obé to nejprv uběhli angelé zpronevěřili, když zpustivše se veřejného centrum podstaty, jenž jest Bůh (kudy to a jak přišlo, v kap. 5. navruhu), vypadli také i hned z centrum bytnosti své, jenž jest záře laskavého oblčaje Božího; a skrze to vytlačeni jsou i z centrum bytu, jenž bylo nebe, příbytek Boží. I octli se na místě cizím, v propasti, v mrákotách, v hněvu Božím, kterýž se nad nimi pro svévolné odstoupení zavřel a zapečetín jest, aby nikdá zase na milost přijímání nebyli. I trápí se nad tím přehrozně, sami v sobě závistí a nenávisť k Bohu a skutkům jeho se pálice a mučice ukrutně, a nemajíce žádného dnem nocí na věky odpočinutí, ani naděje k milosti, tak zůstávají v smrti věčné; běda jim!

Příklad na člověku.

Podobně se s nešťastným člověkem stalo strany duše, že spustiv se Boha, hlavního svého centrum (kudy a jak, v kap. 5. světle ukáži), vypadl také z centrum bytnosti, totiž z důstojnosti té, kterouž jemu hned nejbliž po sobě pustil byl Stvořitel, myslí veselou, rozumem stížitedlným, vůlí šlechetnou, pamětí spořádanou a mocným nad tvory panováním poctiv. Odkudž přišlo, že duše i v třetím centrum, kdež jí byt vykázan, zviklána, totiž v těle, odkudž ji nemoc a smrt vyhánějí; z čehož ze všeho co poslo, vidíme a cítíme přezalostně; jmenovitě, že sme v hrozné motaniny uvedeni, kteréž nás zachvacují a námi točí, k bídě a zahynutí našemu. Nebo pamět nám ze všeho brku vyražena jsuc, jako závrativá jest, na Stvořitele svého nikdá téměř, leč běžně a naopak nějak, nevzpomene; mezi tvory pak tak se plete a motá, že se ani

sama, jakž náleží, upamatovati nemůž, kde jest a co se s ní dělá. Rozum z centrum svého (jenž jest světlo Boží) se vysmekna, slepě se mezi věcmi stvořenými vrtí a motá, ničeho se právě chytiti, ničeho stihnouti, ničeho rozeznati nemoha, všecko sobě v hromadu plete a mate, a jednák toho, jednák onoho se chytaje, ke všemu šilhá a slepne přemizerně. Vůle pak, ta všecku chut všetečnou opovázlivostí ke všelikým nectnostem duši potahujíc, rozličnými jí hanebnostmi maže a kálí. Až naposledy mysl neb svědomí všecku tu směsici stíhajíc, strach, bázeň, tesknost, trápení, bolest a očekávání hroznějších nějakých žalostných věcí v člověku působí, jichž i neujde spolu s ďáblem na věky, nesmiluje-li se Bůh.

Kap. IV.

Další vypsání motanin lidských.

Tajemství Ezechiellových kol

Ezechielovi Bůh u vidění běh světa a předivné své jeho řízení ukázati chtěje, ukázal jemu čtyry kola, jedno v druhém, jichž výsost byla od země až pod oblohu, kteráž se tak jedno v druhém, a však na čtyry strany jdouce, s zvukem obracela a tak prudce a divně svíjela, že z nich hrůza šla. U prostřed pak kol bylo čtvero ohnivých zvířat a u prostřed duch, kterýž je pudil. Čímž vším předivná a samému Bohu známá světa zpráva vymalována jest; že ačkoli se všecky lidské věci jako v kolách nějakých sem tam se točíc, motají, Bůh však jak skrze službu angelů, tak i sám duchem všemohoucnosti své všecko to že řídí předivně. Kteréž sic Božské řízení věcí našich nám nezpytatedlné jest; ale motání to samo nás a věcí našich jakž takž poznati můžeme.

Nebo i Šalomoun na běh světa se dívaje, že všecko v kolo jde, vysvědčil: jedno zhůru, druhé dolů, jedno že vstává, druhé padá, jedno přichází, druhé mívá; a že člověk mezi tím se motaje a pleta, nic odtud nemá, než bídné kvaltování a trápení ducha, a že toho vymluvíti, ani se na ty motaniny díváním nasytiti, ani tomu pod nebem jaké rady naleznouti, nedostatku zčísti a skřivenin zpřímíti nelze (Eccles. 1).

Sedm kol, v nichž se točí a motá život náš.

Podívejmež se tedy i my, jak jest přenepokojný a plný kolotání život náš. Nebo v kole jsme, pokud pod oblohou jsme; či co dím v kole? V kolách, divně spletených kolách jsme; an námi jedno sem, druhé tam, třetí onam zmítá. Nebo nikdež v centrum nestojíme, odevšad sme vystoupili, okolkové nás zachvacují a námi házejí sem tam.

První kolo, v kterémž se tlučeme, jest obloha; druhé kolo živlové; třetí kolo živí tvorové, mezi nimiž byt máme; čtvrté kolo naši spolulidé; páté kolo d'áblové; šesté Bůh a angelé jeho; sedmé, nejspletenější kolo jsme my sami sobě. Na kteráž kola a naše bídné v nich se motání kdyby se kdo právě podívatí uměl, jistě že by se s Ezechielem užasl a zhrozil.

1. Obloha

Předně zajisté obloha prudkým během vůkol země se točí, časy života našeho nám s sebou zachvacuje, nýbrž život sám na kusy stříhá; tak že co rok, co den, co hodina, co okamžení vždy nám života ukracuje a ukrajuje a blíž k branám smrti žene. Oblakové jednak nám nebe a vedlé toho mysl kormoutí a kalí, jednak vodou, ledem, ohněm na nás házejí; a často nám to, což nám z slunce a hvězd docházeti má, přejímajíce, ne podlé vůle naší, než často proti vůli naší a s velikým naším nepohodlím počasí formují.

2. Živlové

Živlové sami tak i jinak se mísí a z glejchu vystupují, tak dobře nám k zhoubě jako k službě vždycky pohotově jsou. Země aby se pod námi nepodvracela, báti se, vody aby nám buď nevyschly, neb rozmohouc se nás nevytopily, hleděti, s ohněm, aby nám hořel, a však, čeho pálení nemá, aby nepálil, práci a starost míti, od větru také a bouří tytýž nepohodlí snášeti musíme.

Stavení, stromové, skály tytýž se kácí a zařecuje, jídlo a pití, kterýmž podpíráme život, často se nám v tráveninu, nemoc a smrt obrací; práce, jimiž se živíme, těla neb myslí unavení, namožení a přetržení častokrát s sebou nesou, kterýmiž však musíme trávit život svůj a jako v kole v nich běhati.

3. Životčichové.

Třetí kolo jsou životčichové, s nimiž a mezi nimiž zemský náš byt jest, kteříž ačkoli k službě nám stvoření jsou, jsou však nám ku práci a zaměstnání, někdy k hněvu, často i k nebezpečství: ješto se nemalý lidu díl s nimi jako v kole buď tělem neb myslí honí a kvaltuje.

4. Spolulidé.

Ovšem pak lidé a náš s nimi v světě byt prudké jest kolo, v kterémž se přebídně zmítáme, tak i jinak. Předně zajisté berou nás s sebou násilně obyčejové a navyklosti světa; kteříž buď že chvalitební neb nechvalitební jsou, jako proud nás zachvacují a po sobě táhnou; tak že ač častokrát tělo i duše, život i zdraví, pověst i svědomí násilí trpí, třeští, praští, láme se a trhá, zepřítí se však a odolati nelze, abychom nečinili, co jiní činí a k čemuž nás příkladem svým potáhli. Někdy příkladové jedni sem, druzí tam táhnou, že na vše strany roztržen jsa člověk,

co v zamotání takovém činiti, neví, ani kudy, ani kam se to jde neb letí, nerozuměje a rozuměti nemoha. Některých šlepěje vidíme před sebou přímo; jiných zpět, jiných na stranu; často nevíme, kterých šetřiti, kterýin vyhýbati; někdy víme, a však po nich jíti zachvacující odporný vítr neb jiná motanina nedá. K tomu nevěra, zlost, lest, nenávisť; ošemetnost, ukrutnost lidská častokrát sobě nás jako míče podávají. Jazyk, chtěl-li by se jím zpravovati a ucha jemu nastavovati, plný jest marnosti, po nebi i zemi se vozí, bylé i nebylé v hromadu plete, černé za bílé a hořké za sladké a na odpor vyhjašuje. Tak mezi tím vrtká věc jsa, že jednu a touž věc na obrat staví a boří; jistí i v pochybnost dává, chválí i haní, radí i odrazuje; a to tak mocně častokrát, že (leč by kdo železným byl) nelze než jemu k vůli sem tam se kloniti, ba házeti sebou, s hanbou často i s škodou svou. Protož s. Jakub oud ten ohněm nazval, rozněcujícím kolo běhu života našeho (Jak. 3, 8). Oči bližních také nás divně zachvacují, jednáč pochlebně, jednáč lstivě, jednáč jiskřivě po nás se zavracují; odkudž se při nás jednáč hněv, jednáč bázeň, jednáč veselost, jednáč podezření a tak rozličné myslí znepokojení dělá. Ruce jejich někdy hladí, někdy drápí, někdy, co dělají, rozeznati nelze. Nohy někdy předcházejí a k pastem vábí, někdy následují a stíhají a do těsna někam ženou; an všudy buď nebezpečností, buď podezření, a neb aspoň nejistota, kam ta která věc zavéstí chce neb může. Neví zajisté žádný, kde vrah číhá, kde zloděj, kde násilník, kde škůdce, kde sok, kde klevetník, kde neopatrný, někdo samou třeba neprozřetelností neštěstí nastrčiti mohoucí. Často kdo se přítelem dělá, nepřítel jest; rádce zrádce, vůdce svůdce, ochránce okrádce, vrchnost prchlost a tyranství. Žádné naprosto divoké šelmy tak s sebou nezacháejí, jako lidé s lidmi, jmění, pověst, zdraví, životy na kusy sobě trhající a sebe vespolek co nejukrutněji trápíce a hubíce. A to jest hrozný ten vír společných chumelenin našich.

5. Ďáblové.

Páté kojo jest naše s ďábly, nečistými duchy, se sháněti, kteříž (to pak z Božího vyjevení víme) v velikých houfích dnem nocí obcházejíce, v jaké mohou, i hříchy i sic neštěstí nás vhánějí; i tajnými vnukáními k zlým věcem podpalujíce, i příčin a příležitostí k nim naskýtajíce, i rotíce nás vespolek, i živly proti nám bouříce. Někdy se proměňují v angely světlost a za přátely nám se stavějí, litují, radí, prosí, nic však, než aby hloupý člověk nad jámu uveden byl, obmýšlejíce; z toho zase dorážejíce vstekom hrozí, děsí, pudí a dohánějí, jak a k čemu koho nakloněného býti vidí, tak a z té strany k němu šturmuje, lstí neb mocí podvracejí. Nenít' té duše pod nebem, která by outoků jeho jeden den prázdná byla; právě se jako v kole on s námi a my s ním točíme, pokudž živi jsme. Dá-li se jim kdo osedlati, nešťastný jest, ženou jej a pudí z hříchu do hříchu, z mrákoty do mrákoty, aniž mu pokoj dadí,

až ho na prosto na zahynutí přivedou; často se i sami nad ním katany dělají tělesně. Pakli se jim kdo brání, rovně také odpočinutí nemá žádného, lákají, vábí, pokoušejí, straší také a děsí, též podtrhnouti a k hříchům přivést usilující; aniž v tomto boji i nejbedlivější bez ran, šrámů, modřin procházejí, nejen na svědomí (což častá věc), ale i na těle někdy a na statku, jakž příkladové v písmích poznamenání (zvláště nejznámější Jobů) ukazují.

6. Bůh a angelé

Šestá naše práce s Bohem samým jest, Stvořitelem naším, kterýž okršlek života našeho nám vyměřiv příkázáními svými, chce, abychom jako v závod běhali, z mezí však vytknutých nikam se nevychylující. Když pak my buď leností postáváme, neb mdlobou ustáváme, neb všetečnosti vybíháme, neb urputností se zatínáme, on za námi jedná s pohrůzkami, jedná s metlou, holí, mečem, ohněm se shání, žehře, vinní, mrská, bije, seká, pálí. Mor, hlad, válka, povodně, země třesení, nemoci a jiná duše i těla trápení jeho jsou, jimiž nás stíhá a stírá, rány; tak že před Všemohoucího rukou nikdy a nikdež, ani živí ani mrtví bezpečni nejsme.

7. My sami, neukojitelnou myslí svou.

Naposledy nejzmotanější kolo jsme my sami sobě, pro nestižitelnou vrtkavost a zmotanost myšlení i činů svých. Srdce blázna jest jako vozní kolo, a jako loukot točí se myšlení jeho, dí Sirach (kap. 33, 5). Ale kdo smaže písmo toto? Všichni sme tu obsaženi, beze vší výminky (o tom, co přirozeně jest při lidech, mluvím); mysl naše přeneukojitelná věc jest, buď že bdíme neb spíme, pracujeme neb zahálíme, vždycky ona shání a po nebi, po zemi, po pekle, po lidských srdcích, řečech a činech se toulá, nic odtud krom daremného kolotání a ustání nemajíc. Rozum pak náš ten převšetečný jest, do všeho všudy nahlédati se pokoušející. Nic není tak vysokého ani hlubokého, čeho by on vystihnouti neusiloval, ani tajnosti Božské v pokoji před ním ostáti nemohou, aby do nich nenarážel; ješto odtud nic nemá než trápení a tytéž zahanbení. Žádosti ovšem naše jsou kolo, v kolo námi zmítající. Nebo srdce naše velmi jest věc vybíravá a při tom neukojitelná, po čem se koli pustí, urputně při tom lpějící a odvrátiti se nedávající. Zamiluje-li kdo statek a jmění, vždycky se mu s tím srdce obírá, vždycky truhly, pytlíci, stodoly, rolí v očích zavazejí, vždycky v uších břinkot peněz vzní, vždycky do nosu vůně zisku zaráží, vždycky mysl z toho, co má, na to, co nemá, běhá a skáče; za onono, aby neubylo, ovšem se nerozmrhalo, se boje, tohoto pak jak dostati, se trápě. A to nejen když bdí, vždycky činí (a neb trpí raději), ale i když spí, pokoje nemá; tak jím lakomá žádost v kolo točí bez konce. Podobné jest, kdo rozkoše zamiluje, vždycky se mu mysl po mísách, konvách, a kdež jmenovati nesluší, tluče. Tak kdo po slávě dychtí, ten sobě Dedalova křídla vždycky v mysli formuje a lípá, pak připíná a lítá; a to se mu bez konce v mysli dělá. Podobně se děje,

kdo po moudrosti a umění dychtí, a neb po lásce a přízni něčí etc. V tom ve všem ačkoli jest neukojitedlná mysl naše, vrtkavá jest však, leckdys sobě své věci oškliví, tím i jiným způsobem; tak že kolo neustavičnosti naší jednáč přímo, jednáč zpět se točí, tiše státi nikdá neumí. Točení pak to někdy a při někom mirnější jest, někdy a při někom nemírné; zvláště když se v tom, v čem sobě kdo zakládá, a neb hrubě dobře, a neb hrubě zle daří.

Tak že touží-li po čem, touží nemírně; vezme-li co v nenávist, nenávidí nemírně; raduje-li se nad čím, raduje se nemírně; žalostí-li, žalostí nemírně, často tak, že by se na sto tisíc kusů srdce rozskočiti mohlo. A není takových (již pak odkudkoli přicházejících) kolotání žádný člověk prázdnen; víc neb méně každý se v tom kole motá, i sami Bohu oddaní.

Nebo dokud člověk živ jest, proměnitelnosti, i proti svému chtění, poddán jest; tak že jednáč jest veselý, jednáč smutný, jednáč pokojný, jednáč skormoucený, jednáč udatný, jednáč choulostivý, jednáč v nábožnosti vroucí, jednáč chladnoucí, jednáč chtivý a jadrný ku pracem, jednak tesklivý a všecko sobě ošklivící. A takové rozdílné myslí zachvacování (příkladové osvědčují), čím kdo zdárnější z přirození mysl má, tím prudší bývají; rovně jako dutí a bouření moře násilněji na hlubinách bývá, nežli na mělčinách. A jest to přepracné a těžké. Nebo nezle o člověku povědíno, že ač mu mnohé na světě věci nesnesitedlné jsou, všecko však snáze nežli sebe sám nese. Dokud zajisté v sobě sám boje nemá, zevnitřní žádná věc ho nevyvrátí, ani sám Satan útoky svými; ale když se v samém člověku boj začne těla s duchem, rozumu s věrou, netrpělivosti s trpělivostí, pochybování s doufáním, tu tesknostem a trápením konce není. Jest pak při člověku boj ten ustavičný, jedno za druhým vždycky se to jako v kole honí, jednáč tělo vítězí, jednáč duch, jednáč se rozum vynáší, jednáč víra, jednáč se srdce tuží, jednáč slábne, jednáč naděje vstává, jednáč padá. Takž jde útok za útokem, pokušení za pokušením, boj za bojem, pád za pádem, bolest za bolestí, že i Pavel volati musí: Bídny já člověk! kdo mne vysvobodí z toho těla smrti? Odejde-li jedna neřest, anť druhá v patách; nýbrž než jedna odejde, jiná již číhá; nýbrž jedna na druhou přichází; nýbrž hromadně se jedny na druhé sypou, někdy dosti maličké pokušení přijde, a hrozných nadělá v myslí roztržitostí a trápení; a jak tomu obrániti? kde toho míra jaká? kde konec jaký?

Kap. V.

Že příčina a počátek našeho z centrum vystupování a tak všeho kolotání a trápení samosvojnost jest.

Lékařství proti trápení myslí dvoje; ale nedostatečné.

Taková ta nebezpečná osídla a bolestné lidského života mučírny dávno rozumní nejedni znamenavše, lékařství proti tomu nějakého hledali, někteří utíkáním ven z lidí, na poušť někam, kdež by žádných k nepokojům příčin neměli; jiní zepřením se myslí své a takovým se zatvrzením, aby žádných přicházejících odporností nic nedbali, buď jak bud: Obojích předsevzetí zmužilé; ale oboje k vyhýbání bídoustem nedokonalé. Poustevníků zajisté následovati nevšechněm se trefí. Nebo kdybychom se všichni z společnosti lidské rozběhli, což by to bylo? Svět by spustl, a my tím více zdivočeli. Ať mlčím, že se hrubě mýlí a s nadějí chybuje, kdo tou cestou bídám a nebezpečnostvím vyhýbat se domnívá. Nebo zdaž nám jen od lidí příkoří jest? Však oni jedno toliko (jak sme spatřili) kolo jsou motanin našich. Sic obloze, živlům, životčichům, d'áblům, Bohu a angelům a sobě sami nikdež neutečeme. Kam koli tedy kdo běží, sebe třeba jen s sebou nesa, již terč, šípy i lučiště, všecko spolu nese. Protož ta rada nedokonalá jest. Co tedy? Stoiků nečitedlnost na sebe vezmeme a zatvrdíme se, abychom nic necítily a nedbali? Ó byť možné bylo! Ale zdaž síla člověka jest síla kamenná? a neb tělo jeho ocelivé? dí Job (6, 12).

Příčina z centrum vycházení pravá a jediná jest samosvojnost

A protož ta i stoitská udatnost tajeení jest raději, nežli necítění bolesti. A kdo se za toho staví, že bolesti nedbá, staví se do času; když opravdová přijde (jakož vždy někdy přichází), nezdrží. A protož jiného dokonalejšího lékařství pohledati sluší; kteréž dá Bůh, že nalezneme, jestliže nejprve přičinám toho neukojitedlného našeho kolotání vyrozumíme; totiž, co to jest, což nás i původně z centrum našeho vystrčilo i vystrkuje posavád? Jedním slovem mluvě samosvojnost jest, bídá, nešťastná samosvojnost všeho našeho časného i věčného neštěstí první příčina jest. Ale co pak to jest samosvojnost? dí někdo. Nekormuť se novostí jména, čtenáři milý, porozumíš mu snadně, a porozuměje za pravé dáš. Jménot' jest nové, ale věc (ach, nešťastná věc!) hned s světem starožitná a víc než příliš známá.

Samosvojnost co?

Jest pak samosvojnost, když člověk Bohem a řádem jeho svázán býti sobě zošklivě, sám svůj chce býti; sám svůj totiž rádce, svůj vůdce, sám svůj opatrovník, sám svůj pán, summou sám svůj bůzek. To jest začátek všeho zlého.

Nebo kdo sobě to tak v mysl vezme a na sobě se založí, ten se již dependencí své (kterouž od jinud, ne od sebe má každý tvor) pouští a sám sebou státi chce, což tvorů nemožné; a tak přichází na zmatky.

Příklad toho na angelích.

Začal tu nešťastnou samosvojnost Lucifer v nebi, když zošklivě sobě s jinými angely pod Stvořitelem státi, sám sobě stav svůj zlepšiti a výše se podati v úmysl sobě vzal. Protož zdvihna se vystoupil z místa svého, chtěje trůn svůj na proti Nejvyššímu postaviti; aby jemu rovný byl; ješto možné nebylo, aby dva nejvyšší (t. j. dva vrchové neb počátkové bytnosti) býti měli. Protož on té bytnosti, kteráž sama od sebe neproměnná jest, a z níž jako z centrum všeliká bytnost vyplývá, se pustiv, spadl dolů i s těmi, kteříž se jeho přidrželi.

V čemž se jemu právě přihodilo, jako by ratolest některá stromu, sama stromem býti chtěla, od snětu se odčesla; a na čem se držeti nemajíc (poněvadž se centrum svého strhla) dolů spadla. Nebo tu ač pod stromem leží, a kořene třeba blíže než prvé jest, poněvadž se však z centrum svého vytrhla a vláhy kořene zbavila, nelze jí než usvadnouti.

Příklad na prvním člověku.

Na týž opovážlivosti příklad d'ábovým návodem člověk v ráji nastoupil, že pohrdna opatřením Božím a jeho o sebe péčí, sám o sebe pečovati začal a sobě věci své přiopraviti umínil, aby totiž rovný učiněn byl Bohu, věda dobré i zlé. Čehož nejen myslí a vůlí požádal, ale i skutkem se pokusil, směle záповěd Boží zrušiv a tak z mezí sobě vytknutých vystoupiv. Ale co sobě tím dovedl? Jedině že spustiv se jakož Boha, pod nímž býti nechtěl, tak i tvorů, mezi nimiž v témž řádu státi málo se mu zdálo, i od Boha i od tvorů opuštěn jest, a hned se nahým, to jest rady, pomoci, ochrany, potěšení zbaveným uhlédal a seznal. Odkudž strach, tesknost, skrývání se, daremné a neskonale kolotání, bolest a smrt následovalo, jemu i všechněm z něho poslým..

Vypsání opět samosvojnosti

A tak tedy samosvojnost (ať ještě jinými slovy povím) jest, když člověk neb angel zapomena, že z Boha bytnost, živost, radu, sílu a všecko má, a Boží vůlí věci všeho světa jdou, a tak i jeho, on doma sobě sám obzvláštní svou kancelář zaráží, sám z sebe vůli, rozum, radu, sílu, světlo a život bráti chtěje.

Samosvojnosti částky dvě: přílišné sebe milování a přílišné sobě připisování.

Jsou pak (chceme-li to částečněji pro plnější vyrozumění rozebrati) dvě částky samosvojnosti, stavení samého sebe za počátek a za cíl, to jest chtíti pro sebe a sebou býti; ješto onono tvorů nenáležitě, toto nemožné. Bůh sám jest ten, pro něhož všecko býti (totiž k slávě jeho

směřovati) má, a jímž také státi musí. Viděli sme zajisté v kole, že centrum samo o sobě jest a všecko pospolu; okršlek jeho tolikéž vůkol jda, odevšad sám od sebe vchází. Což znamená, že Bůh sám od sebe a pro sebe jest. Ale paprslek žádný toho nemá, než táhne se přímo od centrum k okolku a od okolku zase skrze samého sebe k centrum se obrací; což znamená, že tvor každý z Boha počátek a trvánlivost bere a zase zpět k Bohu se navraceti má, milováním totiž a vděčností; to jest cíliti k slávě Boží. Ale samosvojnost působí, aby člověk samého sebe za cíl, sobě stavěl, to jest, samého sebe miloval, samému sobě přál, o samého sebe se staral; a zatím, aby také sebe sám počátkem sobě dělal, to jest, u sebe sám rozumu a rady hledal a vlastního při všem zdání následoval. Což nic není jiného, než jako kdyby paprslek z sebe oblouk neb kolo udělati chtěl. Nebo co tím způsobí, jediné že se nevyhnutečně z jedné strany z centrum, z druhé strany z okolku vysmekne a tak jistotně z kola vypadne?

Účinkové samosvojnosti.

To jest ta nešťastná (arci nešťastná) samosvojnost, kteráž jak nás v Adamovi zavedla, tak do dnes všeho našeho s Bohem, angely, lidmi nedorozumění a všeho také doma v mysli kolotání a trápení příčina jest. Nebo poněvadž každý z nás sám sobě jest bůžkem, totiž sebe sám nad příliš miluje a nad příliš na zdání svého srdce se zakládá, jde odtud:

1. Loučení a trhání nás s Bohem.

Předně, loučení nás s Bohem. Ješto, poněvadž on jest Stvořitel náš (totiž bytnost bytnosti naší, v němž my živi jsme, hýbáme se i v bytu trváme, a tak nám bližší jest, než my sami sebe), měli bychom v něm ustavičně pohřížení býti; my pak na něj za den, za týden, za rok sotva jednou opravdově vzpomenouti kdy máme, sami sebou vždycky zaměstknáni jsouce. Poněvadž jest dobrodince náš (od něhož nám život, dýchání a všecko plyne), měli bychom ho nade všecko milovati a bez přestání chváliti; my pak, cokoli dobrého máme, své práci, své rozšafnosti, svým přátelům a fedrovníkům a neb naposledy slepému štěstí připisujeme a sobě samým v tom lahodíme.

Poněvadž jest Pán náš, mocnost všech mocností (kterýž nebe, zemi, peklo v hrsti drží, a bez jehož vůle žádný tvor ani se hnouti nemůž, a kterýž nás v okamžení s prstí smásti, a neb do pekla vraziti může), měli bychom se ho báti, a to samého báti, jiného ničeho nedbati. Samosvojnost pak od Boha nás odtrhší na to při vedla, že se leda Satana, leda člověka; leda žízaly, leda chřestu neb šustu bojíme, na Boha, jako by ho nikdež nebylo, ani nevzpomenouc. Poněvadž jest Otec náš a dobrota všech dobrot, měli bychom v čas jakýchkoli starostí a fresuňků, přístrachů a nebezpečností na něj vesele umítati péči svou a jemu se duše i těla i všeho dověřiti. Ale kdo to dělá? Sám tu opět každý sobě jest bůžkem, sám se fresuje, troudí,

cest hledá; pakli se k vyhnutí nebezpečnosti nastávajícího nestatečného vidí, raději se života neb statku svého dřevu, kamenu, hovadu svěří; ba často k ďáblu raději o radu běží, než by na Boha vzpomenul.

Poněvadž on jest světlo světlostí a pravda všech pravd, cokoli mluví, věřiti bychom pevně měli, by pak rozum i všech pět smyslů na odpor volalo; my pak na svém rozumu a smyslu všecko stavíme, Bohu se nám věřiti chce potud, pokudž pěstmi makati můžeme. Naposledy, poněvadž Bůh jest moudrý, prozřetelný, dobrý, měli bychom jemu cele se odevzdati a vůli svou na vůli jeho tak cele zavěšovati, aby, co on chce, to se s námi dalo, a bylo by dobře. Ale kde kdo takový? Každý sobě rozumem svým sám vybírá, jak co chce míti, a nejde-li mu to tak, hněvá se, zpouzí, repce, pysky hryze. Ó nesmyslnosti! ó bláznovství hlouposti lidské! ó zlořečená samosvojnosti, kteráž lidi z centrum jejich pod zámyslem opatrnosti ven k sobě vábíš a v taková neskonalá kolotání uvodíš!

2. s angely

Samosvojnost také nás s angely trhá; kteříž k tomu sic, aby spolu s námi společnému Stvořiteli sloužili, a při tom nás jako mdlejších šetřili, a kde potřebí, přisluhovali, stvoření jsou. A však poněvadž my od Boha k sobě se schylujeme, oni pak dnem nocí ma tvář Pána svého patřiti musejí, nemohou přítomni býti a tovaryšiti se než k těm, kteříž spolu s nimi to činí. A tak my pro svou svojnost od nich opouštění i v nenávist vzati, i když Bůh poroučí, biti býváme.

3. Nedorozumění a tahanice rozličné s lidmi.

Z též studnice plynou všechna naše mezi námi samými nedorozumění. Nebo když každý sobkem jest, totiž sebe jen miluje a sobě přeje, i nešetří žádný žádného, každý jen sebe sám. Takž společná láska a jednoho k druhému čitelnost všechna tuchne a mizí. Má-li kdo co, má pro sebe, jiní závistí nebo nouzí a nedostatkem chřadnou. Jde-li nebezpečnosti, uhýbá každý svého, jiný uhni neb uvázni, o to pokoj. Kdo běží, běž; kdo leží, lež.

Ba, co díím, že nechávají jedni druhých jíti, jak kdo můž? Nikoli; nýbrž podrážejí jedni druhé, šklubí, loupí, drou, zžirají pro svůj zisk; plný toho svět. Hyne také spravedlnost společná; poněvadž svojnost působí, aby každý sobě a svým nakládal a vždycky na svou stranu vyrážel, buď že jest suda nebo lich. Summou, svornost společnou trhá samosvojnost; proto že vysokomyslné činí lidi. Panuje-li kdo nad jinými, neb přednostku nějakou drží, hned jest bůžkem; vášeň a chut jsou rádcové jeho; sic volo, sic iubeo, stat pro ratione voluntas. Tak kdo poddán jest, pokud se vidí a musí, poddán jest; proto že se sobě každý také něco býti zdá. Učí-li kdo jiné, slovům svým jako Božím víry chce, aygos efa; poslouchající na proti tomu, co a

pokud se zdá, to a potud věří; proto že se každý sám také mozek míti domnívá. Takž jsme všickni po všech stavích jedni druhým rohatí, šilhavě na se hledíme, pysky za sebou zmítáme, jazyky, pěsti, meče na sebe brousíme a proti sobě chápáme, hůř než lité šelmy s sebou zacházíme; jakž i nynější strašlivá světa chumelice ukazuje. Nebo všeho toho jediná samosvojnost jest příčina, že někdo sám panovati, jiní zase svoji sami býti a pod nohami neležeti chtějí; summou, že každý k sobě táhne, a co ujal, pustiti nechce.

4. Domácí rozliční myslí nepokojové a trápení.

Naposledy; všecka domácí myslí kormoucení, cokoli jich kdy zakoušíme (jakož kdy bez nich jsme?) jediná samosvojnost nám působí. Nebo poněvadž sebe nade všecko milujeme, chtěli bychom, aby nám vždycky všecko plně šlo; zlého nás nic nepotkávalo, dobrého ničeho se nenedostávalo; což v světě býti nemůž. I jde kolotání za kolotáním, trápení za trápením. A to předně, vyhledáváním věcí žádostivých a v nich sobě vybíráním; potom vyhledáváním k nim cest, pro dosažení jich. Zatím nedaří-li se jim ty cesty (jakž na větším díle bývá), vyhledáváním jiných, a neb pracným a tesklivým tytýchž opravováním; nad to, nezdaří-li se předce nic, pykáním a litováním vynaložené práce a hanbou třebas; naposledy, dosáhne-li toho, což žádal, nebezpečným a kvaltovným toho užíváním.

Nebo byť kdo i došel, po čem dychtěl, bohatství, umění, slávy, rozkoše, čeho než břemene došel? kteréž mu veliké sebou zaneprázdnění činí, pokoje, snu, zdraví i svědomí dobrého ujímajíc. Všecka, pravím, ta trápení věci toho světa potěšené přinášejí těm, kdož svojností opojení jsouce, po nich jdou.

Ale co pak dím, že působí věci odporné, s nimiž se titíž lidé potkávají? když neštěstí obkličuje? když nebezpečnství statku, cti, hrdla stíhá? když se člověku odtud neb odjinud zálohy a lécky strojí? když se toho zniknouti neví jak? Jakých tu strachů, hrůz a lekání? jakého v mysli svírání a nepokojení? jakého na všechny strany se vrtění, cest a stezek, děr a mezer, gryfů a fortelů hledání a lapání? Těsno mnohému ne jen v kůži, ale i v světě bývá, když sobě jak uprostranniti a bezpečnosti způsobiti neví: jedno myšlení druhým se stíhá a bije, a mezi tím leda šust, leda chřest lekání a bázeň množí. Bídní takoví lidé! A kdo takový není, kdokoli samosvojností svázán? Ale považme, co dále s takovými bývá.

Kap. VI.

Že prostředek a vrch spletek našich jest jinudost (to jest jinudy než v centrum pomoci hledání); konec pak ztracení všeho a zoufání.

Kdo na vodách se plavě neopatrností nějakou z lodí vypadne a v nebezpečnosti zatopení se postaveného se vidí, chytá se, čeho dopadnouti můž, by sláma byla, by tráva, by písek, by cokoli, an se všecko trhá, všecko uhýbá, všecko s ním tone; tak že nebude-li z lodí, z níž vypadl, retován, nelze než utonouti. Tak se nám děje, když nás samosvojnost z centrum bezpečnosti (jenž jest Bůh) vyvábí a do takových motanin, jakž již ukázáno, uvede, že nenalézajíc my k zdržení sebe a věc svých sami v sobě dostatečnosti, rady a moci, leckams jinam o radu a pomoc se obracíme, vůkol sebe hmatajíce a jednák toho, jednák onohp se chytajíce; an se obyčejné s námi všecko trhá a boří, proto že žádný tvor sám sobě, nerci-li jinému, dostatečný není. I přicházíme naposledy na pochybení o všem všudy a tak na zoufání. A jak naposledy na mizinu a zoufání přivodí.

A tuť se troje zlé, jedno druhým stíhá.

Předně, pracné, starostlivé a bolestné prostředků k zachování sebe vyhledávání.

Druhé, bláznivé a pověrné, jest-li že je vidíme, v ně doufání, tak že se leda dřevu, leda kamenu, leda díře, leda člověku, leda Satanu svěří člověk.

Pakli prostředku najítí nemůž, a neb že mu chybí, a nikdež nic pomoci nechce a nemůž, teprv se leká, děsí, třese a z netrpělivosti a zoufalství buď sobě sám život odjímá, neb se v rouhání proti Bohu dává a tak sobě sám k ztracení pomáhá. Tot' jest ta bezedná hlubina, to poslední vír motanin lidských, kterýž všecky nás naposledy sehlcuje, nad kterými se nesmilovává a nevychvacuje Bůh.

Příklad toho první na Adamovi v ráji.

Příklady toho některé vizme. První člověk Adam, jak se rychle z centrum vydal, hned nepokoj v srdci svém znamenal; a rady tomu u sebe nevěda, začal ji krom sebe hledati. A tu již z samosvojnosti do jinudosti vešel, po níž se mizerně sem tam motal a zapletal, čím dál tím víc. Vida zajisté; an had, první jeho rádce, kterýž ho v to uvedl, se stratil; a Eva, druhý rádce, ohromená stála, sama sobě co počítí nevěduc: i chytil se nebohý listí fíkového, že se mu čisté široké zdálo, příhodné k přikrytí nahoty; ale to nic neprosspělo. I běžel, vskočil do, houště a zalezl, co nejhloub mohl, mysle, že se dobře skryl; ale nepomohlo ani to, vytažen odtud a postavil se s hanbou v očích Božích; kdež opět se nejprv ke lži na radu utekl, ne vlastní příčinu svého skrývání povídaje. Ta obrana když mu klesla, chytiv se jiné, rouhání totiž,

sčítaje hřícha svého vinu na Boha, proč mu ženu dal. Ale ani to nepomohlo, ortel mu čten, kterýmž k bídě a smrti odsouzen a z ráje vyhnán; aniž mu kdo ze všech tvorů pomoci, neb poraditi, neb potěšiti mohl. Odkudž by jisté bylo šlo zoufání a zaiynutí, kdyby Bůh byl ruky nepodal a zaslíbením milosti k sobě zase nepřitrl.

2. Na Saulovi.

Saul, Izraelský král, spustiv se bázně Boží, krácel po radách srdce svého. I rozhněval se Bůh a uložil jej z královského trůnu vysaditi. Čemuž Saul srozuměv, aby se zase utvrditi mohl, všelijakých cest užíval. I Davida (jehož že Bůh na jeho místo strojí, viděl) vyhladiti hledáním i těch, kteříž mu přáli, mordováním, i s plácem služebníků a poddaných svých, aby ho litovali a neopouštěli, prošením, i k čarodejnicím naposledy se utíkáním, ale vše nadarmo, na zoufání a bídne zahynutí předce přišel.

3. Na Achabovi.

Achab, opustě Boha otců svých, přichytil se bohů cizích, pročez jemu Bůh zkažení předpověděl. On bránil se, jak mohl, i proroků (kteréž za buřiče proti sobě držel) třibením, i confederací s okolními králi strojením, i vojsk svých sílením, i pošmourným také pokáním. Ale nepomohlo nic, zahynul předce bídne.

4. Na Jeruzalemských.

Jeruzalemtí za časů Sedechiáše krále rozumějíc, že rozhněvaného a metlu strojícího proti sobě Boha mají, dali se v vyhledávání předivných cest, aby se přicházejícím pomstám vyhnouti mohli: zpevňovali sobě město, mustrovali lid, posílali k králům (zvlášť Egyptskému a mouřeninskému) o pomoc, traktovali s Kaldejskými o pokoj, vysílali mezi tím sem tam špehéře, zřídili sobě hvězdáře, kteříž by, co přijíti má, oznamovali, při tom i kouzedlníků užívající. Zachystali se i koňmi dobrými, přišlo-li by na nejtěžší, aby zujížděli do Egypta, kamž i poklady své napřed vyváželi, a co víc toho bylo, až ustávali s množstvím rad; jakž jim to odrhal Bůh (Izai. 30 a 57). Viz podobně o Kaldejských (kap. 47, 13). Ale všecko to daremné bylo; proto že, když Bůh nepomáhá, všeliká rada a pomoc ničímž jest. Když on stíhá, zahyne utíkání od rychlého, silný nic neužive síly své, a udatný nevysvobodí života svého. I ten, kdož se chápá lučiště, neostojí, čerstvý na nohy neuteče, ani ten, kdož na koni jezdí, dí Bůh (Amos 2, 14. etc.).

5. Na Jidášovi.

Jidáš strhl se Pána svého, a sám postranním svým zlepšovatelem věci své býti sobě zvoliv, chodil nejprv po svých radách, chytre dosti a opatrně. Potom vida, že zavedl, k jiným o radu běhal; ale jí nenalezl. Nebo Pán jej opustil, spolutovaryši před ním se rozskřývali, farizeové

ho fukem odbyli, Satan se smál. Takž nešťastný Jidáš, nikdež rady nevidá, v zoufání se dal; a aby tím spíše z světa do propasti vypadl, provazem sobě k tomu sám pomohl. Ó žalosti, ó bído! Ale jakž jest jinak možné, kdo se Boha spustí? An paprsek v kole, když se z centrum svého vyvine, ač se do času mezi jinými paprsky držeti a viklati můž, naposledy však nemůž než dolomiti se a z kola vypadnouti.

6. Na bezbožných vůbec.

Podlé toho příkladu napořád se všechněm bezbožníkům přihází, ačkoli se nejednou zdá, že se jim v samosvojnosti jejich dosti daří, vinšové a rady jejich jim jdou, a všechno jim k štěstí jejich napomáhá; naposledy však vždy k tomu přichází, aspoň když z světa jíti mají, že se v strašlivém zamotání nalézají; tak že kudy kam nevědouc, zoufání jest poslední jejich cíl, zniknouti jim toho žádným vymyšleným způsobem nelze. Přečti o tom, kdo chceš, kap. 20. Jobovu, a kap. 24, v. 23. 24. Item Žalm 37. celý, a 92, v. 8. etc.

Na pobožných vůbec.

Pobožní častokrát dosti hluboko do jinudosti i mizenin vcházejí, cizími neužitečnými radami a pomocmi, v ně doufáním a neb jich lapáním tak se zaplétají, že naposledy všechnu radu stratíc, zoufání blízcí bývají. Ale jim na to přicházeti nedopouští Pán; nýbrž když již s zoufalstvím zápasí, tu je z prostřed víru vychvacuje a k sobě do centrum bezpečnosti vtrhuje. Nebyl-liž David několikrát v bráně již zahynutí a zoufání téměř, když na své od Boha opuštění naříkal? Nebyl-liž Manasses nad samým již peklem? Nebyl-li i lotr na kříži nad jámou zatracení? Nezapletl-li se i Petr velice? etc. Ale smíloval se nad nimi Bůh a smilovává i nad jinými vyvolenými svými, že z zahynutí, do něhož nás uvodí svojnost a potom jinudost naše, zpět nás sobě na bezpečno vytrhuje. Sic my sami z sebe neumíme než cestami zahynutí choditi, to jest sami v sobě a mezi tvory se tlouci.

Proč i pobožní v divné zmatky ubíhají?

Není zajisté ani jednoho, kdož by cele v Bohu a vůli jeho srdcem stoje, svojnosti a jinudosti brániti se uměl; všickni sme v tom, jeden víc v jednom, druhý víc v druhém pohřížení, všickni sobě nad slušnost přejeme, všickni se nad míru o sebe staráme, všickni nad potřebu mozku svého neb cizího posloucháme, všickni sobě nad příliš v tom lahodíme. Pakli nad hlavu vichřice přijde (bez nichž v světě býti nemůže); tož nevíme kudy kam, staráme se, fresujeme se, trápíme se a život sobě nebezpečností, hrůz a strachů plný činíme; na prostředcích mezi tím sobě, buď že je máme neb nemáme, víc, než sluší, zakládajíce. Jeden se těší svým pokladem a v něj doufá, jiný v přátely, jiný v zbroj a hradbu, jiný v skrýše a jeskyně, jiný v čerstvost noh svých, neb v koně, vozy, lodí etc. Ješto všechno jest oklamavatelné. Co

pomohly Jerišským zdi a brány a závory jejich, když se v nich uzavírali? (Joz. 6.) Co Azovi lékaři, když v nich naději složil? (2. Paral. 16, 12.) Co Jonášovi prudká lodí, když se v ní na utíkání dal? (Jon. 2.) Co Idumejským vysocí hradové, v nichž sobě před nepřátely ostáti troufali? (Abd. v. 3.) Co Amaziášovi jeho vítězná vojska, na něž spoléhal? (2. Paral. 25.) Všickni, všickni, všickni na prostředky spoléhající sklamání sou od světa počátku; aniž to jinak býti můž. Protož i přílišná v vyhledávání prostředků pečlivost marnost jest a bláznovství. Ale jediný jest toliko, jediný pod tím nebem bezpečnosti port, na kterýž kdokoli trefí, tak mnoho jest, jako když kdo z prostřed vsteklého, všecko do sebe vchumlávacího víru neb proudu na břeh trefí. O čemž následuje.

Kap. VII.

Že jediný jest proti bídnostem našim lékařství: navrácení se do centrum, jenž jest Bůh.

Příklad na jiných tvořích, že odpočinutí nenacházejí, leč zase v centrum.

Poněvadž spatřino, že každého tvorů v nebi i na zemi bezpečnost jest, státi v centrum, proto že tu přirozeně a vesele v plnosti své stojí, a na proti tomu zahynutí, vydati se z centrum, proto že tu i hned jej kolotání zachvacuje a jím až do konce zmítá: i jesti' patrné, že proti nepokoji, trápení, strachům a nebezpečnostvím jiné rady není, než návratiti se do centrum. Tak kámen zhůru vyhozený odpočinutí sobě nedá, leč zase dolů spadne, aby kde odpočinouti měl. Tak kolo zatočené, neb váha pohnutá, neb koule nějaká visutá zaklácená točiti se neb vážití neb kolíbatí nepřestane, dokudž na rovnou váhu nepřijde, totiž okolo centrum se nesrovná. Tak ryba, dostane-li se z vody, by ty ji do kvití, do hedbáví, do zlatohlavu dával, a neb se s ní, jak chtěl, krásně pěstoval a milkoval, třepati a trápiti se nepřestane, až i zahyne; proto že jest vyňata z centrum svého, aniž jinak zachována býti můž, leč aby časně tam zase navrácena byla. Podobně lidské tělo, vystoupí-li některým oudem svým z temperamentum svého, nemoc a bolesti snáší, aniž trápení a smrti ujíti můž, jedině leč pomoci léků zase do centrum vpraveno bude.

Mysl pak lidská v Bohu; důvod toho.

1. Řeči Boží.

Podobně jest s duší a myslí naší, kteráž poněvadž skrze odstoupení od Boha k sobě a tvorům v nepokoj a kolotání neskonalá vchází (jakž sme spatřili), zbýti toho nijak jí na věky nemožné, leč navrácením se k Bohu. To jest, což Bůh skrze proroka dí: Zkáza tvá z tebe jest, ó Izraeli;

ale ve mně jest pomoc tvá (Oz. 13, 9). Item: Chceš-li se navrátiti, Izraeli, ke mně se navrať (Jer. 4, 2). Item: Navraťtež se k tomu, jehož strhše se, tak ste hluboko zabředli (Izai. 31, 6). A za tou příčinou dí prorok, že v Hospodinu jest skála věčná (Izai. 26, 4), totiž nepohnutost nepohnutá; jakž se i v žalmích často nazývá skálou bezpečnosti. Kdoť se na tu skálu dostane, blaze mu; tenť šťastně všech proudů a vírů, bouří a vichrů znikl, a na bezpečno postavil nohu svou.

2. Slibové.

A na toť jsou již hojná zaslíbení, že kdo tak z sebe sám a z tvorů k Bohu uteče, bezpečnost a pokoj dokonalý nalézá. Kdo v skryší Nejvyššího přebývá (dí Žalm 91.) a Hospodina za útočiště a příbytek svůj pokládá, nepřihodi se mu nic zlého, aniž se přiblíží jaká rána k stánku jeho etc. Item: Kteříž k Hospodinu patří a zbíhají se, těch tváře nebudou zahanbeny; blahoslavený člověk, kterýž doufá v něho (Žalm 34, 6. 9).

3. Příkladové.

Ukazují to příkladové. Šalomoun pustiv se po rozkoších a líbostech světa, předivných kolotání a trápení pocítil, a ohleduje vždy jednoho za druhým, jinák a jinák, nikdež nic nenalezl iiež rliarnost a kvaltování, bídu a bolest, a naposledy zahynutí i viděl i jeho sám blízek byl, až se zase obtátil a utekl k Bohu; tu jemu pomozeno. Viz o tom knihu Kazatel.

David vyznává na mnoha místech v žalmích, že kdykoli v úzkostech a trápeních svých k Bohu se utekl, vždycky jemu spomoženo bylo. A historie jeho ukazují, že kdykoli se k samosvojnosti uchýlil a v bůjnost nějakou vydal, a neb sobě na prostředcích zakládal (jako na množství lidu, 1. Paral. 21.), pokaždé toho zlým zažil, a kdyby byl se do centrum vracovati neuměl, byl by jako kdo jiný spleteků těla i duše nadělaje a jimi se zamotaje z světa sešel. Ale že se v centrum té všemohoucnosti byl usadil, seděl bezpečně, žádných tělesných nepřátel nic se neboje (Žal. 27, 3. a 56), ani d'ábla a pekla (Žal. 23. a 46), jakž níže ukázáno bude. Pakli se sám v sobě jakou svou všetečností zviklal, ustavil se hned v Bohu zase.

Manasses docela a na konec Boha se byl strhl, a nejprv od těla, světa, d'ábla, hříchů hanebných sem tam násilně tuze zmítán, naposledy z království zstrčen, nepřátelům v ruce a do vězení těžkého upadl, od svědomí vlastního stíhán a svírán, v hrdle smrti a zatracení právě již vězel; a však když ještě tu k Bohu zvolal a jeho milosrdenství se odevzdal, spomoženo mu. Podobně se lotru na kříži stalo; kromě že tělo z smrti vychváčeno není, než sama duše. Summou pravé jest, což Sirach řekl: Popatřte na předešlé věky, zdalí kdo kdy dověřiv se Pánu hanby došel? Protož i napomíná: Dověř se Hospodínu, a přijme tě; zprav cesty své a doufej v něho (Sirach 7).

Proč se v Bohu bezpečnost nachází?

Příčina pak, že se v Bohu toliko spomožení nachází, tato jest jediná: že Hospodin náš centrum jest naše a všeho světa, centrum všemohoucnosti a síly, centrum moudrosti a rady, centrum milosrdenství a slitování, centrum potěšení a blahoslavenství. Cokoli zajisté jest ve všem světě, všecko pohnutelnosti a proměnitelnosti poddáno jest, staví se, boří, roste, zchází, sílí, mdlí, nastává; padá. Tak že nic všickni tvorové nejsou, než divadlo nestálosti, pletení, matení, boření, kácení na vše strany.

1. Že on jest nepohnutelný.

Ale stojí u prostřed toho všeho nepohnutelnosti centrum, veleslavný Bůh, kterýž sám se neměně, všechny ty všech věcí proměny vidí, řídí a sebou samým zdržuje. Protož kdo se oněch drží, spolu s nimi se plete, mate, boří, kácí, hyne; kdo tohoto, stojí nepohnutý na věky.

2. Že v něm plnost všeho jako:

Síly.

Pak-li se komu zdá, že předce při tvořích vidí, což se jemu hoditi může, i nad toť Bůh tisíckrát více. Nebo potřebí-li nám moci a síly, kdo nad něj silnější? On všecko bez tvorů může, oni bez něho nic. Nebo byť i nejraději něco chtěli, dotáhnouti v jejich moci není. Ale Bohu chtti vykonati jest, samo jeho pokynutí za všeho světa usilování stojí. On dí, a stane se; poručí, a postaví se (Žal. 33, 9). Kdo jest podobný jemu? Staví-li on, kdo zboří? boří-li, kdo vystaví? Ruce jeho odolati možné není.

Opatrnosti.

Potřebí-li opatrnosti, sám Bůh neskonalou vševědoudností povědom jest všeho, co prospěti neb uškoditi může; poněvadž před ním ukryté nejsou. A protože čeho žádný tvor nemůže, on může, člověka totiž v každém nebezpečství nezčíslnými způsoby vystřáhnouti. On zajisté sám má tajnou moudrost; člověku pak řekl: Aj, moudrost tvá báti se Pána (Job. 28, 23. 28).

Milosti.

Potřebujeme-li čitelnosti k sobě v bídách, sám toliko Bůh jest, u něhož jest studnice milosrdenství a hojného slitování, lítosti a věrnosti ke všechněm, kdož ho vzývají. Jak se otec slitovává nad dětmi svými, tak Hospodin nad těmi, kteříž se ho bojí. Nebo dobrý jest, a milosrdenství jeho trvá na věky, což všickni jeho skutkové osvědčují, že dobrý jest; nýbrž samo srdce naše osvědčuje, že dobrý jest, proto že se (dokudkoli dokonce od ďábla oslepeno není) k němu táhne a na něj vzpomíná.

Ochrany.

Potřebí-li nám jisté rady a ochrany, on jest, u něhož se jí užití může. Nebo jinam kamkoli se obrátíš, s nedostatky se potkáš, a i to, což se naskýtati bude, bez odporností a bojů a překážek nebude. Ale Bůh i sám milosti své bohatě přeje, i před každým šilhavým okem, před každým reptavým jazykem, před každou úkladnou rukou mocně zastává.

3. Že cokoli jiní tvorové mají, od něho mají.

Nad to, cokoli jiní tvorové moci, síly, umění, rozšafností, hotovosti také k dobrořečení nám mají, to všecko z Boha mají; proto že to praménkové jsou z nepřevážené té neviditelné studnice Božství vyplývající, a však nejen nedokonalostí tvorů naprznění, ale i mnohou převráceností porušení. Tak že vlastně se tuto říci může, což poeta řekl:

Tutius ex ipso fonte bibuntur aquae.

Že (prý) se bezpečněji voda z samé studénky nežli z potůčka pije. U lidí zajisté a jiných tvorů všecko jest nedokonalé; u Boha všecko, víc než se mysliti může, dokonalé. U lidí často se zdá, že něco jest, a nebude nic; u Boha neproměnně vždycky jisté. U lidí se těžce dosahuje i to málo, což tu jest; u Boha snadně se všickni pokladové mílosrdenství otvírají. Naposledy, co u lidí a od lidí jest, snadně se tratí; co od Boha, na věky trvá.

4. Že sám Bůh všecko jest.

Summou, slavnější jest Bůh, než všeho světa vzácnost a sláva, moudřejší, než všeho světa umění a subtilnost, bohatší, než všeho světa pokladové a zboží, mocnější, než všeho světa moc a síla, přívětivější, než všeho světa přátelství a ochotnost, věrnější, než všeho světa zámluvy, rukojmové a pečeti, všickni skutkové jeho to svědčí. Plnost tedy všech plností v Bohu jest, kdo jeho má, všecko má; kdo jeho dobroty a ochrany právě zakusí, čeho nad něj žádati neví. Kdo se tedy Bohu oddá a v tu jeho plnost pohřbí, blaze mu. Bezpečně zajisté kráčí, kdo za nejmodřejším kráčí; bezpečně stojí, kdo s všemohoucím stojí; bezpečně sedí, kdo se v centrum nepohnutelnosti usadí. Jak ten klesnouti má, koho nejmnocnější podpírá? jak se ztratiti, koho nejvěrnější v klínu chová? jak s něčím odporným potkati ten, jehož nejvlastnější pěstuje?

Kap. VIII.

Že centrum mílosrdenství Božího jest Kristus.

K Bohu do centrum trefiti proč nesnadno?

Na tom toliko jest, uměti do toho šťastného centrum trefiti. Jakož zajisté, když se věc některá v kole centrum plete, vždycky jí snáze jest z kola vypadnouti, nežli do prostřed trefiti a tu se usaditi: tak nám, když námi točeniny a motaniny světa zmítají, snáze jest na zoufání přijíti, nežli k Bohu, do toho centrum bezpečnosti uhoditi. Protož Pán Bůh mdlobě naší v tom napomoci chtěje, dvoje toto učinil: Jedno, že nespátřitedlný byv sám v sobě, jakožto centrum věčnosti, viditedlným ním se učinil. Druhé, že nám cestu a způsob, kudy a jak k němu vcházeti, sám ukázal.

Kristus viditedlné centrum světa.

Viditedlný se učinil, když Syna svého naším tělem přioděv, jej za viditedlné centrum nebi i zemi vyhlásil, aby se k němu a v něm všecko, což rozptýleno bylo, zase zbíhati mohlo. Což sám po dvakrát z nebe těmito slovy vyhlásil: Totoť jest ten můj milý Syn, v němž mi se všecko líbí; toho poslouchajte. Kteréž tajemství šířeji vykládaje Duch s. dí, že se zalíbilo Otcí, aby v něm samém všecka plnost přebývala, a aby skrze něho s sebou smířil všecko, což na nebi i na zemi jest; i to, což odcizené bylo, aby zase skrze něj přístup mělo k Otcí (Kol. 1. Efez. 2), a aby on byl (jakž opět příkladně mluví Duch Boží) úhelným kamenem, na němž by se všickni, kdo k věčnosti vzdělání býti chtějí, zakládali (1. Petr. 2, v. 5. 6). Což on za povinnost přijav, vystoupil jako viditedlné centrum milosrdenství Božího a volal: Já jsem cesta, pravda a život; žádný nepřichází k Otcí, jediné skrze mne (Jan 14, 6). A opět: Podťe ke mně všickni, kteříž pracujete a obtíženi jste, a já vám polehčím. Vezměte jho mé na se, a uče se ode mne, nebo já jsem tichý a pokorný srdcem; a naleznete odpočinutí dušem vašim (Mat. 11, 28. 29). A ještě: V světě máte ssoužení, ale ve mně máte pokoj (Jan 16, 33). Nebo vůle toho, kterýž mne poslal, jest, abych nic neztratil z toho, což přichází ke mně; a kdokoli vidí Syna a věří v něho, aby nezahynul, ale aby měl život věčný (Jan 6, 37. 39).

V kterémž nalézáme:

Tu, hle, Syn Boží ukazuje dvoje toto: I co dobrého my v něm složeného máme; i jak a kudy k tomu pronikáme.

1. Studnici bytnosti své.

Složené máme v Kristu to, což v centrum býti má, jmenovitě: původ dependencí své, odpočinutí, pokoj a bezpečnost neskonalou. On zajisté k srdci Božímu (z něhož milosrdenství vyplývá na všeliké tvory jeho) klíč má; nýbrž to litostivé Boží srdce v sobě nosí. Protož dí: Žádný nepřichází k Otcí, jediné skrze mne. A hned za tím: Kdo vidí mne, vidí Otce; nebo já v Otcí jsem a Otec ve mně (Jan 14, 9. 11). Krista tedy naleznouce, nalézáme nebeského otce; a

nalezouc nebeského Otce, nalézáme studnici tu, z níž sme vyplynuli, to blahoslavené věčnosti centrum; a tak jsme doma.

2. Odpočinutí.

Co dále? Ve mně naleznete odpočinutí dušem svým, totiž čeho jinde v světě s velikým bez konce kolotáním darmo hledáte, to u mne plně naleznete, a toužení vaše přestane.

3. Pokoj.

Co více? Ve mně máte pokoj; totiž u mne nezčíslným bídám a trápením, jichž svět plný, uležíte; nýbrž i hněvu Božímu, žádná vás věc znepokojiti moci nebude.

4. Bezpečnost.

Co naposledy? Nestratí se u mne žádný, aby měl zahynouti, totiž bezpečně u mne každý odpočívati můž, žádného nepřítele se neboje na věky.

Ó přeuzitečnějších věcí, které nám tuto slibuje Kristus; a slibuje pravdivě; proto že on jest pravda a život. Kdož by k němu nespíchal? v něm laskavou nebeského Otce tvář, v něm libé odpočinutí, v něm předrahý a nevýmluvný pokoj, v něm plnou až navěky bezpečnost míti moha? Budiž na věky pochválen nebeský Otec, že tak drahé poklady pro naši potřebu v jedno shrnouti chtěje, jako jednoho z prostředku našeho (kterýž by čitelnost k nám míti mohl) vyprav a Božstvím svým naplniv, za nepřeváženou studnici milosrdenství svého (a to studnici vždycky otevřenou, Zach. 13, 1.) vystavil, tak abychom z plnosti jeho bráti mohli všickni milost za milost (Jan 1, 16). Cokoli zajisté má Kristus, pro nás má, jakž písmo svědčí, že on jest naše moudrost, naše posvěcení, naše vykoupení, naše ochrana, naše sláva, naše svoboda, naše odpočinutí, náš pokoj, naše útěcha a veselí, náš život, naše summou všecko.

Do Krista centrum vjíti co jest? jmenovitě zavinouti se věrou v Kristovu zásluhu.

Věděti toliko potřebí, jak k té studnici přicházeti a z ní drahé ty dary vážiti; proto že řídci vědí, an mezi tím vrch moudrosti na tom záleží. Nezatajil toho před námi slitovník náš; nýbrž k sobě pravou a přímou cestu světla ukázal. Slyšme, co teď praví Kristus: Ta jest vůle Otce mého, aby každý, kdož vidí Syna a věří v něj, nezahynul. Item: Učte se ode mne, nebo jsem já tichý a pokorný srdcem.

Životem pak v jeho ctnosti.

Viděti (prý) nejprv Krista musíme; totiž za toho jej znáti, zač jej nám vystavil nebeský Otec, za svého jedinkého Spasitele, ochránce a milostivého Boha. A však viděti ho není dosti, ale přiúčastniti se k němu a přivinouti, nýbrž zavinouti do něho, aby on v nás, a my v něm byli, jakž sám potěšeně mluví (Jan 14, 20). A neb jakž apoštol, to též cítiti na sobě, co na Kristu Ježíši (Filip. 2, 5). To pak státi se musí předně věrou, abychom k němu jsouc přivtěleni, tím

sebe býti věřili, čím on jest; totiž syny Božími, milými nebeskému Otci, nevinnými (pro dostiučinění jeho) a právo věčného dědictví, tak jako on, majícími. (Viz o tom Jan 1, 12. Řím. 8, 17 etc.) Potom musíme se k Kristu příúčastňovati následováním a života jeho na se bráním; což apoštol oblačněním se v Krista nazývá (Řím. 13, 14. Gal. 3, 27). Sám pak dí: Učte se ode mne; nebo já jsem tichý a pokorný srdcem. Hle, tichost a pokoru svou oblačeti nám poroučí! A to učiníme-li, slibuje, že nalezneme odpočinutí dušem svým. Ó jak toto svatá rada! jak jistá! jak pravdivá! Ohledej, zkus, zprubuj, člověče každý, poznáš a vyznáš. Kdo se (prý) naučí tichým a pokorným býti, nalezne odpočinutí.

Ctnosti Kristovy kterak odpočinutí dávají?

V pravdě tak jest. Nebo pokora a tichost všecky Kristovy ctnosti obsahují, v nichž odpočinutí a blahoslavenství duše záleží. Tichost zajisté Kristova lásku, trpělivost, středmost, chudobu jeho obsahuje. A což Kristus za tím praví, to tajemství jest, že vejdemo-li tak v Krista, abychom se v ty jeho ctnosti obalili a zavinuli, odpočinutí najdeme. Což že pravé jest, snadně místo dá, kdo věc dobře rozváží. Nebo naučí-li se kdo pokoře Kristově, bude jistotně míti lásku, u Boha i u lidí; a nestoje sám o slávu, titule, přednost, nechá se o to jiných vaditi, sám pěkně tiše pokoje užívati bude.

Naučí-li se kdo Kristově chudobě, nebudou ho peníze, statek a zboží, buď že je má neb nemá, nic trápit; vždycky o všecko se Pánem Bohem i s lidmi i sám s sebou spokojen bude. Naučí-li se kdo Kristově mírnosti a středmosti, bude se méně o břicha starati, méně jísti, méně píti, méně hořeti, méně stonati, zdrav a vesel při suchém kousku chleba, a Pána Boha ze všeho chvále. Naučí-li se lásce Kristově, aby Bohu i lidem všecko příjemné a vzdělavatelné obmýšlel, nechá všech záští, žalob, svárů, hněvů, pro ušetření sebe i jiných, a bude vždycky mysli dobré. Naposledy, bude-li při kom a v kom trpělivost Kristova, nebudou ho nepokojiti ani jazyk lidský, otre-li se oň kdy, ani ruce, zavadí-li oň; i políčkování i sukně brání i břemen jakýchkoli vzkládání (Mat. 5, 39 etc.) dobrovolně snese. Ješto lidem v světě postaveným nelze bez kvaltování býti, proto že se zbytečně o ten život starají, ledajakés je toužení dráždí, pečování trápí, strach děsí, hněv a nenávist pálí; a tak trápení trápením, hřích hříchem se stíhá, svědomí samo sebou se hryze, Boží hněv se ozývá i vyskýtá naposledy. A to všecko odtud jest, že Kristovy pokory a tichosti; nemají a neznají. Ale Kristus své, kteříž se k němu příúčastňují, takových trápení; zprošťuje; nejen když je pokorně všemu obvykati učí; ale také že, aby se nestarali, sám se o ně stará; aby zdejší slávy nedbali, jinou jim, lepší v sobě samém ukazuje; aby rozkošemi těla zhrdali, sladkostmi nebeskými je krmí; aby všeho všechněm přáli, poklady věčnosti před nimi otvírá a rozděljuje; aby se ničeho nebáli, ve všem je

zastoupá, ďábly odhání, hřích smývá, smrt zabíjí. Ó blahoslavený pokoji a bezpečnosti v centru tomto! A však jen dí: Učte se ode mne a naleznete etc.

Kap. IX.

Že kdo do centrum milosrdenství Božího trefiti chce, ze všech tvorů, i sám z sebe vyjítí musí.

Do centrum se kterými cestami vchází, kterými vychází; a však nazpět.

Jakými člověk cestami z centrum vychází (jmenovitě skrze samosvojnost a jinudost), ukázáno v kap. 5. a 6. Chce-li tedy do centrum zase trefiti, patrné jest, že týmiž cestami, ale zpět, kráčetí musí, až by tam, odkud se vyvinul, zase přišel. Jmenovitě musí nejprve odložit pryč všeliké jinudosti, totiž jakéhokoli na jakékoli spolutvory se ohlédání a na nich cokoli nejmenšího sobě zakládání. Potom musí se samosvojnosti své také zepřítí a vlastní svou doma kancelář vlastního vyvolování a vybírání do konce z gruntu zbořit, rozházeti a rozmetati. A naposledy teprv, zošklivě tak sobě všecko a opustě tak všecko, i sám sebe, pustiti se na hlubinu milosrdenství Božího, v Kristu, a tu zmizeti a stratiti se vůli a rozumu svému; vůli pak a prozřetelnosti Boží tak se cele oddati a odevzdati, aby s ním on sám činil, co chce, jak chce, kdy chce, kudy chce, pokud chce; hotov jsa, cokoli se Bohu s ním dělati líbí, ke všemu státi, beze vší naprosto výminky. Tak aby v ruce Boží člověk byl, jak v ruce člověka bývá sekera, nůž, kniha, péro a jiný nástroj; kterýž vezma člověk seká, řeže, odvírá a zavírá, užívá summou, jak a k čemu chce a pokud chce, a odloží, kdy chce a kam chce, a neb prodá, neb daruje, neb zahodí, dle libosti neb potřeby; an jemu nic ta věc nevyměřuje, ale ke všemu stojí. Pakli se tvrdé zdá té mrtvé věci člověka přirovnati, tedy tak ať se člověk Bohu oddá, aby ho Bůh tím způsobem, jak on ruky své užívá, užíval: jmenovitě jakž ruka a jiní oudové naši k vůli duše a rozkazu jejímu se hýbí, bez jakéhokoli vlastního sobě vybírání, vyměřování, rozpakování, spěčování, neb zase pochloubání se tím, což dělají. Než naprosto duše dělá všecko, oudové toliko její věrní nástrojové a služebníci jsou, všecko, co ona chce a jak chce, dokud jich stává, konající.

Resignatio a neb odevzdání vůle Bohu co jest?

To slove resignatio; oddání a odevzdání vůle své Bohu. K té radí Kristus, to centrum milosrdenství Božího, když praví: Chceš-li dokonalým býti, prodej všecko a pod' za mnou (Mat. 19, 21). A opět: Chce-li kdo za mnou přijíti, zapřiž sám sebe a následuj mne (Mat. 16,

24). To jest, což dí nebeský Otec: Synu můj, dej mi srdce své (Přisl. 6, 23. 26). A opět Duch svatý: Těš se Hospodinu, a dá tobě žádosti srdce tvého. Uval na Hospodina cestu svou, a slož v něm naději; on všecko zpraví (Žalm 37, 4. 5). To jest, k čemuž Bůh oněch radami svými se trápících Izraelských napomíná: Obrátíte-li se ke mně a upokojíte-li se (totiž hledáním jinde pomoci); zachováni budete. V utišení a v naději bude síla vaše (Izai. 30, 7. 15). To jest, což skrze Jeremiáše jim osvědčuje: Poněvadž se tak toulá lid tento (totiž rady a porroci jinde hledající), a nezdržují noh svých, nemá v nich libosti Hospodin, zahynou (Jer. 14, 10). To jest, což velebí Sirach, že důvěření se Bohu a jeho milosrdenství se odevzdání lepší jest než všecky buď vlastního srdce, buď všeho světa rady a pomoci (Sirach 2, 2). A David podobně v žalmu 118. a jiných. To jest, pročez Kristus Martino běhání a starostlivé pečování tresce, Marijino pak k nohám svým se usazení libuje (Luk. 10). To jest, pročez Jeremiáš lidi na Hospodina zpoléhající blahoslaví, doufajícím pak v člověka zlořečí (Jer. 17, v. 5). To jest, což opět Sirach schvaluje, že výborná věc jest, doufati v samého Hospodina, ale mrtvé (prý) srdce mrtvé se věci drží (18, 32). Hle, sám Hospodin živá pomoc jest, jiné všecky věci bez Boha mrtvé jsou! Protož komuž Bůh ten rozum dá (neboť to v pravdě Boží dar jest), aby všech stvořených. věcí nejistotu a marnost znamenal, těch taková tato na konec bytí má resoluci: Pust'me se na ruce Boží, a ne na ruce lidské. Nebo. jakož velebnost, tak i milosrdenství jeho veliké jest (Sir. 2, 21).

Příkladové svatých Bohu se resignujících.

Tak učinil David, že když před sebou nebezpečenství života viděl, řekl: Ted' jsem, nechť mi učiní Hospodin, co se dobrého jemu vidí (2. Král. 15, 26); a v Žalmu 63, 4: Lepší jest milosrdenství tvé, Hospodine, nežli život; totiž nic nedbám, živ-li či mrtev býti mám, jen když tvé milosrdenství se mnou jest.

Job.

Tak Job, když v bídách svých řekl: A což mám trhati massu své zuby svými? A duši svou klásti v ruku svou (totiž trápiti se radami svými)? Raději před ním, soudcem svým, kořiti se budu, a by mne i zabil; doufati v něj budu; nebo on jest spasení mé (Job 13, 14. 15. a 9, 15).

Joáb.

Joáb boj s nepřátely začítí maje, na vůli Boží se oddal, tak k Abizai, bratru svému, mluvě: Posilň se, bratře, a buďmež udatní, bojujíce za lid náš a za město Boha našeho: Hospodin pak nech ať učiní, co se dobře líbí jemu (2. Král. 10, 12).

Jiní svatí.

Tak se Bohu oddávali Noe, Abraham, Jozef, Mojžíš, Jozafat, Daniel a jiní svatí, proroci, apoštolé, mučedníci, kteříž jednou sobě v úmysl vzavše za Bohem jíti, šli udatně, skrze slávu i pohanění, skrze zlou i dobrou pověst, jako služebníci Boží ve mnohé trpělivosti, v utištěních, v nedostacích, úzkostech, ranách, žalářích, nepokojích, pracech etc. v moci Boží, skrze odění spravedlnosti, na pravo i na levo (2. Kor. 6, 4. etc. a Žid. 11. celá).

Pavel.

Tak Pavel hotov byl ke všelikému Božímu návěští živ býti i umříti (Filip. 1, 20), potěšení i zámutek, pláč i radost, vězení i jakoukoli smrt k vůli milému svému Pánu podniknouti (Skutk. 20, 24. a 21, 13).

Kristus.

Tak Kristus sám vůle své se také, nám na příklad, odčetl, když řekl: Přišel sem, ne abych svou vůli činil, ale toho, kterýž mne poslal (Jan 6, 38. a 5, 30). A potom v pokušení svém: Otče, ne jakž já chci, ale jakž ty chceš (Mat. 26, 39). Ne má vůle, ale tvá staň se (Luk. 22, 42).

Resignací věc těžká, o níž s tělem a krví boj býti musí.

To jest těžko, dí někdo. Těžko arci, tělu a krvi. Protož, že těžko přichází, Kristus řekl: Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sám sebe, totiž zepři se rozumu svému a vůli své, a dej se mně cele. Jisté, k čemuž se člověk moci opřítí musí, toť musí násilného něco býti; sic k čemu by bylo opíratí se? Ach, kroutíť se to tělu a krvi, když rozumu odložití, to jest tomu, co oči vidí a ruce drží, nevěřiti, načsi pak jiného, čehož nikdež neviděti, spouštěti se má! Kroutí se neméně, když vůle odložití, totiž co dobré, libé, sladké, chutné býti cítí a okouší, to zavrcí a čehosi jiného, což nic neví, jaké bude, a bude-li co, jed-li či med, čekati má!

Podobenství.

Naprosto se tu děje nejináč, než jakoby někoho namlouval a neb nutil, aby se z břehu neb z lodí do hlubiny mořské pustil, že neutone. Ach, jak že tomu věřiti! Jak se toho milého břehu, neb lodí, neb čeho se drží, pustiti! Ale však tu žádný oud napřed nechce; nohy drkotají, hlava se točí, oči se po nějakém břehu neb veslu ohlédají, srdce se třese, ruce, co popadly, pustiti nechtí. Tak naprosto bylo mládenci onomu, jemuž Kristus řekl: Chceš-li dokonalým býti, prodej všecko a rozdej, a pod' za mnou; kterýž se lekl a vrtěl, co dělati nevěděl, naposledy při svém břehu zůstala (Mat. 19). Bylo-tak několikrát i Davidovi, že se mu břehu vůle své pustiti nechtělo; totiž nejinák než s výminkou Bohu na ruce se kladl; jednák aby ho Bůh trestal, se podvolovav, a však ne smrtí, umříti že ještě nechce (Žal. 118); jednák aby ho trestal, jak chce, nepřátelům jen aby ho nedával (Žal. 27, 12). Tak bylo Pavlovi, kterýž prosil, aby ho Pán Satanu nedával (2. Kor. 12, 8).

Tak bylo Pánu samému v lidském těle, že prosil, možné-li, aby ho pominul kalich. A však i David i Pavel i Pán naposledy se předce na Boží ruce prostě, cele, plně pustili (viz Žalm 63, 4. a 62, 2. a 39, 10. a 73, 24. 2. Kor. 12, 9. Mat. 26, 39. etc.). A takť to býti má, ačkoli proti duchu hotovému tělo mdlé bývá.

Jak a čím duchu proti tělu pomoc činěna býti má?

Protož se mu pomoc činiti musí; a to rozvažováním, že, co se rozumu našemu zdá a vůli chce, nebezpečné jest; co pak Bůh poroučí, sama bezpečnost. Musí, pravím, učiti se zoškliviti sobě a v podezření a nedověřování vzíti i sám sebe člověk s rozumem a vůlí svou, i vedlé sebe všecko jiné, což s Bohem není, v nebi neb na zemi.

Podobenství pěkné.

Příkladem to tímto nejprv vysvětlím. Když se na moři bouře strhne, a vlnobití strašlivé zdvihá, neumělý plavec lodí k břehu, umělý pak a rozumný co nejdál od břehu na hlubinu žene. Proč? Proto že slýcháno není, aby na hlubině lodí zahynula, ačkoli se na vlnách mezi nebem a propastí vznáší; ale na mělčinách a okolo krajů lodí hynou, proto že se tu o břehy, neb skály, neb dno, by pak pískové bylo, rozrážejí. Tak jest naprosto (sud' každý rozumný podobenství toto), když lodičce srdce našeho bouře nastane (jakýchž po veškeren život dosti jest), hlupec k břehu rozumu svého a ochrany lidské se utíká, moudrý pak a právě osvěcený srdce své na hlubinu milosrdenství Božího žene, aby všech viditedlných břehů se vzdálíc říkalo: Pust'me se na ruce Boží. A toť jest cesta k zachování sebe, ne onano.

Jiné podobenství. Jdeme dále. Blázen jest, kdo staví dům svůj na písku, dí Kristus; proto že, když přijdou přívalové a po- podobe°atvi. vodně, podeberou jej, a neb větrové oboříc se skácejí a rozmetají: Ale kdo (prý) na skále hluboko základy položil, ten opatrný jest; proto že ani přívalové ani větrové neuškodí (Mat. 7, 24). Ovšem tedy, kdo sám bezpečně a trvánlivě chce státi, tělem i duší, zde i věčně; na něčem pevném a trvánlivém, nýbrž nepohnutedlném aby založil bezpečnost svou, potřebí jest. To pak a neboť budeme my sami, a neb jiní tvorové, a neb nade všechny tvory mocnější Bůh.

Čím se sobě sám člověk zoškliviti a spoléhání na sebe z sebe vyraziti může?

My sami, chtěli-li bychom se na sobě založiti, musili bychom dostateční býti v radě, opatrnosti a moci. Ale vše to jaké jest při nás? Rozum náš, ach, přespříliš jest hloupý a tupý k vyrozumívání, buď což by nám škoditi, buď na druhou stranu, což by prospívati mohlo.

1. Náramnou nedostatečností rozumu našeho.

Předně zajisté, my nevíme a nevidíme nic, kromě co se nám před očima děje a v očích míhá; co po stranách, po zadu, ovšem vzdálené od nás, všecko před námi ukryto jest. Nýbrž i to, co

máme před očima, nejisté jest nám, co se to dělá? jak se dělá? a nač vyjde? Proto že všechny věci přerozmanité své mají barvy a larvy, jimiž přistříny jsou, pro něž my povrchně na věci hledíc řídko, co a jak samy v sobě jsou, vyrozumíváme, jestli že však kdy vyrozumíváme. Nebo často, přechasto hned právě na odpor proti tomu, jakž se věc zdá (i tehdyž, když myslíme, že jí rozumíme), bývá, že se pod pravdou faleš, pod nábožností bezbožnost, pod moudrosti bláznovství, pod právem bezpráví, pod ochotností lest, pod vlídností vražda, pod lékařstvím smrt kryje. Co tu ví člověk, čeho se držeti, čemu vyhýbati? Mnohým věcem zdáme se sobě rozuměti, za to majíce, že sme sobě oči protřeli a rozum probrousili, z knih a od jinud moudrosti nabyvše. Ale to domnění odtud jest, že vůdcům a rádcům, mistrům a zprávcům svým a lecjakýms škartám věříme a za jisté to, co se nám povídá, držíme; ješto v pravdě všecka lidská umění a zprávy (krom Božího slova) jen jsou jalová dovtipování a domnínky, ani právě uměti ani neuměti, ani živu býti ani umřítí neučící, ačkoli se nejinák, než jako by pouhá tajemství byly, dují. Podobné moudrosti plné jsou historie, relací a jakákoli vypravování; proto že vždycky a neb jsou pouhé lži, a neb marné klevety, a neb nezčíslnými omyly spojené nejistoty, a neb aspoň povrchní toliko a kusé něčeho, třeba na čem nezáleží, ukázání; podstata a grunt pravý dějících se v světě věcí tomu jest známý, před nímž samým nahé a odkryté stojí všechno, Bídí tedy my lidé slepotu svou poznávejme a jí se lekejme; kteráž působí, aby lidé jako ve tmách šamajíce, matouce a motajíce se, domnělému se leckdes štěstí radovali, s pravým se mýjeli; domnělým nebezpečenstvím vyhýbali, do pravých vbíhali; tak jakž všecken svět činí. To jest hle moudrost naše!

2. Náramnou naší vlastní nedbálností.

Co pak opatrnost jaká? Taková rovně. Nebo bychom i rozuměli někdy něčemu, k vyhýbání však osídlům přerozmařili a leniví jsme; víc spíme, než bdíme; víc dřímeme; než hledíme. Mluví někdy o nebezpečenství Bůh i lidé, vidíme je někdy sami před očima státi a neb se přibližovati, však se předce troštujeme, často sami čím nevědouc. Buď jak buď, vždyť nějak bude, tím nás kojí a uspává neprozřetelnost naše. Často i přehnání jsouce a sotva z nebezpečenství vylezše, zase v ně za leda příčinou lezeme, nad ta hovada neopatrnější jsouce, z nichž některé uvázne-li kde v mostku neb jinde, ani se kyjem po druhé tam vehnati nedá.

3. Náramnou mdlobou a síly nestatečností.

A bychom pak i rádi chtěli zlému vyhýbati a dobře sebe opatrovati; jak jsme k tomu způsobilí? jaká k tomu v nás síla a dostatečnost? Předně zajisté tak mnoho jest v světě zlých nástrah, že uhýbání se a uskakování ne= stačí, by kdo stooký, storuký a stonohý byl.

Vyhýbaje z jedné strany oštípu, o šípů z druhé strany letícím nezvíš; hledě, co letí z hůry, nevíš, co tě potká z důli; okračuješ před sebou jámu, a co po zadu neb po straně za kámen neb špalek se valí, neznamenaš; uhýbáš se krupobití, an pod tebou povodeň zemi podmílá. Čemu se tu prv brániti? Zatím, by pak jediná toliko nebezpečná věc byla, co my proti tomu můžeme? Však my ani vlastními oudy sami nevládneme, nerci-li jinými věcmi, abychom je, jak se nám líbí, potírali neb odvraceli. Kdo muž jedinký vlas hlavy své učiniti černý neb bílý? dí syn Boží (Mat. 5, 36). Nýbrž kdo se může jednou hnouti neb dchnouti sám od sebe? (Skutk. 17, 28.)

4. Náramnou naší nestálostí a nejistotou.

Naposledy, bychom pak k slušnému věcí svých řízení i rozumu i prozřetelnosti i moci dosti měli, nejsme však tím jisti, zůstane-li to po tom okamžení při nás. Dnes to jest tu, zítra nás opustí. Proto že, jakž jiné všechno mívá v světě, tak i vzácnost a darové naší. Přerozličněť jsou příhody, kteréž lidem, cokoli mají, přeč berou. Co tedy já na podmílající se břeh usadím? a tu se, ubezpečím? Ddstup to bláznavství od každého pobožného srdce. Boj se Hospodina (dí Šalomoun v Přísl. 3, 5), a na rozumnost svou nespolehej. Nebo co jest člověk? a jaká jeho potřeba, i když sobě nejmoudřeji počíná? kterýž když myslí, že dokonává, anť sotva počal; a kde přestává, tu v pochybování jest (Sirach 18, 6); proto že pouhá marnost jest každý, jakkoli pevně stojící člověk (Žalm 39, 6). Nic tedy nemajíce, nic neumějíce, nic nerozumějíce, nic nejsouce sami z sebe, co dělati chceme? Předce-liž nám vlastní vůle za vůdce a rozum za rádce bude? Předce-liž se na nich zakládati budeme? Nedejž mi Bůh můj tu věcí mých stavěti, kdež bych s nimi každého okamžení v nejistotách byti a zavedení a zahynutí čekati musel.

Na světě a štěstí se zakládati pouhé nebezpečství.

A protož budiž samosvojnost zbořena a rozmetána dokonce; čeho pak potřebujeme a u sebe nenalzáme, jinde že se hledati musí, znejme. Ale kde pak? kde ve všem světě? Však pak každá věc sama s sebou činiti má, a sama sebou, jako i já, ku pádu se kloní. Svět jak živ nebyl než marnost, na nějž všickni rozumní naříkávali hned od počátku, že od něho škrábání jsou; kteříž pak jemu se do konce oddali, do konce s ním na zmatky těla i duše, zde i věčně přicházeli. Nebo svět nic není než změt. A ještěť prvé, když věkem kvetl, zdárnější byl; nyní s šedinami svými k konci pospíchaje, zmotanější jest mnohem a nemotornější, všechno jen v něm hrčí, frčí a různě prší. A do těch já se motanin dáti mám? I však kdo do proudu leze, od proudu zachvacován bývá; a kdo pominutelné miluje, s pominutelným pomine.

Že se někomu v těch motaninách dobře daří, náhodou to jde a na málo trvá. Nebo štěstí, když nejvíc chřestí, tehdaž třeští a láme se; a bývá obyčejně neštěstí předchůdcím. Neštěstí naproti

tomu když přijde, nejisté jest, odejde-li zase, či pořád stíratí bude, až i setře; jakž na větším díle bývá.

Cizí opatrnosti, síle, jmění a umění se těšiti marnost.

Řekne někdo: A vždyť jsou mezi lidmi, a já je vím, rozumní, kteříž poraditi, mocní, kteříž zastati, upřímí, kteříž čitelnost míti umějí a mohou. Odpovídám: Ohlédati se na to, co jiný někdo má, tomu, kterýž sám v sobě nedostatky a trápení nosí, co jest než ukazující se stín lapati a vůni zarážejících pokrmů sytiti se chtějí? Co netopýři do toho, že papoušek má peří? Co má odtud osel, že při jelenu čerstvost, při lvu sílu, při slonu rozumnost, při koni dobrý obrok, sám oslem jsa, vidí? Nic, nic cizí věc, nic nepomáhá, kdo sám čeho nemá. Co já tedy na cizí moudrost, opatrnost, umění, rozumnost, krásu, moc, bohatství, slávu, štěstí spoléhati mám? Má-li kdo co, má pro sebe; všeho světa přtkladové to osvědčují, že každý sebe hledí, sebe ohražuje; sobě nahání. Ujme-li se kdy kdo koho, zdaž to co podstatného bývá? zdaž hned neustane? zdaž v nejpotřebnějším všickni v štychu nenechají? K tomu převrácenost jest preveliká všudy, není se komu dověřiti. Kdo má opatrnost, může jí mne k přelštění, kdo má moc, mne k potlačení, kdo mysl, mne k podhlídání, kdo jazyk, mne k roznášení užiti. O čemž tak Bůh dí: Nejlstivější jest a nejprevrácenější srdce člověka, kdo vyrozumí jemu kromě mne Hospodina? (Jer. 17, 9.) A byť i toho nebylo, nestálí jsou, a vrtkaví lidé v činech svých víc než měsíc; kterýž jedná nám vychází, jedná zachází, jedná tvář ukazuje, jedná rohy. Tak jsou lidé, u nichž přátelství a nepřítelství, přízeň a nenávisť, láska a hněv, víra a nevěra jednostejně laciné jsou. Co tedy sobě o kom z lidí bezpečně slibovati mohu? kterýž, než se naději, a neb mi odňat bude, a neb se změní a v nepřítele obrátí, a neb příhoda přijíti můž taková (jakýchž báti se jest každou hodinu), že všecko umění, rada, pomoc neplatná bude.

Mdloba a nestatečnost všech lidí

Naposledy, pravdu mluvě, ani sám pro sebe nemá žádný člověk, čeho potřebuje, nerci-li aby se jiní nač bezpečiti měli. Nebo bychom my se pak jedni druhým angelé zdáli, nic však nejsme než lidé, totiž hloupí, bídni, mdlí lidé; každý sám s sebou jako s břemenem činiti má, a žádný, jak sebe sám kde nejpotřebněji zachovati, neví. I ti nejvyvýšenější mdlobami a bídami jiným jsou rovni; nýbrž čím kdo větší, tím pracemi, starostmi a nebezpečnostvými obsypanější, tím jiných rady, a pomoci potřebnější jest. A tak summou jsme toliko prach a popel všickni.

Ani angelé nám bez Boha nic platni nejsou.

Což tedy dělati? Kam se o radu, potěšení, pomoc obracet? Nejsou-liť nám lidé a jiní viditedlní tvorové dostateční, co tedy angelé aspoň? Odpověď: U těchto jest ovšem větší než u

nás i moudrost i síla, a nejedni se tam obracejí, buď k dobrým neb zlým angelům, je za vůdce, rádce, ochránce zvolující, vzývající, zaklínající; ale i to daremné. Nebo předně, ďáblové jsou odpovědníci pokolení našeho, na věky nic strany nás neobmýšlející, než záhubu a podtržení. Nemoudří tedy, nýbrž pošetilí jsou, kteříž k své krve žíznícímu nepříteli sami lezou. Ale co pak druzí angelé? I ti málo pomoci mohou, proto že rovně pod Boží mocí jsou jako my. Aniž jsou dostateční; proto že vševědoucí a všemohoucí nejsou. A byť i mohli, jak jest na ně se bezpečiti, poněvadž jich, kdy při nás jsou nebo nejsou, nevidíme. Nad to aniž nám kdy co od sebe slíbili. Naposledy aniž naději míti můžeme, aby se v tovaryšství našem, sami nebeští jsouce, my zemští, kochali, a neb také rádi okolo nás, čistí okolo nečistých, bývali, leč poručí Bůh.

Poslední tedy rada a jedinká, na hlubinu milosrdenství Božího se pustiti a v ní pohřížiti.

Nepozůstává tedy nic pod tím nebem, než aby člověk pokoje duše své a ubezpečení věcem svým hledající sebe a všechny ty jiné tvory z očí pustě, k samému jedinému Tvorci svému skrze Krista Ježíše se obrátil a s nejhlubší pokorou řekl: Ted' jsem, Pane Bože můj, můj učiniteli, můj slitovníče, ustal sem, rady a potěšení v sobě a krom sebe hledaje, a nikdež nic krom nebezpečství, strachů a nejistot nenalézaje. A protož, poněvadž žádný tvor pomoci nechce a nemůž, aj, přicházím k tobě; a k tvým milosrdným nohám se klada, tobě se na všecku vůli tvou cele odevzdávám. Nalož se mnou jako s těmi, kteříž se na ruce milosrdenství tvého pokládají, pro Krista Ježíše, mého Vykupitele. Hospodine, panovníče nebe i země, jménu tvému bud čest, a ne mně neb kterémukoli tvorů, na nebi neb na zemi. Nebo ty sám hoden jsi vzíti moc a moudrost, a sílu a čest, a slávu a požehnání. Nikam již od tebe nepůjdu na věky. Ted' nyní, již nyní usazuji se v centrum milosrdenství tvého a vůkol sebe místo všech štítů a bašt kladu všemohoucnost tvou, před sebe pak na stráž stavím vševědoucnost tvou, a klíče od bran srdce svého i všech smyslů svých, nýbrž všechněch vnitřních i zevnitřních mocí svých dobrolíbezné vůli tvé odevzdávám, odmykej, zamykej, čiň, co ráčíš. Ted' stojím, naze před tvým obličejem stojím, všech tvorů, i sebe samého, odkládaje, nahý se ted' tobě odevzdávám, a to cele a plně, beze všech výminek; dělej se mnou, co a jak chceš, uč, čemu chceš, ved', kam chceš, vlož, co chceš, ničemu neodpírám, nic nevyměřuji, vůle tvá děj se se mnou a skrze mne dle dobré líbeznosti tvé; jen neopouštěj na věky věkův, Amen.

A tak se všechněm tvorům i samému sobě stratiti.

Tak kdo do centrum milosrdenství treffi, toho přijme Bůh, a nad toho již člověka co blahoslavenějšího? Nebo kdo se tak cele, bez výminek Bohu oddá a jako v hlubinu

dobrolíbeznosti Boží pohříží, ten již snadně na všechny strachy a hrůzy, nýbrž na všechno, co vůkol sebe, nýbrž co v sobě má, nýbrž na sebe sám zapomena, sám v sobě se stratí a v Bohu toliko jest a přebývá.

Ó přešťastná stráto, když člověk tak všechny tvory i sám sebe stratí, aby Boha našel! Tak zajisté kdo se stratí, tomu se všechna zevnitřní bázlivost a fresuňkové stratí; nýbrž ten se ďáblům i všem tvorům z očí stratí, Bohu pak a angelům jeho v očích, v rukou, v srdci bude; Bohu jsa kochání, angelům potěšení, ďáblům hrůza, tvorům všechněm zázrak, sám v sobě o ničemž, než o sladkostech naděje k Bohu nevěda.

Kap. X.

O přepotěšených užitečích, z plného Bohu se odevzdání plynoucích.

Resignování a Bohu odevzdání lidé:

Rozvážil-li by kdo ona Boží slova dobře: Požehnaný ten muž, kterýž doufá v Hospodina, a jehož naděje jest Hospodin; nebo podobný bude stromu, štípenému při vodách, kterýž nezví o horku, ale zelená se vždycky a ovoce nese (Jer. 17, 7. 8), porozumí, že Bůh člověka sobě odevzdaného nade všechno, což v světě jmenováno býti můž za blahoslaveného vyhlašuje; poněvadž takový o žádném víc neštěstí zvědět nemá, naprotř tomu pak všelijakým potěšením jedno za druhým se rozzelenávati, zde i věčně. A takť jest; nebo takoví Boha již za ochránce, strážce, přítele a Otce majíce,

1. Pokoj mají s Bohem.

předně, pokoj mají s Bohem (Řím. 5, 1), tím jisti jsouce v srdcích svých, že jim Bůh pro Krista milostiv jest a jich ani věčně zatratiti nemíní, ani zde nic nepohodlného jim neobmýšlí. Odkudž nemohou než potěšené v Bohu mysli býti a říkati: Abba, milý Otče (Řím. 8, 15).

2. Vyňati z moci světa a živlů.

Zatím každý ten, kdo od Boha v péči přijat jest, z moci světa vyňat jest; tak že jema žádný nepřítel, Z moci avata žádný Satan, žádná nešťastná příhoda uškoditi, ani ho dosáhnouti nemohou, proto že na vysoko vyzdvižen jest a na skále bezpečnosti sedí. Ukazují to příkladové, jakož církve veřejně; kteráž ačkoli jest jako mdlá lodička, na vsteklém moři nebezpečně (dle lidského soudu) se plavící, však ji až posavád žádní povstávajících proti ní kacířů a tyranů outokové ani nezatopili, ani nepohřížili, ani nepřevrátili, všechno brž, co na ni kdy doráží, rozráží se, a ona plyne předce; tak i příkladové osobní svatých Božích, z nichž na

některé přerozliční šturmové jdouc, zkaziti jich dle vůle své nemohou. Příčina toho jest, že Bůh to, což se jemu odevzdá, zavřené v ruce své chová jako klénot svůj; nýbrž jako zřítelnicu své sobě uo šetří. Nesměl by toho mluvit člověk, kdyby Bůh nemluvil, že každý pobožný jest jako klénot Boží a zřítelnicu oka jeho. Ale takť přepotěšeně mluví věčného milování hodný slitovník náš (Agge. 2, 24. Zachar. 2, 8). Protož jak sobě člověk klénotů svých bráti a očí svých loupati nerad dá: tak Hospodin dotýkati se svatých svých (Žalm 105, 15). Tím, hle, to jest, že se jích ani voda potopy, ani oheň Sodomy, ani Ezauchova vražedlnost, ani Faraonův meč a moře, ani Saulovi špehové, ani Jezábeliny pohrůžky, ani Nabuchodonozorova pec, ani Dariových lvů ústa, ani Domiciánů olej etc. přes vůli jeho nic nechytá.

3. Jsou dobromyslní vždycky v Bohu.

Odtud jde bezpečnost a dobromyslnost, kteréž v Bohu požívá srdce jejich, že nic, kdo s nimi neb proti nim jest, nedbají, jisti jsouce, že když Boha při sobě mají, ani svět, ani peklo proti nim neodolá. Oni zajisté, poněvadž v Bohu srdcem přebývají, tam přebývají, kdež žádná starost a strast nemůže; proto že jim všemohoucnost a milosrdenství Boží před očima vždycky stojí, nýbrž oni sami u prostřed toho stojí. Tam pak kdo přijde, tomu do toho málo, co se v světě a s světem dělá.

A byť i okolo něho a s ním dělal, kdo chtěl, co chtěl; nic se tím neváže, nic nedbá. A tím sobě toho dovodí každý cele Bohu oddaný člověk, že když se všecken svět bouří, on má pokoj; když se všickni jiní starají, fresují, namáhají, stůní, on odpočívá; jiní se uhybují, utíkají, skrýší hledají, on v stínu Božím tiše sedí; jiní se lekají, děsí, straší, on všeho dobrého čeká; jiní se viklají, kácejí, hynou, on zmužile stojí a sílí se; jiní se rmoutí, teskní, pláčí, on vesel pléše a zpívá; jiní naříkají, repcí, zlořečí, klnou se vespolek, Bohu se rouhají, on Pána Boha chválí a za ně se modlí; jiní hladem, žízní a nahotou svadnou a chřadnou, on sytosti požívá; jiní stojí obnaženi, odevšad k nim neřest a žalost může, on vůkol sebe nedobytou hradbu a nepřemožených zástupců zástupy má. Blaze, přebaze takovému člověku, nad nějž nic šťastnějšího svět nemá! A toť, hle, všechno jen na tom záleží, vyjítí srdcem z světa a ze všech tvorů, i z samého sebe, a pohřžiti se v hlubinu dobrotivosti Boží.

4. Bezpečně se na motaniny světa dívají.

Čtvrtý užitek jest, že se takový bezpečně a s líbostí na rozličné spletky světa, a při tom shony a rvačky d'áblů a všudy skrze to provívající se Boží soudy dívá. Svět zajisté vždycky jest plný nepokojů a táhanic rozličných, často se jedni d'áblové s druhými (totiž bezbožní vespolek) stíhají, honí, derou, perou. Bůh pak řízením svým všudy mezi to vkračuje, jedny skrze druhé

potírá, někdy i samy živly proti nesmyslným v zbroj obléčeje a vykonává soudy své. Co tu Bohu odevzdaný člověk? Jako by tu nic k němu nepřináleželo (jakož nepřináleží); tak o to pokoj má; právě jako na onen čas Diogenes filosof, kterýž na rynku Aténském z sudu svého vyhlédaje, s líbostí se na starostlivá zaneprázdnění prodávajících, kupujících, soudících se a jinak marně zaměstknaných lidí díval a jim smál. Ovšem tedy, kdo v centrum srdce Božího sedí, bezpečně se s Davidem, i když se svět podvrací, a hory padají do prostřed moře, dívá (Žalm 46.); proto že se na ničem již v nebi ani na zemi nezakládá, než na Bohu samém (Žalm 73, 25).

5. I když se na ně samy cokoli valí, nelekají se.

A nejen když se při jiných soudové Boží konají, nic se neleká, ale ani když samého již dosahovati se zdají. Slyše noviny zlé nebojí se, dí Žalm, proto že stálé jest srdce jeho v Bohu (Žalm 112, 7). A byť je i strach cokoli valťy obkličoval (jakož nejsou vždycky železní), doufají však v Hospodina (Žalm 56, 4). By Satana proti sobě viděli, vědí však, že on nic nemůž, leč co Bůh dopustí; a dopustí-li co, že jemu i hned při tom, pokud sáhati, má neb nemá, vyměřuje (Job 1, a 2), tak že proti každému strachu hned v sobě potěšení a potěšitele mají. Co dbá Mojžíš, že se proti němu Dátan, Abiron, Chóre s jinými buřiči potrhují, když ho před nimi oblak Hospodinů v stánku svém zastírá? (4. Mojž. 16, 42.) Co dbá David, že ho Saul a náhončí jeho hledají, když se on u Boha skrývá? (Žalm 143). Nedbá ani, že ho vlastní jeho kamenovati chtějí, silen jsa v Bohu svém (1. Král. 30, 6). Co dbá Eliáš, že vůkol něho oheň plápolající, a vítr podvracející hory a rozrážející skály fičí, když on v jeskyni své s Bohem sedí? (3. Král. 19.) Co dbá Lot, že bezbožníci Sodomští na něj se dobývající dveří hledají, když on u sebe angely, Boží legáty, má? (Gen. 19.) Co dbá Elizeus, že ho Syrští obkličují, jist jsa, že neviditelných vojsk více po jeho straně jest? (4. Král. 6, 15.) Co dbá Ezdráš, co ho na cestě potkati můž, že Božími cestami půjde a nebeskou konfoj míti bude, věda? (1. Ezdr. 8, 22.) Co dbá Noe, že se potopa valí, že u Boha lásku má jist jsa? (1. Mojž. 6.) Co dbá Pavel, že s ním lodí tone, že neutone, věda? Nebo mu to zjevil Bůh (Skutk. 27). Ničeho tedy nebojí se Bohu oddaný člověk kromě Boha a poklésky nějaké. Nebo tu rozumí, že by Pán Bůh s metlou nedaleko byl. Sic cokoli Bůh a hněvání Boha není, to sobě všecko za nic pokládá. (Viz Žalm 118, 6. a 27, 3. Sir. 34, 13.)

6. Trpí rádi a při tom Boha chválí.

Šesté, trpí-li předce co odporného, trpí rád a s líbostí, proto že ví, že to otcovská ruka pro otcovský také cíl (buď že on jemu rozumí neb nerozumí) činí. Nebo dobře jest muži tomu (dí Jer. Pláč 3, 28), kterýž trpělivě se má v tom, což na něj vzložil Bůh. Proto že, cokoli činí Bůh,

pro dobré vyvolených svých činí, jejichž spasení tisícovým způsobem napoínáhati umí. Protož osvědčené srdce neméně Boha, když odpornostmi průbuje, než jako když potěšením krmí, miluje a chválí. A tať byla příčina, že David řekl: Oněměl sem, Hospodine; proto že's ty to učinil (Žalm 39, 10). A Job nad to výš nepřátelům a ďáblu v moc dán jsa, Boha chválil. To jest, což apoštol praví: Chlubíme se ssoužením vědouce, že ssoužení trpělivost působí a trpělivost zkušení, zkušení pak naději, a nadějet' nezahanbuje (Řím. 5, 3).

7. Diví se Boží ještě mírnosti a lidské netrpělivosti.

Nýbrž (sedmé) diví se takový člověk, že Bůh na něj i na jiné tak málo dopouští, že tak na maličko trvá v hněvě svém; a z večera pozdrže pláče, z jitra hned zase navrací veselé prozpěvování (Žalm 30). Diví se, že Bůh tak dobrý jest, že všickni do konce nehyneme (Pláč 3, 22) pro náramné hříchy; pro něž zná, že vždycky bití sme hodnější, než nějakého potěšování. A protož ani sobě nikdá hrubě nestýská, ani na Boha nerepce, ale Boha vždycky ospravedlňuje a sebe s jinými vinní (Žalm 51, 6. Dan. 9, 7). Naproti tomu pak, že jiní na Bohu tak málo snéstí mohou a proti němu repcí, se diví.

8. Nepadají škodlivě.

Osmé, byť i klesli v něčem, nebývá takových lidí pád škodlivý; proto že Hospodin pokládá ruku svou, aby těžce nepadli; a pakli by padli, aby zase vstáli mohli. Příklady máme na svatých mnohé, kterak padali a vstávali zase; proto že je podpírala pravice Boží, na niž spoléhali. A příklady máme na bezbožných, že padali a nevstávali; proto že kdo pozdvihnouti nebyl. Padl Kain, padl Saul, padl Achab, padl Jidáš, a nevstal žádný; padli podobnými hříchy bratří Jozefovi, David, Manasses, Petr etc. a vstali zas. Proto že kdo v Bohu stojí, byť i pokušením zachvácen byl, vyvrácen však nebývá. Ó jak to převeliké proti mdlobě naší potěšení! kteříž kdy bychom sami sebou a ne Boží mocí stáli, tisíckrát bychom se vyvrátili! Toť jest, což potěšeně Kristus řekl, že to poručení vzal od Otce svého, aby, cožkoli jemu od Otce dáno, nic nestratil, a že jemu ovcí jeho žádný nevytrhne z ruky jeho (Jan 6, 39. a 10, 28).

9. Umírají vesele.

Naposledy užitek tento slavný jest, že kdež člověku tělesnému smrt strašlivá jest, tento ji vždycky hotově, pokojně, radostně čeká; a umřítí kdekoli, kdykoli, jakkoli smí věda, že jemu jak v životu, tak v smrti Kristus ziskem jest (Filip. 1, 21), proto že živ jsa i umíraje Páně jest (Řím. 14, 7). A že ho jak život, tak ani smrt, jak přítomné, tak ani budoucí věci neodloučí od lásky Boží, kteráž jest v Kristu Ježíši, Pánu našem (Řím. 8, 38). Jedna se jim tedy věc zdá buď živu býti, káže-li Pán, buď umřítí, zavolá-li Pán; ba nad to (což v světě neslýchané) raději oblibují a touží vyjít z těla a přijít ku Pánu (1. Kor. 5, 8). Tak že kdykoli přijde smrt, žádaný

jest host, aniž ji zač jiného drží, než za pokojné bohdá s světem tím se rozžehnání a do věčné, po níž toužili, radosti vkročení.

A tak tedy (ještě dím) šťastní a přešťastní jsou lidé, kteříž vymotajíc se z motanin i světa i vlastního srdce, v centrum milosrdenství Božího věrou a doufáním se usadili. Nebo sedí tu, odkudž jich žádný vicher vyvrátiti, žádná nástraha vyvábiti, žádná pohrůžka vystrašiti, žádná líbost vylouditi nemůže; nýbrž kdež jich žádný strach, žádná smrt dosáhnouti, žádný Satan dokročiti nemůže. Blaze jim etc.

Kap. XI.

Jak a čím rozum odevzdanosti brání, a jak se mu to smítati má.

Potěšené jsou ty věci nad míru; a však rozum náš (dokud ho pravda věci té plně nepřesvědčí) rád se tak i jinak proti tomu staví, a aby člověk rozumu a vůle své nepouštěl, radí. Ale jemu toho trpěti nesluší, nýbrž pojímati ho v uzdu a Bohu ku poslušenství donucovati.

Mudrování rozumu.

Kdo ví, jest-li to tak (říká), aby, kdo se Bohu dověří, tak sebou jist byl?

Odpovídám: Kdyby kdo ze všech těch, kteří se dověřují a odevzdávají Bohu, zahanben býti měl, muselo by to býti buď proto, že o tom nevěděl Bůh, že se on jemu poručil a naň ubezpečil; buď že ho nechtěl přijíti v ochranu, buď že nemohl ochrániti, a neb naposledy že by ustal a o něj péči míti sobě steskl. Ale to vše mysliti bláznové jest. Jakž by zajisté o něm nevěděl Bůh Jákobův, jehož oči procházejí všecku zemi (Zachariáš 4, 10) a otevřené jsou na všechny cesty synů lidských? (Jer. 32, 19.) A nejvíc na to hledí, kde jest kdo rozumný a hledající Boha (Žalm 14, 2), a patří pilně po těch, kteříž se ho bojí a očekávají na milosrdenství jeho (Žalm 33, 15). Protož Jeremiáš dí: Hospodin jest on, před nímž nemůže skryta býti nižádná věc (Jer. 32, 17). A Nahum: Dobrýť jest Hospodin a zná ty, kteříž doufají v něj (Nah. 1, 7).

Co tedy nechce? I však slíbil: Vzávej mne v den ssoužení, a vytrhnu tě (Žal. 50, 15). - Nýbrž sám nabízl: Obrátte ke mně zřetel, abyste spaseny byly vsecky končiny země. Nebo já jsem Bůh silný, a není jiného (Izai. 45, 21). A sic volají všechna písma, a všickni skutkové jeho, že dobrý jest, a že na věky trvá milosrdenství jeho; lítostivý a dobrotivý ke všechněm, kteříž ho vzývají (Žalm 86, 6), a že proto patří na ty, kteříž na jeho milost očekávají, aby je od smrti vysvobozoval a živil v čas hladu (Žalm 33, 19). Protož Chanani prorok řekl, že oči

Hospodinovy všecko zemi spatřují, aby při těch síly dokazoval, kteříž k němu upřímným srdcem patří (2. Paral. 16, 9). A Izaiáš: Ty, Hospodine, člověka spoléhajícího na tě ostříháš v pokoji, nebo v tebe doufá (Izai. 26, 3). A Sirach, že žádný nikdá ze všech těch, kteříž vzývali jej, pohrdnut není (2, 11).

Zdali tedy nemůž? Zdali někdy ukrácena bývá ruka jeho, aby spomoci nemohla? (Izai. 59, 1.) I však on jest moudrého srdce a silný v moci, kterýž, co chce, to činí (Job. 9, 4). On jestli že při kom stojí, kdo jej odvrátí? Poněvadž duše jeho, čeho jen žádá, dovodí a uložení své koná (Job. 23, 13). Proto že pravda jeho přistojí jemu vůkol (Žal. 89, 9), a síla náramná vždycky jest při něm, tak že i dchnutím jeho padají nepřátelé (Moudr. 11, 20. 21).

Co tedy mění se? přijma jednou opouští zas? Ó nikoli! Nebo on Hospodin jest, kterýž se nemění; a tím jest, že my nebereme skončení (Mal. 3, 6), a že ani nevěrou naší jeho věrnost vyvrácena nebývá (2. Tim. 2, 13), a že nikdy neopouští svatých svých, na věky v stráži jeho budou (Žalm 37, 28). A protože předce to nad nebe nad zemi stáleji stojí, což se tolikrát v písmích hlásá, že blahoslavení jsou všickni, kteříž doufají v něj.

2. Proč tedy bývají nuzní?

Odmlouvá rozum: Proč tedy obyčejně, kteří se tak Bohu oddají, nebožátka jsou, a žádné se při nich odměny za ctnost nevidí? Patrné jest, že kdo sobě přivéstí neumí, tomu samo nic nepřileze.

Odpověď: Nebývají, než zdají se.

Odpověď: Nepřileze-li samo, přivede Bůh všecko, čeho jim potřeba, i bez jejich práce; třeba ve snách (Žalm 127). Než tu jest omyl, že my pravých darů Božích a odměn vážití neumíme, k olovu místo zlatta, k plevám místo zrna a k šupinám místo jádra hledíce. V pravdě zajisté Bůh tak jest spravedlivý, že sobě žádnému darmo sloužití nedopustí, nýbrž odplácí bohatě, že nebeských odměn při těch, kdož mu upřímně slouží, všudy plno; kteréž kdyby kdo právě souditi uměl, tisíckrát by sobě víc skryté Boží, nežli křiklavé světa odměny liboval. Nebo zdali ten, kdo na tom, co má, pěkně přestati umí, nad každého nesyťého zlatta hltoně není? a prostě na Bohu a slovu jeho přestávající nad každého hlubokého disputátora? A trpělivostí nepřátely přemáhající nad každého krvavého vítěze? Tak hle! Bůh své vede, aby bez hluku a blesku všecko měli, co potřebí, a aby střízlivému jeho zdrželivost, trpělivému jeho pokora, sprostnému jeho upřímnost tisíckrát užitečnější než jiným jejich jakkoli velicí pokladové, rozkoše, pracht, opatrnost byly. Čeho se tu Bohu oddaným srdcím nedostává?

3. A rovně se jim jako jiným zlé věci přiházejí.

Odpovídá rozum: Rovněž se oni jako jiní s zlými věcmi potkávají a útrpnosti dosti mají.

Odpověď: v světě jinak nelze.

Odpověď: A kdo praví, aby nepotkávali? V světěť bez toho býti nemůž; proto že tu v kole jsme, kdež nemůž než točením a svíjením rozličným vichrovati se a zmítati všecko, co se nás drží, jmění, zdraví, mysl, to vše, pravím, nemůž než zmítati se, proto že to jsou krajové naši vůkol nás; aleť proto centrum naše v centrum Božím seděti (totiž srdce naše v Bohu odpočívati) předce můž. An Kristus v světě byv, naříkání na sebe slyšel, zlořečení a proklínání trpěl a s mnohými nejen nedostatky, ale i hroznými outoky se potkával; a co mu to škodilo? On předce říci mohl: Já v Otci a Otec ve mně jest (Jan 14, 11). A ne jen sám v sobě pokoj měl, ale i jiným jej v sobě jako v studnici ukazoval (Jan 16, 33).

2. A dobře tak.

K tomu my o utrpeních jako lidé myslíme, za věc zlou někdy majíce to, což nejužitečnějším lékařstvím nám jest. Nebo my naprosto sobě jen, co chutné, Bůh pak, co nám zdravé, vybírá. A protož ne všecko, co se smyslu našemu zlé zdá, zlé jest; všecko pak, co Bůh dělá, dobré. Štěstí (kteréž my sobě vždycky rádi libujem) Božím soudem není věc dobrá; proto že vždycky domnělé má potěšení a opravdové nebezpečenství. Číní zajisté lidi ubezpečené, bezpečnost pyšné, a pýcha přivodí ku pádu; protož jest jako jed, ústům sladký, tělu záhubný. Útrpné na proti věci jsou jako sůl a ocet, kousající sic a štípící, ale před zkázou a shnilinou hájící. Nerozumíme-li my tedy, k čemu dobrému nám toto neb onono trápení jest, rozumí Bůh, kterýž nám (důvěřujeme-li se jemu) nic nezkazí, nepřesolí a nepřeoctí, tím jisti bud'me.

3. Sami to častokrát sami vinni býváme, z centrum se vydávající.

Naposledy k tomu toto pravím: Nedařením svým častokrát sami vinni býváme, nedověrou svou. Není za jisté lidí, kteříž by se prostě odvážili a ohledati chtěli, co to jest: Synu můj, dej mi srdce. Item: Chce-li kdo přijíti za mnou, zapři sám sebe, vezmi všecko v nenávist. Item: Stratí-li kdo co pro mne, stokrát víc mu navrátím. Nám se (ach, jak v té částce nesmyslným lidem!) nebezpečno zdá na tu hru sázeti, drží se každý, co má svého, pustiti, by Pán tisíckrát volal, nechce. Tak když my nechceme, než sami sebe živiti, učiti, chrániti, zvyšovati, vlastní své cesty k tomu majíce, Bůh nás nechává, abychom zpravovali. Tožť my jednáku tu, jednáku tam zavadíme a zavedeme, jednáku těch, jednáku oněch spletek a zmatků, starostí a zámutků sobě i jiným naděláme, že nevíme kudy kam. A Pán Bůh nám pak tím vinen bude? Kdyby Jonáš bez vyměřování za Božím rozkazem šel, neoctl by se v moři; kdyby se Jozafat s bezbožníkem Achabem v tovaryšství nepletl, nebylo by mu utíkati a křičeti potřebí; kdyby se Petr z jiných nevytrhoval, víc, než seč můž býti, nesliboval a bez potřeby kordu nedobýval, nebylo by mu všetečnosti oplakávati potřebí; kdyby David zahálky nechal, po cizích ženách

očí nepásl, krve lidské sobě více vážil, v množství síly své sobě se nezaliboval, nebylo by naň Achitofele, Absolona, angela zhoubce a jiných pokut potřebí. Summou, neseďme pokorně a tiše v centrum, než vychylujeme se z něho k sobě a tvorům; protož nás motaniny zachvacují a do toho i jiného zlého uvozují.

4. Víc než jiní trpí

Ale zase tu řekne rozum: Však i sami ti nejvíc na Boha zpoléhající nebezpečnost trpí, nýbrž nejhustší na ně vždycky se valí; proto že je vyhánějí, vězí, o statky a jmění, ba o hrdla připravují; a jakých muk na ně nevymýšlejí.

Odpověď.

1. K nebi nelze než úzkou cestou.

Odpověď: Pravda jest; proto že úzkou cestou a těsnou branou k prostrannostem věčným vede Pán Bůh, a to naschvál, aby tam nejiní nežli ti, kteříž se pro Boha všeho odvažují, přicházeli. Ale oni i úzkými témi cestami bezpečně předce úzkou krácejí, nýbrž vesele, dokudkoli se centrum svého drží.

2. Resignovaným všecko to milo.

Nebo že statky odjímají, co na to dbá ten, kterýž věčné zboží a neporušitelné poklady v sobě sám nosí? Věda, že všeho, čeho se na světě nabývá, na světě se pozbyti můž i zase dojíti; ale poklad, kterýž se v srdci nosí (víra k Bohu a milosrdenství jeho), ten že ta lepší stránka jest, kterouž kdo vyvolí, od něho odjata nebývá na věky (Luk. 10, 42). Co vydřeš člověku tomu, kterýž bez toho všecko pryč od sebe hází? Co odejmeš tomu, kterýž, aby všeho oželeť mohl, všecko z mysli zpustil? Kam toho vyženeš, kterýž, kdekoli pod nebem jest, pohostinu se býti praví a po věčné vlasti se ohlédá? Že mordují neb vstekle se mordovati strojí, co na to dbá ten, kterýž sobě za nic pominutelný život pokládá, po věčném touží? a kterýž věda, že církev krví mučedníků týž i týž k úrodnosti zavlažována býti musí, život svůj (an by i tak když tehdyž sám u sebe zhasnouti musel) k té potřebě vynakládá, tak aby nejen života, ale i smrti své užitků po sobě zanechal? a kterýž s Epiktetem filozofem říká: Me Anytus et Melitus occidere sane possunt, laedere vero non possunt (totiž Anytus a Melitus zabiti mne mohou, ale uškoditi mi nemohou). Nebo co Pánu našemu nepřátelé uškodili, zahubivše jej? Pomohli mu tím k koruně slávy, církvi pak k věčnému vykoupení; a tak rovně činí, kdo oudy jeho mordují.

3. Bůh jak komu mnoho udělil síly, tak mnoho naň vzkládá.

Mezi tím že na ty, kteříž nejsilněji v Boha doufají vichřice přicházejí nejsilnější, to se podle moudrosti Boží děje, kterýž, jaké na koho břímě vzložiti umínil, k tomu jemu nejprv síly udělil; na mdlé pak méně vzkládá.

4. K slávě Boží to napomáhá.

A děje se všechno to pro slávu Boží, když tak často do těсна vohnání bývají, že jak jiní o nich, tak i oni sami o sobě již pochybují, jakž přepěkně s. Pavel k Korintským píše: Nechci (prý), bratří, abyste nevěděli o ssoužení našem, kteréž sme měli v Azii, že sme nad míru přetíženi byli a nad možnost, tak že sme již i o životu svém byli pochybili, nýbrž sami v sobě již sme byli usoudili, že nebylo lze než umřítí, a bychom nedoufali sami v sobě, ale v Bohu, jenž i mrtvé křísí; kterýž z takového zahynutí vytrhl nás i ještě vytrhuje, a doufáme, že ještě vytrhne etc. (2. Kor. 1, 8.) A protož nemohouť nepřátelé ani zamordovati ani dotknouti se bez vůle Boží; pakli by se dotkli, aneb i sehltili, ze všeho všudy vytrhnouti mocen jest.

5. Pán Bůh již zázraků nečiní.

Říká rozum: Pán Bůh již zázraků nečiní, z nebe nám nic nehází; chce-li kdo co mlti, starati se o to; chce-li nebezpečensví zniknouti, vyhýbati jemu musí; a k tomu všudy pilnosti, práce a veliké opatrnosti potřebí.

1. Aniž se jich hledati poroučí.

Odpověď: A kdož praví, aby v Bohu doufati zázraků hledati bylo? Ovšem žeť jest jiná v Bohu se dověřiti, a jiná z kamení chlebů čekati, a neb z věže dolů, maje schody, skákati. An Kristus na světě byv, všetečným a zatvrdilým k vůli zázraků činiti nechtěl (Mat. 12, 39), a měl by je nyní naší netrpělivosti k vůli činiti?

2. A sami jsme vinni, že nečiní.

Mezi tím, nedějí-li se zázrakové, kdo tím vinen? O učedlnících zjevně jest napsáno, že d'ábelství vyvrci nemohli pro nevěru svou; a o Nazaretských, že u nich Pán Ježíš žádného divu učiniti nemohl, také pro nevěru jejich (Mar. 6, 5). Sic Kristus slíbil, bude-li v nás víra, že stromy a hory z místa na místo přenáseti budeme (Mat. 17, 20). Co tedy, Kristu-li se již moci, či nám víry nedostává? Ach, Kristusť jest ten týž dnes i včera i na věky (Žid. 13, 8), ale my, my jsme bídní nedověrci, jak koli se honosíme věrou, zvláště tohoto věku. Věříme zajisté, kde nic proti rozumu nečelí; doufáme, kde nic nebezpečno není; milujeme, kdež žádný neuráží; dáváme, kde nic neubývá; povolujeme, kde se nám všechno líbí; trpíme, kde jinak nelze; patříme k Bohu, kde vidíme, že žádná jiná věc pomoci nechce a nemůž od nouze, a i to s rozpakováním. A má nám Bůh zázraky dělati? Dobrý, že tak neužitečných nádob naprosto nerozráží a nepotírá.

3. Mezi tím přece činí.

A však, nedějí-liž se předce zázrakové? aby pravé zůstalo, že nevěra naše věrnosti jeho nevyvrátí. Nejsou-liž zázrakové, že u prostřed mdloby lidské moc Boží se provodí? že hluší

slyší? že kulhaví chodí? že se malomocní čistí? že mrtví z mrtvých vstávají? a že se evangelium proti vůli všech pekelných bran předce zvěstuje? že se tyranům spíše mečů, provazů, ohňů, katů, nežli upřímným Božím služebníků horlivosti, svědcům spíše obmyslu a rozumu, nežli věrným křesťanům stálosti nedostává?

Příkladové to všech věků osvědčují, že snáze onino chytrostí vymyšlením a trápení uvozováním, nežli tito odrážením a snášením ustávají, tito vždycky stojíce pevně, onino vždycky hynouce bídě. Jakých víc zázraků hledáme?

Naposledy za všechny zázraky to jest, že Bůh milým svým dává sen (Žalm 127, 2), to jest působí, že v proudu a chumeli přerозličných pokušení jsouce, bezpečně sobě, však v Bohu počínají; a Pán Bůh i ve snách, co potřebí, při nich a za ně koná, bez jejich přílišného fresování nebezpečností od nich odháněje a věcí potřebných (jakž tomu oni ani nerozumějí častokrát) naháněje. Příklad Adama, Elizea, Davida, Jozefa, mudrců, Petra etc. a jiných to ukazuje. (Viz 1. Mojž. 2, 21. a 37, 15. 4. Král. 6, 14. Žalm 3, 6. 7. Mat. 2, v. 12. 13. Skutk. 12, 6.)

6. Jakž dělají, když se všechno proti rozumu děje?

Naposledy říká rozum: A jak pak dělají, když se všechno proti rozumu děje? když prostředkové ustupují? když se naděje tratí? když nikdež nic, nač by člověk spolehl, neviděti? když všechno naopak a naruby stojí? Když se všechno s jedním trhá a boří, jak tu pokojné mysli býti?

Odpověď: Dáti Bohu čest, že on něčemu víc než my rozumí, a tak věřiti proti rozumu a nadáti se proti naději.

Odpověď: Pravda jest, že, co se s námi děje, mnoho se proti rozumu děje; proto že Pán Bůh ne podle našeho, než podle svého rozumu všechno řídí; an jeho myšlení od našich jak nebe od země vzdálené jsou. Rozum náš, ač se sobě nemálo líbí a často se tak vynáší, že se moudrosti Boží naproti staví, a skutky jeho po něm mistruje; a však kdyby Bůh podle našeho rozumu svět řídit měl, tisíckrát by v něm divnější ještě směsice byla, nežli jest; proto že všickni, co jich pod nebem, spletkové z lidského rozumu rostou, a moudrost Boží v samém jich rozpletání a pořádání divnou práci má. Viděl Ezechiel předivná onano kola: kterak spojena sic, a však různě se rozcházející byla, zhůru i dolů sebou zmítala, vnitř i zevnitř vinula a kroutila. Viděl i zvířata vedlé nich, viděl i ducha všemohoucnosti Boží v nich je řídícího. A však tak viděl, že (což z vypsání jeho patrné jest) nerozuměl, nic méně na tvář padna dal Bohu čest. Takt' by i nám slušelo, abychom, čemu v skutcích Božích nerozumíme (vědouc sic, že všechno, co se děje, skutkové jeho jsou), toho se děsili, a však v to se rozumem nemísili. Bůh zajisté, kam vede a měří, ne vždycky oznamuje; aniž přímou vždycky cestou, ale častěji skrze

zápolí a okliky, často právě nazpět kráčí. Ale tu ať umlkne všetečnost naše a přímějších cest, než se Bohu líbí, nehledá, poněvadž Bohu i v kolo zatočená lina dosti přímá jest. My se sobě někdy zdáme blouditi, a my nejpříměji jdeme, státi, a my běžíme, zpátkem jíti, a my se k cíli přibližujeme, padati, a my vstáváme. Mnozí skrze žaláře k koruně jdou cestou neobyčejnou, skrze ochuzení k bohatství, skrze potupu k slávě. Co by rozum Jozefovu prodání, Mojžíšovu na řeku vyvržení, Saulovu oslic hledání, Davidovu tolikoletému utíkání, Námanovu malomocenství, Manassesovu do želez se dostání, Achiorovu Holofernovi v nemilost upadnutí etc. říkal? A však těmi hle! cestami Pán Bůh kam vedl? Naproti tomu jakž by sobě rozum prvního světa zvůle, Goliášovy síly, Absolonovy krásy, Amanovy slávy, Adonibezekových vítězství, Achitofelovy moudrosti etc. neliboval? A však hle! kam ti všickni skrze to vyšli? Protož přestaň, člověče, a všecku věc poruč Bohu, kterýž nad všecku rozumu tvého pochopitedlnost moudře všecky, i své i tvé i jiných věcí již spořádal, kteréž, jak sobě poručeno mají, tak půjdou, k vůli pak rozumu tvého nepůjdou. Dej Bohu čest, že on něčemu víc rozumí, než ty.

Nebo moudrost skryta jest před očima všelikého živého; Bůh sám rozumí cestě její, a on toliko ví místo její. Člověku pak řekl: Aj, moudrost tvá báti se Pána! a rozumnost tvá odstoupiti od zlého (Job 28, 21. 23. 28).

Kap. XII.

O povinnostech a znameních Bohu cele oddaných srdcí.

Jak v jiných pobožnosti částkách ráda marnost naše faleš provodí a místo pravdy pokrytství staví, tak i v tom Bohu se odevzdání. Přibližujeme se nejednou rty k Bohu, a srdce vzdálené zůstává; pakli přistupuje i ono k Bohu, nevstupuje však; proto že se sebe drží a pustiti se sebe a tvorů nechce. Ale tím koho sklamáváme? Boha jistě nic; kterýž sám v sobě zůstává tím, čímž jest, neproměnně, buď že v něm který tvor odpočívá neb nic; ale sami sebe pokoje toho, kteréhóž se vnitř v Bohu požívá, se zbavující. Protož každému jest v tom se opatřiti, aby v pravdě Boží celý byl, nic z sebe sobě, ovšem jiným tvorům nenechávaje.

Znamení neomylná resignovaných jsou tato.

Za kterouž příčinou nyní, jaký způsob právě Bohu oddaných bývá, pohledíme, aby to i za znamení, podlé nichž by se rozsuzoval, i za zrcadlo povinností, v nichž by se cvičil, jeden každý míti mohl.

1. Ustavičné se s Bohem obírání.

Předně tedy takový Boží člověk více jest v nebi, než na zemi, více s Bohem, než s lidmi. Přebývá sic v těle a v světě, ale poněvadž se ani v jednom, ani v druhém nekochá, nelpí tu. V těle zajisté přebývá, jako v propůjčené sobě na čas chaloupce; v níž aby do vůle Boží pokojně pobýti mohl, šetří jí sobě, opravuje, látá, podpírá, přikrývá; vše ku potřebě, nic k zbytečnosti. V světě pak bydlí jako na bojovišti, na němž od Boha postaven jest; vždycky se, odkad kde jaký outok přichází, ohlédaje, udatně sobě před d'áblem a jinými nepřátely (ne těla a pohodlí jeho, než hradu svědomí háje a bráně) počíná. Ale vlastní, domácí, milý jeho byt v nebi jest, kdež měšťanství své a poklady své má. Toť jest, což David mluví: Já, Bože můj, vždycky s tebou jsem; proto žes mne ujal za mou pravici. Kohož bych měl kromě tebe na nebi? a na zemi kromě tebe v žádném líbosti nemám. Byť pak i tělo i srdce mé zhynulo, ty však jsi díl můj až na věky (Žalm 73, 23).

2. Gruntu pravdy při všem šetření.

Druhé, o to jest zvláštní a přední péče, aby vůli Boží a řádu spravedlnosti při všech věcech vyrozumíval, aby, čeho se bez uchylování držeti, věděl. Nemůž zajisté trpěti, aby se věci a řeči jeho na nejistotách (to jest na domnění, neb cizí zprávě, neb nějaké vášni, své neb cizí, neb na zvyku) zakládaly, jakž sic vůbec v světě bývá; ale on jde všudy na grunt, aby, co při každé věci Boží neb lidská spravedlnost, co přirozený řád, co jeho povinnost, co svědomí, co zákon lásky s sebou nese neb nenese, věděl a viděl a podlé toho postupoval. Kterýž grunt pravdy při každé věci (jak daleko nedokonalost lidská dopouští) máje, stojí na něm, aniž z něho k vůli všeho světa buď odporům, buď lákáním vystupuje. A tak na skále všudy staví, nikdež na písku, a pravda všech jeho skutků, slov i myšlení pavézou jest. To jest, čehož sobě žádá David: Dej mi, Hospodine, ať chodím v pravdě tvé, a poučuj mne (Žalm 40, 12). Item: Milosrdenství a pravda ať mne ostříhají (Žalm 40, 12). To jest, čehož po dnes příklad při nejedněch svatých, Bohu cele oddaných srdcích vidíme.

3. Samým Bohem a svědomím se vázání.

Takový tedy nedělá sobě zákona ani sám z sebe, ani ovšem z jiných, aby jim neb sobě k líbosti něco činil neb nečinil; než toliko se Bohem svým a jeho vůlí váže a líbiti se žádnému nehledá, než samému Bohu; proto že ví, že jemu toliko na něm samém záleží. Ne že by z úmysla na lidi nedbal a jimi zhrdal (neboť toho Kristova tichost a pokora s sebou nenese); nýbrž zjevně poroučí, aby se každý bližnímu líbiti hleděl k dobrému pro vzdělání (Řím. 15, 2). A svatý Pavel o sobě praví, že se všechněm líbiti usiloval (1. Kor. 10, 33); ale že, když se lidem zachovati ve všem nemůž (jakož nemůž žádný), tím se neváže, ovšem nekormoutí; na

Bohu a jeho lásce dosti maje. Vidí zajisté dobře svět, že jest všecken zmotaný, jednomu se líbí to, jinému jiné, nýbrž jednomu a témuž jedná to, jedná ono; načez on pozor dává, aby všechněm uhověl, nemá kdy, aniž mu jest možné tisíc forem na se bráti. Jednu tedy Kristovu na se vezma, jenž jest sprostnost a upřímnost, kráčí v ní přímo, všechněm na odivu, nehledě, co se nelíbí světu, než co se líbí Bohu; a to čině dosti má. Nebo komu slunce svítí, nemá, proč by sobě hvězd neb pochodní hledal; a komu milost Boží přítomná jest, proč by se na lidi, angely, ďábly ohlédal? To jest, což dí apoštol: Kdy bych se ještě lidem líbiti hleděl, Kristů služebník bych nebyl (Gal. 1, 10). A opět: Mně za nejmenší věc jest, abych od vás souzen byl, a neb od lidského soudu (1. Kor. 4, 3). On tedy lidí nechaje, na Boha jen bedlivý pozor má, aby, kam jej buď slovem, neb sic řízením svým vede, tam šel, a co poroučí, to činil, na nic víc nemysle, jako aby byl k vůli pánu svému. Protož, kde Bůh mluví, tu on poslouchá, kde mlčí, pozoruje; sám také, kde Bůh poroučí, mluví, kde neporoučí, mlčí. Volá-li kam a předchází, jde, nevolá-li a nepředchází-li, nejde, zastaví-li se, stane i on; žene-li ho zpět, jde zpět, dává-li mu co, bere, bere-li, vrací zas, vede-li jej k boji, bojuje, káže-li utíkati, utíká. Živ jest, dokud mu života nechává; umírá, když umřítí poroučí. A tak k návěští Božímu všechno čině, zplývá u vůli Boží a o žádný břeh nebezpečný nezavadí a se neurazí.

4. Ke všelike vůli Boží hotovost.

Čtvrté, nevybírám sobě nic, jak by ho Pán Bůh vésti měl, a co jemu dáti neb nedati, co vzíti neb nevzítí; kam a k čemu obrátiti neb neobrátní; než říká: Teď jsem, Pane Bože můj! Poruč, co chceš, nalož se mnou, jak chceš, jen ke všemu, což se ti líbí, posilni. A toť jest zde naše dokonalost, ke všelike Boží vůli vždycky pohotově státi, tak poslušně odporné, jak libé věci z ruky jeho přijímá, a tak spěšnu býti k obnažení a nastavení hřbetu trescícímu, jak hbití býváme k roztažení ruky dávajícímu. A toť jest, což David dí: Podlé rady své ved' mne, a potom v slávu přijmeš mne (Žalm 73, 24), totiž kudykoli mne chceš vésti, nic nedbám, když jen k slávě své věčné povedeš.

5. Zevnitřních dobrých věcí nežádání.

Nýbrž (páté) o věci zevnitřní dobré nestojí; proto že se jich bojí. A to pro příčiny tři, jmenovitě, že 1. marné, 2. pracné, a 3. nebezpečné jest užívání jich.

Marné proto, že (jakž Šalomoun dí) nenasytí se oko hleděním ani ucho slyšením; totiž kdo se po věcech světa pouští, ten nikdy a nikde, na čem by se stavěl, nenalézá. Hladovitáť jest mysl lidská a nesyty oči, že statku, peněz, slávy, lahůdek, umění a knih, a po čem sic kdo dychtí, nikdy se nahltať nemůže; čím kdo víc má, tím se mu víc chce, jako vodnotedlný, čím víc pije a do sebe leje, tím více žízni. Aniž rozuměti chtějí lidé, že se ta žíznivost naše ne přidáváním,

než ujímáním hasí; rovně jako oheň ne dříví přiřazováním, než ubíráním uhašen býti může. Mimo to pravdivě se zpívá, že cožkoli zamiluješ, žalosti proto pojměješ více nežli utěšení, jsou toho jistá zkušená.

Statek co jest?

Nebo zamiluješ-li kdo statek, ten nic není než hledajícím ho práce a nebezpečností, majícím zaměstnání a starost, stracujícím bolest a zoufání. Jest lep očí, smola srdce, osídlo duše, břímě těla, zrádce a kat pána svého.

Sláva co?

Zamiluješ-li slávu, aby mezi jinými přední neb sic slovoutný byl, co to jest než závidi podnět, lidského jazyka terč, lehká pára, nebezpečná spara, a přihodí-li se co lidského, tím větší hanba a smích?

Rozkoše co?

Zamiluješ-li rozkoše, aby sobě v nich povoloval, co to bude než sladká hořkost, omeděný jed, veselé bláznovství, rez mysli, hrob duše, nákaza těla, nástraha summou všeho zlého, jejíž konec vždycky jest pykání, hanba a zhouba.

Moudrost co? Zamiluješ-li moudrost světskou a umění hluboká, co ta jsou než přezmotaný labyrint, mozku mučírna, past mysli, zisk práce nezaplacující? Mezi tím základ pýchy, závidi, různice a mnohých neřádů.

Přízeň lidská co?

Zakocháš-li se v přízni vyšších, co to než dubnové počasí? Jedné nešťastné příhody vicher to potěšení tobě rozmetati, jedno neopatrně vypuštěné slovo hořce opeřiti můž. Po štítech městských se prochází, a hlíněný hrnec s měděným pohrává, kdo tovaryši s silnějším, dí Sírach. Protož Bohu odevzdaný člověk k těm věcem nechvátá, nýbrž s Davidem věci nad potřebu vyšších se vystříhá, na skrovničkém Božím opatřeníčku, jako dítě ostavené, rád přestáváje (Žalm 131). Nýbrž s Agurem, aby ho zbytečností zachoval a jen potřebu jemu dával, se modlí (Přisl. 30, 8).

6. K utrpným otrlost.

Naproti tomu ne tak se věci útrpných, jako lidé světští štítí; buď zdaleka se jich lekaje, proto že ví, že jich naň Bůh, leč k jeho dobrému nedopustí; buď z blízka nad nimi se troudě, proto že ví, že když v tom pocvičen bude, rozkošné se ovoce spravedlnosti zjeví (Žid. 12, 11). Trpí tedy, což Bůh vzkládá, všecko, odkud pak koli co přichází; a trpí dobromyslně, proto že právě trpělivý není, kdo sobě v kříži vybírá a jen, co se mu vidí, a pokud se vidí, a od koho se vidí, trpí. Musí se mysl v Bohu zatvrditi, aby jemu ku poctivosti všecko, co zslá, přijímala; proto

že pokoj náš, kterýž v Bohu máme, v pokojném raději bíd snášení, nežli jich necítění záleží. Kdo lépe umí trpěti, ten má lepší pokoj. Nebo to jest člověk, kterýž na zemi ráj nalezl; čím kdo pokorněji trpí, tím jest patrnější svůj vítěz, světa pán, Kristů přítel, dědic nebe. Nebo tak Kristus pokoje hledati a jej stíhati učil, bijícímu tváře nasazováním, beroucímu sukni i pláště necháváním, nutícímu jíti míli i druhé přidáváním, nepřátel milováním, nenávistníkům dobře činěním a za protivníky se modlením (Mat. 5, 39).

7. V pokušení stálost.

Tak kdo opravdově Krista obleče, nepohnutelný jest v každém pokušení. Nebo věda on, že Bůh jest, kterýž ho skrze ty těsnosti vede, jde mu přímo, bez ohlédání a kroucení se. Co svět volá, křičí, hrozí, slibuje, bije, hladí, laje, prosí, nic na něm ani vyprositi, ani vystrašiti, ani vytlouci nemůže. Nemožné by se zdálo, aby takoví byli, kdyby nebyli, a svět sám na zatvrdilost kacířskou naříkaje, svědectví tomu nedával.

A toť jest teprv právě křesťanská stálost, ani vodě, ani ohni neustupovati. Ale kams od nás odešla, křesťanská udatnosti? Obyčejně sobě co první Kristovi učedníci počínáme. Janů a Jakubů dosti jest, kteříž s Kristem sic v království seděti hotovi jsou a zakazují se; ale když se jim hořkého pití kalich ukáže, choulí se a toulí, rdí a pýří, coufají. Pakli pro hanbu a z obyčeje pití slibují, když přichází, že jim Pán připije, prchají v kout. Jiní podobně všickni Pána se až do lámání chleba přidržejí: jeden ochotně slouží, druhý, co potřeba, kupuje, třetí mu v lůnu odpočívá, čtvrtý, že ho neopustí, přísahá; jiní: Zdali já? zdali já? ptají se. Mezi tím, když se jímání, vázání, plvání, mrskání, na kříži roztahování začíná, tu se všickni tratí, různě prchají, Boží prudkosti se diví, že se toho nenadáli, říkají, nad hněvem Božím pláčí a kvílí. Co tu u příčině, jediné že srdce ustavené a Bohu cele odevzdané nebylo? A že, když řekli: Aj, my opustili sme všecko a šli sme za tebou (Mat. 19, 27), více domnění a chlouby než pravdy bylo. A tu jest obraz všech nás. Také my tak od Krista se učiti a jho jeho na se bráti umíme, ústy totiž. Když zajisté nás Kristus tiché, pokorné, poslušné, pracovité, ukřižované (neboť v kříži musíme přiúčastnění k němu býti) plačící a kvílící míti chce, my ve všecko se uvolujeme. Ale jak? Pokorní chceme býti, však bez potupy; chudí bez nedostatku; poslušní bez zahanbování; pracovití bez potu; trpělívi bez útrpnosti; a tak kříž míti bez křižování, pláč bez slz, zámutek bez bolesti. Ale co pak naposledy všecko to bude? Larva a barva bez pravdy. Protož, poněvadž my se pravdivě od něho neučíme, také v něm pravdivě odpočinutí nenalzáme; a když se ho nedržíme celým srdcem, také se pokoj jeho nedrží cele srdcí našich. Usmyslmež sobě.

Osmá ctnost jest udatnost a neb smělost jejich v Bohu, že, kam Bůh káže, by do ohně a neb do vody bylo, jdou bez hrubého rozpakování. A proč by nešli, za Bohem i jdouc? Jemuž poněvadž se věčným právem oddali, vědí, že v jeho stráži jsou věčně. A poněvadž všemohoucí jest ten, jehož ruka je přistírá, vědí, že všickni živlové i propast raději Bohu a jim ustupovati musejí, nežli aby se jim a spasení jejich co odporného přihoditi mohlo. Nechí se ohně, meče, vody, smrti leká, kdo Pána ohněm, mečem, vodou, smrtí vládnoucího nezná a nemá. Ale komu ten pavézou býti se zakázal, toho nepřátelé děsiti na darmo se pokoušejí. A toť jest naše, kdož Kristovi jsme, nad svět větší potěšení. Nech ať všech propastí větrové vějí, co nám do toho! Ten, kterýž větrům a moři rozkazuje, s námi jest, ačkoli časem dříme (Mat. 8, 26). Nech se před námi hlubina otvírá, a Farao náš do ní žene, což na tom? Archa smlouvy jde před námi, a sloup horlivé milosti jeho za námi (2. Mojž. 14). Nech nás obklíčí vojska a ssouží vůkol, což na tom? Těch, kteříž s námi jsou, více jest, nežli těch, kteříž proti nám (4. Král. 6, 16). Proč bych s Petrem, když Pán káže, po moři nechodil? Víím, že neotonu (Mat. 14, 28). Nýbrž proč bych s Jonášem ke dnu moře, když to Pán míti chce, neletěl? Víím, že opatřiti to, abych nezahynul, mocen jest (Jonáš 2, a 3). Proč bych se třmi mládenci do ohně a peci nešel, když dobrou Boha svého při mám? Víím, že vytrhnouti mne mocen jest, a byt' i nechtěl vytrhnouti, učiniti však já povinen jsem (Dan. 3, 17). Proč bych se jámy lvů bál, když angel Hospodinů, kterýž lvům ústa zavázati můž, se mnou jest? (Dan. 6, 22.) Proč bych do díry bazališkovy sáhnouti, a neb s šelmou zápasiti, kde Bůh můj a povinnost má káže, se ostýchal? (Izai. 11, 8. 1. Kor. 15, 32.) Proč bych sobě s Petrem kládou noh sevřítí nedal? Proč bych proto předce nespál? Zdaž Bůh můj angela mne k vysvobození nemá? (Skutk. 12, 6.) Summou, co mi učiní Saul? Co Achab? Co Jezabel? Co Antioch? Co Néro? Však ne oni, než Stvořitel můj, vytkl cíle životu mému, jichž ani já sám nepřekročím, ani mi jich žádný neujme a nepřidá; v jeho, ne v jejich rukou dýchání mé jest; kdo mi bez vůle jeho vlas hlavy mé skříví? (Mat. 10, 30.)

Ale ó nevěrní! ó nevčasné choulostivosti naší! kteříž na Boží poručení hotovi jsme sic lidem na oči jíti, ale kdyby nehrozili; do vody se pustiti, ale kdyby hluboká nebyla; skrz oheň proskočiti, ale kdyby nám kdo, že pálit nebude, a že oстоjíme, zaručil! Tak bez výminek nikdež nic Bohu nepouštíme. Ach nerozum! Člověku někdy dobrému na holé slovo ledcos věříme; Bohu pak, kterýž nejlepší a sama pravda jest, ani na mnohé mnohými přísahami a mnohými příklady stvrzené zámluvy věřiti nechceme, leč by nám při každé věci znovu z nebe sliboval a přísahal. Uchovej, ó Bože, převrácenosti takové a dej důvěrné k sobě srdce,

abychom prostě na tvé slovo za tebou skrz oheň a vodu šli, k životu-li se to či k smrti vyjítí má, nic tvého soudu nepředchvacující.

9. Se Pánem Bohem i s bližními vždycky spokojen jest.

Vedlé toho člověk takový vždycky jest se Pánem Bohem spokojen, jakkoli s ním neb jiným nakládá, nic mu v jeho soudy nevkračuje. Má-li co darů Božích, ku pohodlí a ozdobě těla neb myslí sobě přidaných, kochá se v nich, jako v Božích dařích, a Pána Boha chválí. Pakli nemá, což by sic rád měl, věří, že mu toho Pán Bůh proto nedal, že potřeba není. Stojí zajisté silně na tom, že cokoli ochránce jeho k dobrému jeho býti zná, tím ho ani v nejmenším neobmešká. Dává-li co jiným, jeho mina, tak o tom smýšlí, že oni toho jsou hodnější. Pakli nehodným dává, že tudy buď dobrotivostí svou získati je a přemoci chce, a neb že to pro jich tím oddělení, a třeba na osvědčení a hroznější potom odsouzení činí; protože nezávidí, sám tudy nějakého nepohodlí a nebezpečství zproštěn jsa. Jako ani se nehnevá, když ho Bůh metlami svými stěžuje, ve všem vůli Boží za svatou, sebe za hříšného a i té kázně nehodného uznává, a ne svým rozumem, než Boží prozítkností věcí svých váže a měře.

S lidmi také, cokoli činí, spokojen jest věda, že Bůh jest, jemuž stojíme a padáme všickni, a kterýž sám toliko všech nás i činy i úmysly zná. Dobrého člověka jest znamení, dobře všecko vykládati; a láska Kristova bližního raději u sebe i u jiných vylouvatí nežli omlouvatí, přikrývatí než odkrývatí, litovati než vysmívati, učiti než týrati poručí; aniž se na koho umí hněvati, leč sama na sebe. Mnoho prospěl, kdo soudu o bližním v zavěšení nechává se naučil. Nebo jakož nepokojné a pyšné mysli jest znamení, na všecky sobě soud osobovati: tak spořádaného srdce povaha jest, míjeti a raději svíjeti, nežli všecko zdvíhati, rozvíjeti, přetloukati. Aniž na tom co škoduje člověk, když, co k němu nepřináleží, to mívá a tomu, kterýž všecko vidí a soudí, aby viděl a soudil, nechává. K tomu, maje s sebou a s Bohem činiti, nemá kdy (leč by jemu dle povinnosti něco náleželo) k jiným dohlédati; proto že čím lépe člověk v sobě sám se zdržovati umí, tím snáze nábožnost v srdci obhájí; a čím více z sebe k jiným vybíhá, tím snáze mysli nábožnost roztrousí.

10. V skrocování těla pilnost.

Protož raději člověk resignovaný s sebou pracuje sám, aby se sebe zmocnil a těla svého cele pánem byl. Bídne zajisté tělo i v Bohu oddaných těžce na to, k čemu se v Adamovi navnadilo, zapomenouti můž; tytýž se k marnostem a káleninám svým navrácí, a není-li na ně tvrdé nějaké kázně a uzdy, tak se v bůjnosti vzmáhá, že duch mdlíti a hasnouti musí.

K čemuž Bohu oddaný člověk přijíti dáti nechtěje, cvičí tělo, aby nepanovalo, než sloužilo, nerozkazovalo, než poslouchalo; ne to jemu, což ono chce, ale co potřeba káže a svědomí

dopouští, pouštěje a dávaje. V čemž dobře prospívati za víc sobě pobožný člověk pokládá, než království podmaňovati; míti totiž tělo krotké a Boží vůli poddané, pro něž by se pomst Božích báti třeba nebylo. Dejž Bůh, abychom všickni páni činů svých a mocní vladaři těla svého byli, aby všechno pod námi bylo, i to tělo; nad námi pak nic kromě Boha, milostivého našeho Stvořitele.

11. Tichost a mlčelivost.

Jest i mlčelivý, krotce a tiše svou věc vedoucí. Nebo že nehledá než Bohu se líbiti, nemá, proč by se příliš k lidem vinul, neb se lísal, neb jim tajnosti své vyjevoval. Svět tu povahu má, že se domnívá nic nemíti a nerozuměti, jestli že o tom všickni nevědí; protož chloubám konce není. Tento pak za vyzrazené drží poklady své, jestliže o nich jiní vědí. A sic čeho by u lidí hledal? Rady? Častěji člověku od člověka že bývá zrada, ví. Dobrého zdání? Zdání v pravdě snu podobné že všechna prozřetelnost lidská jest, rozumí. Mlčelivosti? Když on chce, aby čeho jiní nevěděli, mlčí sám nejdřív, a co nebezpečného má, žádnému nepraví. Ale Bůh jest, Bůh sám, jehož za svého vnitřního svědka, za svého důvěrného zpovědníka, za svou tajnou radu při všem všudy užívá; od něhož ví, že i v tajnostech svých zachován bude, i rady věrně užívá, kteráž jemu (ne podle zdání, než podle neproměnitelné moudrosti) v každém bezcestí cesty ukázáním bude.

12. Boha milování.

Rád sic pobožný člověk i s jinými mluví o věcech svých i jiných, a však toliko pokorně a toliko pro vzdělání.

Boha pak takový člověk, jakožto slitovníka, ochránci a otce svého nejmilejšího a jediného obzvláště miluje, a miluje ho velikým milováním; totiž ze všech vnitřností srdce svého, a to samého, a to stále, a to darmo, ne pro mzdu; nejen když lahodí a potěšením krmí, ale když všechno hořkne. Ví zajisté, že milost bez bolesti nebývá; a sladkostí svých že Pán Bůh v životě tomto bez hořkosti nerozdává. Jakož v pravdě, kdo toliko pro svůj zisk a užitek miluje, nájemník a ne milovník jest. Láska Boží čistá, postranností nějakou nenapravněná býti musí. Duše tedy v Bohu vnitř m pohřížená, buď že jí zevnitř sladko neb hořko, buď že se v nebi neb pekle vidí, bez přítrže láskou k Bohu plápolá. Nýbrž láskou k Bohu se rozplývá, ničeho odtud nečekající, v tom se toliko kochající, že jí Boha znáti a jemu sloužiti dáno. Boha, pravím, jemuž všickni tvorové sloužiti povinni, sloužiti však, pro nevypravitedlnou velebnost, i angelé nehodni; a jemuž v nejposlednějším třeba řadu sloužiti více jest, než všeho světa slávu pospolu míti.

13. V věcech toliko věčných se kochání

Z toho jde poslední toto, což v oné písni zpíváme, že nic jím, což časné, nevoní, než což budoucí věčné (1. 20). A to proto, že poznává a jasně vidí, že cokoli tu pod nebem jest, pomíjející jest; i nejslavnější a nejpotěšenější všecko, povyskytnuc se, odchází, mívá, mizí jako plynoucí voda. Což by tedy sobě tu sliboval, kdež vidí, že se ho stále nic držeti nechce? Ba kdež sám on, leč na chvílku, potrvati nemůž? A zase čeho by se tu bál, kdež každý strach jen jako blesk mívá, odkudž mu k vyskočení každého okámžení naděje jest? Nic, nic člověk takový ani fresování, ani toužení hodného nevidí, kdekoli věčnosti nevidí. Ale věčnost, sama ta neskonalá věčnost jemu se hodná zdá, na niž by myslil, o níž by pracoval, jejíž by radost oželením zdejších radostí a muky podnikáním zdejších muk vykupoval. A to čině, kdykoli smrt potluče, a časný tento život bořiti se s ním počne, rád: Měj se dobře, světe, řekna, odtud se ubírá a do věčnosti vkračuje. Blahoslavený, kdo po těch stupních jde, tak z světa vyjde.

Kap. XIII.

O prostředcích k zachování se v centrum milosrdenství Božího.

Pravěť jest, což žalm dí: Hospodin svatých svých nikdy neopouští, na věky v stráži jeho budou (Žalm 37, 28); však tak, jestli že i my také neopouštíme Hospodina a z stráže jeho nevybíháme; tak aby, jak jím nezchází, tak ani námi nezcházelo. Sic Boží řeč jest: Poněvadž ste vy mne opustili, i já opustím vás (2. Par. 12, 5. a 24, 20).

Strážní srdce našeho tři.

Největší tedy naše na všem světě péče býti má, abychom jednou se Bohu oddavše, Boží byli a zůstávali, ničímž se z centrum milosrdenství Božího, v němž sme se usadili, vysaditi nedajíce. Jsou pak k tomu tři strážní: Bedlivost, pokora a modlitby.

Bedlivost. Proč jí potřebí?

Bedlivosti potřebí, proto že jsme my přenáravně nestálé a vrtkavé stvoření; a nenávistník náš ďábel, dnem i nocí obcházeje, na nic nemyslí, než aby nás z centrum našeho buď vyraziti neb vylouditi mohl. Jemuž odpírejte, silni jsouce u víře, dí Duch svatý (1. Petr. 5, 9). Darmoť jest spáti, darmo i dřímati, když nepřítel polem leží, když zálohy strojí, když lermo dělá, když šturmuje. A v tomť jest divná Boží moudrost, že slibiv nás před ďáblem hájiti, přístupu však k nám jemu volného nechává i moci proti nám dosti mnoho propůjčuje. Ale tím co, než abychom se bedlivě a jadrně měli, obmýšlí? Nebo jakož nechtěla moudrost Boží, aby milost

jeho a nebeské rozkoše lidských zásluh mzda byly; tak zase konečně nechce, aby lenosti a rozmařilosti mzda byly.

A v čem záleží?

Darmo dává, což dává svatým svým, však aby sobě před škůdci toho pilně hájili, chce. Byl kdo s Pavlem až do třetího nebe vtržen byl, protoť ho však Pán od pokušení osvobozeného a nebezpečeného míti nechce. Já jemu ukáži, dí Pán, jak mnoho trpěti musí pro jméno mé (Skutk. 9, 16). Hle! trpěti musí, koho za zvláštního služebníka přijímá Pán. Trpěti pak ne jako špalek musí, ale v bdění, v postech, v dlouhočekání, skrze oděnění spravedlnosti, na pravo i na levo (2. Kor. 6, 5. 7), to jest, jakž na sobě příklad dává apoštol, nepočítati sobě, jako by již v nebi byl, ale snažně běžeti a hleděti, aby odstrčen nebyl. (Viz Filip. 3, 12. 1. Kor. 9, 24 etc.) Pakli by kdy v horlivosti své a živosti pozdřímá, protrhnouti se zas, aby do konce neusnul; a to obnovováním se v úmysle, třeba každodenním, že nechce sám svůj býti, než Boží, by pak proto vlastní rozum a neb vůle, neb třeba tělo s duší rozskočiti se chtělo a mělo. Mezi tím státi pilně ke všelikému Božímu, v církvi nařízenému řádu, neopouštěti žádných nařízených prostředků a pomoci, konati skutečně všeliké k Bohu i lidem povinnosti a svědomi svého sobě, pokud nejvýš možné, nevinně ostříhati.

2. Pokora; proč jí třeba a v čem?

A však potřebí tu hluboké pokory, aby člověk svým mocem nic nepřipisoval, než sebe za prach a popel k rozdmýchání snadný a schopný držel.

Vím, Hospodine (říkej s Jeremiášem každý), že není v moci člověka cesta jeho, ani v moci toho, kterýž chodí, aby spravoval krok svůj (Jer. 10, 23). Proto že marnost jest všeliký člověk, jakkoli pevně stojící (Žalm 39, 6), sám z sebe ku pádu letící, jako stěna navážená (Žalm 62, 4). Byl tedy kdo angelské dary neb dokonalost jiným se míti zdál, sám sebe za nic klásti povinen jest; proto že v pravdě hříšník jest, nehodný té milosti, kterouž má, a ji mnohým v sobě způsobem zanečišťující; tak že by hodně proto, kdyby Bůh chtěl, zatracen býti mohl. A tak mu nic nezůstane, proč by se honosil; mnoho pak, proč by se styděl a pýřil, bál a lekal. A v tomť smyslu dí Šalomoun: Blahoslavený, kdo se strachuje vždycky (Přisl. 28, 14). Proto že mdlejší jest každý člověk, nežli se to pověditi můž, aniž div, že padáme všickni; ale div, že se do konce až do hlubiny propasti od tváři Boží nepropadáme. Ale toť působí milost Boží nám přítomná; kteréž však žádnému z dluhu povinen není, nýbrž udílí ji, komu chce; jiným pak říká: Co tobě do toho! zdali mně v mém nesluší činiti, což chci? (Mat. 20, 15.) Nebo kdo jemu radil? kdo jemu prvé co dal, aby povinen byl odpláceti jemu? (Řím. 11, 35.) Protož Job o

svých trápeních a mdlobě své i nehodnosti mluvč, řekl: Bych i spravedliv byl, nebudu mu odpovídati; raději před ním, soudcem svým, kořiti se budu (Job 9, 15).

Kdo pokoru opouští, hned klesá.

Jsou někteří, ješto své pro Boha vynaložené práce a vystálá nebezpečnost nad příliš váží, jako učedníci (Mat. 19, 27.); a neb sobě o své síle na potom mnoho slibují, jako David (Žalm 30, 7), a neb aspoň v svém dobrém úmyslu sobě se vysoce zalibují, jako Petr (Jan 13, 38), a neb vysokých tajemství zjevení (z připisování sobě čehosi nad jiné) od Boha žádají, jako Ezdráš (4. Ezdr. 4, 4). Ale takoví všickni z Božího dopuštění klesají, pobluzují, v trápení a žalost přicházejí; jakž se mnohým svatým bez počtukrát stalo. A to se děje proto, aby k svým nestatečností s pláčem se přiznávali, na potom pak nejinak než s bázní spasení své konati se učili. Nebo Bůh trpěti nemůž, aby se před ním chlubilo které tělo (1. Kor. 10, 12). Protož Ducha Božího rada jest: Kdo se domnívá, že stojí, hleď, aby nepadl (2. Kor. 10, 22). Item: Nebudiž vysokomyslný, ale boj se (Řím. 11, 20). Proto že se Bůh pyšným protiví, ale pokorným svou milost dává (1. Petr 5, 5).

3. Modlitby; a proč jich potřebí.

Naposledy potřebí jest ustavičných k Bohu modliteb. Nebo poněvadž jsme jen bídní žebráci, nic, než co nám Bůh poskytne, nemající, nemáme se ani styděti, ani léniti vždycky u dveří milosrdenství jeho státi a tlouci, ruce zpínati a prositi, na tvářech ležeti a čekati. Sic bez toho naše věci hned nám mdlejí a mizejí. Příklad toho sami na sobě v užívání nebeského světla máme. Slunce zajisté (kteréž k tomu jest stvořeno, aby od něho život náš osvěcován a zahříván byl), když nám před očima v jasnosti své stojí, tehdaž v plném jeho blesku vesele chodíme. Ale když se mezi ně a nás oblak vloží, hned jsme v stínu. Ovšem když ho měsíc podejda (ješto sic i on světlem býti chce), na místo slunce se postaví, hned se zatmění udělá, ne slunci sic, než očím našim. A nade všecko když se mezi nás a slunce ta hustá a tmavá země dostane (což v noci bývá), tu mrákoty do konce nás přikvačují. Tak jest rovně strany Boha a nás. Jest-li nám Bůh vždycky před očima, a my modlitbami a doufáním k němu patříme, dobře stojí věci naše; proto že tehdaž jasná záře obličejů jeho nám svítí. Pakli kdy oblak zapomenutí podchází, a neb jiní cizí prostředkové místo Boha na oči nám jdou; a ovšem jestliže zemská zhovadilost dokonce nás od Boha odvrátí, tu hned bludů a hříchů mrákoty a temnosti, trápení a bíd, těžkosti a tesknosti nás obkličují.

Příkladové.

A ta jest příčina, že Kristus vždycky se modliti i slovem učil i toho na sobě příklad dával (Luk. 18, 19); ta, že Mojžíš v každé příčině do stánku vcházel a s Bohem radu bral; ta, že

David vždycky v každé své veselé i zarmoucené příhodě k Bohu se obracel, a v každém nočním probuzení hned se s Bohem obíral (Žalm 25, 15. a 139, 18). Musí zajisté z nebe hledána býti moudrost, kteráž by nám přítomná jsuc, řídila nás; poněvadž sic bez toho bídna jsou naše smrtedlná přemýšlování, a důmyslové naši nebezpeční (Sap. 9, 10). Jozue s staršími Izraelskými když se úst Hospodinových (z strany Gabaonitských) dotázati pominuli, zbloudili (Joz. 9). David, když v pokoji jsa v nábožnosti oblevil, přenebezpečně padl (2. Král. 11). Judas Machabejský, kdykoli s nepřátely bitvu svěsti měl, vždycky se nejprv horlivě modlil, Bohu poroučel a zatím vltěžil. Dvakrát však modlitbu opustil (3. Machab. 12, a 2. Mach. 9), jednou mu Bůh odpustil, po druhé bitvu stratil, i sám padl. Člověk tedy Bohu oddaný vždycky sobě, rozumu svému, prostředkům, pomocem lidským a žádnému summou tvorů nedověřuje; vždycky patří k Bohu, vždycky vzdychá, vždycky na něj vzpomíná, vždycky se odevzdává a poroučí. Blahoslavený, kdo tak činí! Nebo kdo nejmoudřejšího za rádce, nejsvědomějšího za vůdce, nejmilosrdnějšího za spomocníka, nejsilnějšího za ochránce všech svých činů, řečí, myšlení, summou všeho života svého má, jakž by ten padnouti, jak škodlivě zblouditi mohl? Kdos se tedy koli milostivému Bohu svému odevzdal a odevzdáváš, klekej často na kolena svá, a neb padej na tvář a žádostivé srdce své před slitovníkem svým vylévej, těmito (neb jakýmiž tě naučí Duch svatý) slovy říkaje:

Modlitba.

Ach, Pane Ježíši Kriste, Boží a lidský prostředníče, jedinký a nejmilostivější světa Spasiteli, kterýžs podlé nestižitelné rady moudrosti Boží za jedinké viditelné centrum nebe a země vystaven, aby se k tobě a v tobě všecky všech tvorů potřeby a naproti tomu všickni všech Božských pokladů darové a milosti zbíhali: k tobě i já, samému jedinému Vykupiteli svému, obracím ruce, oči i srdce své, nýbrž všecky vnitřnosti i zevnitřnosti své a žádám smilování. Nebo sic, obrať já se, kde obrať, vůkol plno v světě, plno i v samém sobě nepokojů, kvaletování, dráždění, trápení hodinu po hodině nalézám a bolestně i nebezpečně pociťuji, aniž jiného proti tomu útočiště a portu vím, jediné v tvém milosrdenství. Marnost, marnost, marnost jest všechno, cožkoli ty nejsi, Bůh můj. Shledal sem, poznal a zkusil a zpruboval, že žádní jakkoli rozhojnění přátelé nic neprospějí, žádní jakkoli silní zástupcové bezpečně nezastoupí, žádní jakkoli velicí pokladové zboží nic nespomohou, žádná jakkoli tajná skrýše neukryje, žádné jakkoli moudře psané knihy nic nepotěší, jestliže ty sám neradíš, nepomáháš,

nezastupuješ, neskrýváš, nepotěšuješ, Bože můj. A protož v tobě samém doufati nejsilnější jest pavéza sluh tvých. Oči všech patří k tobě, ó Otče milosrdenství, neopouštějž i mne, v tebeť doufám. Vyjmi mne z světa a ze mne a přijmi mne k sobě, nýbrž v sebe, do srdce svého, Bože můj, milosrdenství mé. Čeho srdce mé žádá a po čem touží, znáš a vidíš; co naproti tomu ku překážce jest v těle mém, znáš a vidíš také. Já pak ani tomuto ani onomu zdravě nerozumím, a kam mne kdy buď Duch tvůj, neb rozum těla, neb také líbost hřícha táhne, rozeznati právě neumím; aniž vím, co při čem sobě vybrati neb nevybrati; tak má hloupost (k níž se znám, ach, znám) veliká jest. A však smiluj se a odpusť, že se vždy bídny náš rozum zmítá, zdvíhá, zpíná proti moudrosti tvé, jen předce sebou sám všecko rozměřovati a mým i tvým činům zákony dávati chtěje. Ach, Bože, odejmiž, odejmiž ode mne bláznovství to! Vezmi mne (u noh milosrdenství tvého leže prosím), vezmi, pravím, mne mně z moci a dej mne sobě. Vezmi, pokorně prosím, ode mne vůli mou, vezmi opatrnost mou, vezmi umění mé, vezmi jmění mé, vezmi všecko, což mám, nech to tvé a ne mé jest. Všeckoť dávám a odevzdávám, nic sobě nenechávaje, právem věčným; a však toho odložití, leč ty to ode mne přeč vezmeš, v moci nemám. Pakli tu co na mně jest, a já tomu nerozumím, ó smiluj se a odevři mé oči, abych prohlédna, co činiti mám, viděl, a vida činil.

Pakli opět k tomu jsem dřímavý, a mou rozmařilostí něco zchází, uživej na mne ostnu kříže (dávám svobodu, nýbrž prosím) k probuzování, pohánění a dohánění mne. Těžkog to sic chce býti. tělu a krvi; ale já teď jsem, bořlm a rozhazuji té hodiny všecku svou vlastní kancelář, rozumu i vůle své se odčítám a jimi se více zpravovati odříkám; na to pak místo moudrost tvou za rádce a dobrolíbeznost tvou za vůdce sobě zvoluji a před nebem i zemí vyhlašuji. Potvrdiž toho na výsosti, a v knihách života to zapiš, že já jeden z těch jsem, kteříž podle rady tvé vedeni a potom v slávu přijati býti mají (Žalm 73, 24).

Od této chvíle, od této, pravím, chvíle až na věky tato ať jest smlouva mezi mnou hříšným, však na milost přijatým tvorem tvým a tebou hrozným, a však milostivým Bohem mým, abych já v sprostnosti srdce svého kráčeje, ničemu nerozuměl, ty pak všemu; já nic sobě k životu ani k smrti nevybíral, ty pak o všecko, co k slávě tvé a k mému spasení přináleží, pečoval; ty, kam chceš, mne vedl, já pak, kamkoli vedeš (by do moře neb do propasti bylo), abych povolně šel. Ted' zápis kladu, kterýmž se před rozumem a tělem svým opovídám, před angely a d'ábly osvědčuji, že ne svůj, ale tvůj jsem, Pane Ježíši, kterýžs mne svou předrahou krví sobě dobyl, koupil a zaplatil. Pročež také tobě, ne sobě živ býti, za tebou, ne za sebou jíti, tvou, ne svou slávu všemi života svého mocmi obmýšleti jsem povinen na věky; a od tebe zase živ jsa i umíraje, milosti a milosrdenství očekávati moc mám. Zapišiž i ty, ó nebeský

kanclíři, Pane Ježíši, výminky smlouvy této do knih, paměti Božské a zapečet' je duchem svým v mém srdci, aby k zrušení ani mou zapominatelností a mdlobou, ani d'ábelskou chytrostí a násilím na věky přijíti nemohly. Amen.

Budiž pochváleno jméno tvé na věky, že mne vedeš, kudy ráčíš, a vzkládáš, coť se líbí. Kdykoli mi dobře jest, od tebe jest, znám to a v tom se kochám; kdykoli pak zle, ode mne jest, proto že já nic nejsem, než mdloba a nestatečnost. A však i to, což odporného jest, od tebe jest; proto že ty to k potrestání a napravení mne dopouštíš. Tělu sic a krvi kázeň tvou snášeti odporné jest vždycky; ale což říci mám: Vysvobod' mne z hodiny této? Nýbrž proto sem přišel k hodině té, aby ty oslaven byl skrze ponížení mé. Mám-liž říci: Možné-li, ó by odšel ode mne kalich utrpení? Pravím tvým, ó přemilý můj Spasiteli, příkladem pravím: Možné-li jest, nechat' odejde. A však ne má, ale tvá vůle staň se. Zasloužil sem bití, zasloužil trápení, znám se, buď milostiv, ponesu zůřivost tvou, až přejde hněv a navrátí se potěšení. Mocná jest zajisté všemohoucí tvá ruka odvrátiti všecko pokušení a mne ode všech utrpení osvoboditi; a však nežádám, než toliko, aby podkládal ruku svou, abych neklesl. Necht' se mnou jest, jak se tobě líbí, Bože, slitovniče můj, nic sobě nevybírám. Chceš-li, abych byl na světě, pochválen buď, pakli ve tmě, pochválen buď: Líbí-liť se navštěvovati mne potěšením, požehnáno buď jméno tvé; pakli nechávati v trápení, požehnáno buď jméno tvé. Ach, uslyš mne, Spasiteli můj, a sešli mi milost svou a pomoc svou, nýbrž moc svou, aby se mnou byla, se mnou pracovala a se mnou setrvala až do konce. Dej mi, ať toliko po tom vždycky touží a dychtí srdce mé, což by příjemné bylo tobě. Tvá vůle ať jest má; a má vůle tvé ať šetří a následuje vždycky. Nech ať mé chtění a nechtění totéž jest s tvým; nýbrž abych ani nemohl jiného chtíti a nechtíti, než což se líbí a nelíbí tobě. Utvrd' srdce mé v sobě, ať se na věky více již jinam neuchyluje; nýbrž ohrad' je v samém sobě, ať se ani ohlédati ven z tebe nemůže. Dej, ať se mi svět i všecko z očí stratí, a já jim; nýbrž ať mi umře svět, a já jemu; živ pak jsem tobě a v tobě, a ty mně a ve mně. Vejdi, ó duše má, do odpočinutí svého, poněvadž jest Pán dobrodince tvůj (Žalm 116, 7). Z vnitřnosti srdce svého miluji Hospodina, kterýž jest skála má, hrad můj, vysvoboditel můj, štít můj, roh spasení mého, útočiště mé, chvály hodný na věky. V tomto pokoji, v tomto odpočinutí, v tomto blahoslaveném utišení, v tobě, ó nejvyšší, jediná, věčná sladkosti, usnu a odpočinu na věky věků Amen, Amen, Amen.

Výhost světa

Dodatek k IX. kapitole

RENUNTIATIO MUNDI,

TO JEST

VÝHOST SVĚTU

Kterýmž

Jeden z utrápených, skrze práčata světa prohnanych, kolotáním rozličným zmatených, a však do centrum milosrdenství Božího již zase uvedených a Bohu na všecku jeho vůli cele oddaných, nehodných Ježíše Krista služebníků, ode všech nepobožných, zemstvím čenichajících a v tělesných žádostech pohřížených světa synů zjevně se odděluje.

Křesťanskému, Bohu milému pokolení těch, kteříž právě slovo života poznali, trpělivost svatých přijali a od nečistot světa bez poskvrny se ostříhati v úmysl vzali, milým svým věrným bratřím a duchovním přátelům já před očima všech lidí bezbožnému, bláznivému, převrácenému světu výhost dávající vinšuji milosti, pokoje a moudrosti od Boha, Otce světél, a Pána našeho Ježíše Krista, kterýž nás vykoupil od přítomného zlého věku, podle vůle Boha a Otce našeho, jemuž buď čest a požehnání na věky věků. Amen.

Pozorujte nebesa, a mluvití budu; poslyš i země řeči úst mých. Ach, poslyš a popatř ty, vždycky přítomný Bože, ty přelaskavý, milý bratře, Ježtši Kriste! Ach, jak se žalostně bezbožný svět k tobě má! jak tvé přenesmírné lásky převráceně užívá! jak řídcí velebnost Božství tvého, sladkost milosrdenství tvého, mocnost působení tvého poznávají! jak všechno, co živo, v zlém se hmyzí a čmýrá!

Ó kdo to smrtedlným lidem, k obrazu tvému stvořeným dá, aby soudili, co a jak slavní jsou u vnitřnostech svých, co a jak mrzcí a bídí v zevnitřnostech svých! a že zevnitřní člověk, rušící se na každý den v žádostech svých, mrtven býti musí, aby vnitřní živ byl.

Ó ty studnice moudrosti, Bože můj a Otče můj, vůdce mladosti mé (Jerem. 3, 4), já teď jsem, poznávám, vyznávám, mluvím a píši (a osvědčuji před nebem i zemí, angely i lidmi) srdečně a vděčně, sobě ku potěšení a tobě k věčné slávě a poctivosti, že já ne sám sem prohlédl, abych viděl a poznal marné a nebezpečné cesty bídých synů lidských; ale žes ty slovem a duchem svým mne osvítil, abych je spatřil, tys se mne dotekl, abych se jich zhrozil, ty mnou zpět trhl, abych se od nich odvrátil, ty mně sladšího cosi ukázal, abych sobě všecken ten marně nadutý, pyšný, slepý, hluchý, ošklivý svět zošklivil. Ó slavný Bože, ó sladký Bože, ó nevýmluvný Bože, čím se odměním milosti tvé za toto tak divné dobrodiní, kteréžs mně nenadálému, nezasloužilému, nehodnému služebníčku svému, tvorů svému, trupli svému prokázal? Aj,

zamlouvám, zasnuhuji, oddávám se tobě na věčnost k službě tvé, k lásce tvé, k milosti tvé! A na proti tomu odpovídám se, odříkám se, zhošťuji se nyní i na všecken čas života svého světa bezbožného, jeho žádostí očí, jeho pýchy života, všech ničemných marností jeho, jichž odpovědným nepřítelem býti chci a slibuji skrze milost tvou, i sám v sobě jakožto věrný bojovník Kristů všechno to mořiti, i při jiných (jak mnoho mi milosti propůjčíš) tajně i zjevně, hlasem i pérem udatně bořiti, kaziti, rytířsky, mocí a duchem svým, vybojovávati, přemáhati a vítěziti i koruny slávy očekávati.

Podíž tedy sem na světlo, mrzutá potvoro, spotvořený světe, , ať tě, jak krásný jsi, spatříme. Slyš, světe! Ty, světe, jsi veliká Satanova peleš, pyšného Lucipera pyšný hrad, nadutého Belzebuba plný modlářství chrám, nečistého svodníka Asmodea nečistý domek, hltavého Plutona a Mammony nenasycené pastviště, vražedlného pekelného loupežníka, tisíciřemeslného podvodníka lsti a lži plná škola, nezřízených žádostí dráždidlo a tak duší lidských za bídné marnosti tržiště, lep těla, udice duše, zoufalosti nástraha, ztracení vnada, proud všechno zachvacující, vír do sebe všechno vchumlvávající, jezero nečistoty, moře nepokojů a propast zahynutí. Nebo v tobě na skrz panuje modlářství, epikurejství, saducejství, rouhání, zapomínání na Boha, pokrytství, pýcha, nespravedlnost, vraždy, vsteklost, hněv, závist a nenávist, nečistota, sodomství, oplzlost, būjnost, loupeže, krádeže, nátiskové, křivdy, podvodové, fortelové, lsti, lži předivné, nelítostivost, ukrutenství, nevěry, pomluvy, klevety, sočení, číhání nezčíslným způsobem jedněch na druhé, na životy, na statky, na poctivosti; summou ve všech stavích svobodné přestupování příkázání Božích, zjevné neb tajné, pokryté neb prostopášné, bez studu a bázně Boží, bez ostýchání všech jiných tvorů; ach nastojte! Toť jest veliký ten plný směsice Babylon, z něhož vyjítí všechněm, kdo spasení býti žádají, povinné. Směsice, pravím, divná zmatků a zpletek jest ve všech stavích, zamotání a zapletení takové všeho všudy, že ani počátku, ani konce, ani prostředku žádného neviděti. Začni a examinuj duchovní, světské, mladé, staré, vrchnosti, poddané, rodiče, děti, kněží, posluchače, učitele, učenlíky, mistry, žáky, soudce, soudící se, věžitele, dlužníky, prodavače, kupce, pány, zemany, měšťany, řemeslníky, sedláky, chalupníky, podruhy, nádenníky, chodce, manžely i svobodné, muže i ženy, mládence i panny, starce i děti, bohaté i chudé etc. Najdeš, ach nastojte, že nikdež při všech těch žádné opravdové pobožnosti a vroucnosti, žádné vnitřní Boží bázně není. Není ani práva, ani spravedlnosti, ani rady, ani rozumu, ani lásky, ani přízně, ani studu, ani bázně, ani mravu, ani počestnosti, ani uctivosti, ani nábožnosti, ani pilnosti, ani bedlivosti, ani svorností, ani řádu, ani v slovích víry, ani v činech míry, ani v bídách čitelnosti, ani v potřebách účinnosti, ani srdečné pokory, všickni

všechněm činí na vzdory, žádného rozmýšlení a na nápravu pomýšlení, každý v svých navyklotech úprkem běží, jako kůň v běhu svém.

Ach bída, ach žalost!

Pro vitio virtus crimina nunc patitur.

A má v tom Bůh zalíbení míti? Ó nikoli, nikoli; nýbrž hněvá se na bezbožné každý den. Střely své nabrousil, posadil se nad potopou. On jest, kterýž rozpustilé starého světa obyvatele povodní zatopí; bujné a hovadné Sodomany ohněm zařítí; zatvrdilé, slepé, pověrné Egypt'any Červeným mořem vlastní jejich bezbožné krve zatopí; modlářské, pyšné, lakomé, loupežné Babylonské s bezbožným jejich hnízdem vyvrátí.

Na proti tomu pak své Noele v korábu, své Loty v jeskyni, své Izraelity v zemi Gessen a na poušti, své Judské u prostřed podvrácení jak zachovati věděti bude. Tak že i u prostřed tonoucích bezbožníků bezpečni budou, u prostřed egyptských temností jasnými očima světlo spatřovati budou, u prostřed Belsazarových kvasů střízliví zachováni budou, aby hleděli na skutky Boží a dívali se na zahynutí bezbožných.

Protož ty, ó věřící a křesťanská duše, Hospodinu se těš, a on dá tobě žádosti srdce tvého a vyvede spravedlnost tvou jako světlo, a nevinu tvou jako poledne. Nyní mnoho trpěti a na vše strany s Satanem bojovati musíš; ale blaze tobě, vystojíš-li ten boj dobře! Vystojíš pak, budeš-li v síle Boží státi a bojovati. Nebo on dí: Doufejte, já sem přemohl svět. Děkuji tobě, můj vítězi Kriste, žes za mne přemohl; i jáť přemohu v tobě. Děkujiť, žes mi falešný ten, larvami obestřený a uličený svět poznati a jeho se zhostiti dal. Dejž mi také, prosím, ať mocí a pomocí tvou spolu s jinými tvými upřímy (ač nemnohými) proti němu bojuji; a nedopouštěj, abych každodenně s ním, dokud zde jsem, zacházeje a jako s smolou se obíraje, nakaziti se a znovu pokáleti měl; nýbrž abych příkladem tvým mezi farisei sedaje, jedovatým střelám pokušitelů a posměvačů opatrně vyhýbati uměl a z cest tvých nikam se neuchyloval. Aj, úmyslu jsem, Bože můj, všecko sobě pokládati za škodu pro vyvýšenost známosti Krista Ježíše mého, a stratiti všecko pro něj a míti za lež, jen abych jeho získal. Vstěkej se, světe i peklo, jak chcete, nedbám nic; Stvořitel můj jest Pán můj, otec můj; Syn Boží jest bratr můj, tovaryš můj; ráj jest vlast má, nebe dědictví mé. Co mi do tebe, světe, bídný světe, lopotný světe, slepý světe, k ztracení běžící světe? Já pak, Ježíši Kriste, jsem a zůstávám služebník tvůj, syn děvky tvé; nalož s služebníkem svým podlé milosrdenství svého, nauč mne ustanovením svým; dej, ať se za tebe nestydím v pokolení tomto zlém; ale udatně stojím v tobě.

Desino nunc meus esse, tuus cupio esse, Jehova.

Styx, caro, munde, vale; suin Domini eja mei!

Cedite, nil quicquam in me iuris habebitis unquam.

Sat scio me huius Heri praesidio incolumem.

A protož přeč, trubači a zástupové hlučící! a všeho piskotu, škřehotu, hluku nedbám, ani jemu uší víc nepropůjčím.

Píšťala sladce zní, když ptáčník ptáčata vábí.

Odstupte ode mne, činitelé nepravosti, nýbrž nástrahy nepravosti! Hospodin jest můj podíl, mé dědictví, hrad můj, skála má, síla má, světlo mé, spasení mé, strážce můj, ochránce můj, alios ignoro patronos.

On jest má ozdoba, má koruna, mé slunce, má sláva, mé věčné dobré. Nechlubím se lidmi ani čím jiným; v samém Bohu mém jest chlouba má. Nebo kdo chce moudrým býti, ten buď bláznem, aby učiněn byl moudrým. Poněvadž Bůh moudré světa lapá v moudrosti jejich; a naduté uměním dává v převrácenost smyslu.

Takových nezčíslných marností a neužitečných snažností světa naučil sem se z milosti Boží nedbati, mnohotvárných zaměstnání od pravdivých činů ve všem svém životě a povolání oddělil sem a oddělovati sobě uložil; nic na to nehledě, že na sebe smích a žertíčky marného světa obrátím; jakž sem počátky toho v počátečním svém obrácení ne jen pocítil, ale i vystál. Vímt' o tom, že kde Bůh můj dílo své milosti při mně rozmnožuje, Satan také dílo zlosti proti mně ztuží. Však milost Boží vím, že svítězí ve mdlobě mé. Byl-li sem komu trnem v očích, ustupuji; zavázal-li sem komu, uprazdňuji; zastěňoval-li sem komu, aj, odslonuji; byl-li komu život můj těžký, aj, umírám i jemu; i světu, i sobě sám, abych Bohu živ byl. Chvála buď věčná Bohu, žes sobě toho na mně, bláznivý, vsteklý, střestěný světe, nedovedl, aby mne sobě podkasal, nástrahami svými zmámil, líbostmi zjímal, zvyklostmi svázal a obyčejem zhovadilé té směsice živu býti navedl; nýbrž ani toho, abychť způsobem placentinů a pochlebných fatkářských kazatelů polštářů podkládati a nekajícností tvých vymlouvati pomáhal. Tollat te, qui non novit; nechť se s tebou zaplétá, kdo tě ještě nepoznal; mé oči osvítil Bůh můj, tak že sobě za nejnesnesitelnější pokutu pokládám na světě slávy nějaké světské užívati, neb se jí dotýkati, a volím tisíckrát umřítí (z milosti Boží), nežli se jednou k tobě, světe, navrátiti. Kochání mé Kristus, kochání milé, kochání vděčné, kochání věčné, kochání takové, jemuž ty, světe, a tebou opojení nešťastní lidé nerozumíš.

Tobě, Pane Ježíši, buď chvála, z něhož jde vítězství mé! Ne já sem se vychvátil z víru toho, ale tvá milost; ne já sem se vymotal z labyrintu toho, ale tvá moudrost; ne já sem se dobyl z okovů těch, ale tvá všemohoucnost; tys rozvázal pytel můj.

Ne že bych již dosáhl, neb dokonalý byl; ale že snažně běžím, abych dosáhnouti mohl tak, jakž od tebe již dosažen sem, zapomínaje na to, co pominulo, k tomu pak, což přede mnou jest, chvátaje, k cíli odplaty svrchovaného povolání Božího v Kristu Ježíši.

Aj, jaks ty moudrý, opatrný a prozřetelný, světe, že v čas morního nebezpečnosti nakaženým místům vyhýbati učíš, před nimi se a chudé lidi před sebou zavíráš s velikým nemilosrdenstvím. Pokolení ještěřčí! kdo vám ukázal, jak byste nákazy těla vyhýbali, nákazy pak duše v smrdutém světa špitáli, mezi jitřícími se jedovatými, smrtedlnými hříchů pryskýři a hlízami, kteříž těla i duši v věčné zatracení přivodí, postaveni jsouce, těm žádný vyhýbati nechce? nýbrž lahodíte sobě vespolek, hladíte, a jedni druhým flastry povrchu kladouce, šálíte se, a jedni za druhými věčnou smrtí mřete? Ó mizerní Jidášové, kteříž se líbáním vespolek zrazujete! ó hloupí Adamové a Evy, kteříž sobě tu předce život, kde smrt jest, slibujete! nešťastný, kdo se zvyklými těmi vašimi trošty krmí! bídny, slepý, k zahynutí chvátající člověk ten. Nebo komu ďábel a svět slibuje, ten jest jistě oklamán. Koho světa ďábel ctí, tomu jistotně zahanbení nastává. Kdo se světu líbatí a od něho milkovati dá, tomu se k nemilosti Boží jistá cesta strojí. Protož dobře svatý muž dí: Ničeho, co sobě svět za zvláštní pokládá, nežádej; nechť jest tobě svět Ukřižovaný a ty jemu. A tak máš, upřímný křesťane, světlá znamení činů svých v světě : Co svět nelibuje, co haní, čemu se protiví, to libuje Bůh, tomu napomáhá Bůh, to obrací k slávě své Bůh. Nech svět repce, nech mumle, nech šilhavě hledí, nech hrozí, nedbej, ohroz se, posilni se, jdi, jaks započal; nezapomínaje toliko vzdychati a volati: Čas jest, aby se přičinil, Hospodine; nebo lidé zrušili zákon tvůj! V světě býti musíme, ale nemusíme s světem jha táhnouti, jakž Kristus, Mojžiš, Jozef, Daniel etc. příkladem svým ukazují. Nebo svět v zlém leží všechen; proto že jest peleš lotrovská; hospoda divoké zvěři, v níž hospodářem jest lživý, lstivý, vražedlný podvodník Satan. Protož v tomto ďáblově hostinci bezpečně sobě počínati, ovšem meškati se darmo; nýbrž bdíti, ohlédati se, a jak se komu jitřní záře milosti Boží zableskne, hned vyskočiti a jadrně k nebi (bezpečnými Božími cestami, v stráži a průvodu angelů kráčeje) pospíchatí sluší; to jest ten běh pobožnosti. Mezi tím nech sobě v tom ďáblovu hostinci synové Belial povolují, výskájí, hejskájí a páší, co chtějí, až nenadále jedni za druhými a na posledy všichni spolu potopou hněvu Božího přikvácení jsouce, a uvinnění na soudu Božím jakožto ruhači milosrdenství Božího, k mukám věčným oddáni budou. Na proti tomu pak náš nebeský ženich, své věrné poutníky přivítaje, z očí jejich slzy všeliké setře, po dlouhé práci ustalé občerství, do stánku nebeského a příbytku Otce svého uvede a jim odpočívati, radosti a potěšení věčného užívati káže.

Přid', Pane Ježíši, a neprodlévej!

Povstaň, aby soudil zemi!